

แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลก
กรณีศึกษาเมืองโบราณศรีเทพและโบราณสถานในสมัยทวารวดีที่เกี่ยวข้อง

เบญจวรรณ รอดคล้ายขลิบ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว โรงแรม และธุรกิจบริการ

พฤษภาคม 2568

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลก
กรณีศึกษาเมืองโบราณศรีเทพและโบราณสถานในสมัยทวารวดีที่เกี่ยวข้อง

เบญจวรรณ รอดคล้ายชลี

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว โรงแรม และธุรกิจบริการ

พฤษภาคม 2568

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

AN APPROACH TO THE DEVELOPMENT AND PROMOTION THE WORLD TOURISM
HERITAGE SITE A CASE STUDY OF THE ANCIENT TOWN OF SI THEP AND ITS
ASSOCIATED DVARAVATI MONUMENTS

BENJAWAN RODKLAYKLIB

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment
of the Requirements for the Master of Arts Degree
in Tourism,Hotel, and Service Business Management

May 2025

Copyright 2025 by University of Phayao

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรื่อง

แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลก
กรณีศึกษาเมืองโบราณศรีเทพและโบราณสถานในสมัยทวารวดีที่เกี่ยวข้อง

ของ เบญจวรรณ รอดคล้ายชลีป

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว โรงแรม และธุรกิจบริการ
ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

(รองศาสตราจารย์ ดร. ชุมนะ เตชะคนา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

(รองศาสตราจารย์ ดร. เสรี วงษ์มณฑา)

..... อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา

(ดร. ณัฐรินทร์ ปรีวงศ์กุลธร)

..... คณบดีวิทยาลัยการจัดการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. รักชิต สุธาพิงษ์)

- เรื่อง:** แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลก
กรณีศึกษาเมืองโบราณศรีเทพและโบราณสถานในสมัยทวารวดีที่เกี่ยวข้อง
- ผู้ศึกษาค้นคว้า:** เบญจวรรณ รอดคล้ายขลิบ, การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง: ศศ.ม. (การจัดการการท่องเที่ยว โรงแรม
และธุรกิจบริการ), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2567
- อาจารย์ที่ปรึกษา:** รองศาสตราจารย์ ดร. เสรี วงษ์มณฑา
- คำสำคัญ:** เมืองโบราณศรีเทพ, การพัฒนาการท่องเที่ยว, การส่งเสริมการท่องเที่ยว, การอนุรักษ์แหล่งมรดก
โลก, ทูตทางประวัติศาสตร์, โบราณสถานในสมัยทวารวดี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและมีเสน่ห์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวของเมืองโบราณศรีเทพ 2) แสวงหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพอย่างเหมาะสม 3) แสวงหาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพให้เกิดประสิทธิภาพ 4) แสวงหาแนวทางในการวางแผนการอนุรักษ์เมืองโบราณศรีเทพอย่างยั่งยืน และ 5) ศึกษาทุนทางประวัติศาสตร์ของเมืองโบราณศรีเทพและโบราณสถานในสมัยทวารวดีที่เกี่ยวข้อง การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านการศึกษาข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคชุมชน ตลอดจนการสำรวจภาคสนาม

ผลการวิจัยพบว่า เมืองโบราณศรีเทพมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรม ซึ่งมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกโลกอย่างยั่งยืน แนวทางการพัฒนาควรให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์คุณค่าทางประวัติศาสตร์ควบคู่กับการเสริมสร้างโครงสร้างพื้นฐานและบริการสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม แนวทางการส่งเสริมควรมุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์อย่างมียุทธศาสตร์ การส่งเสริมบทบาทของชุมชนในฐานะเจ้าของพื้นที่ และการออกแบบประสบการณ์การท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ขณะที่แนวทางการวางแผนอนุรักษ์ควรยึดหลักการอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมและบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งนี้ การศึกษาทุนทางประวัติศาสตร์สะท้อนให้เห็นถึงความต่อเนื่องทางวัฒนธรรมและความสำคัญของเมืองโบราณศรีเทพในฐานะศูนย์กลางทางการเมือง ศาสนา และเศรษฐกิจในอดีต ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ในระยะยาวได้อย่างเหมาะสม

Title: AN APPROACH TO THE DEVELOPMENT AND PROMOTION THE WORLD TOURISM HERITAGE SITE
A CASE STUDY OF THE ANCIENT TOWN OF SI THEP AND ITS ASSOCIATED DVARAVATI MONUMENTS

Author: Benjawan Rodklayklib, Independent Study: M.A. (Tourism, Hotel, and Service Business Management), University of Phayao, 2024

Advisor: Associate Professor Seri Wongmonta , Ph.D.

Keywords: Ancient City of Si Thep, tourism development, tourism promotion, world heritage conservation, historical capital, Dvaravati-period archaeological sites

ABSTRACT

This research is a qualitative study with the objectives to: 1) study and explore the key tourism resources and attractions of the Ancient City of Si Thep 2) identify appropriate approaches for the development of tourism in the Ancient City of Si Thep 3) seek effective strategies for promoting tourism in the Ancient City of Si Thep 4) formulate sustainable conservation planning approaches for the Ancient City of Si Thep and 5) study the historical capital of the Ancient City of Si Thep and related Dvaravati-period archaeological sites. Data collection was conducted through documentary research, in-depth interviews with key informants from the government, private sector, academia, and local communities, as well as field surveys.

The research findings reveal that the Ancient City of Si Thep possesses outstanding tourism resources in the fields of history, archaeology, and culture, demonstrating great potential for sustainable development as a World Heritage tourist destination. Development approaches should emphasize the conservation of historical values alongside the enhancement of infrastructure and visitor services. Promotion strategies should focus on targeted and strategic public relations, empowering local communities as key stakeholders, and designing tourism experiences that reflect the cultural identity of the site. Conservation planning should adopt participatory principles and foster collaboration among all sectors. Furthermore, the study of historical capital highlights the cultural continuity and significance of the Ancient City of Si Thep as a former political, religious, and economic center, providing a robust foundation for future tourism development and conservation efforts.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง "แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลก
กรณีศึกษาเมืองโบราณศรีเทพและโบราณสถานในสมัยทวารวดีที่เกี่ยวข้อง" ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วย
การสนับสนุนจากบุคคลและองค์กรต่าง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินการวิจัย
ในครั้งนี้

ข้าพเจ้าขอแสดงความขอบคุณอย่างยิ่งต่อ รองศาสตราจารย์ ดร. เสรี วงษ์มณฑา อาจารย์ที่
ปรึกษาวิจัย ซึ่งได้ให้คำแนะนำที่มีคุณค่า การชี้แนะที่ตรงประเด็น และความเอื้อเฟื้อในการให้เวลาและ
ความรู้ในการพัฒนางานวิจัยของข้าพเจ้าอย่างต่อเนื่อง

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ชูชนะ เตชคณา ประธานกรรมการสอบการศึกษา
ค้นคว้าด้วยตนเอง และ ดร. ณัฐรินทร์ ปรีวงศ์กุลธร ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นอัน
เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัย

ขอขอบพระคุณ คณะเจ้าหน้าที่วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา ที่ได้ให้การสนับสนุน
ทั้งด้านทรัพยากรและการอำนวยความสะดวกในการทำวิจัยครั้งนี้ ทำให้การดำเนินงานวิจัยเป็นไป
ได้ดีและมีประสิทธิภาพ

ขอบพระคุณครอบครัวและเพื่อนๆ ที่ให้กำลังใจและเป็นแรงสนับสนุนสำคัญในการทำวิจัยนี้ให้
สำเร็จ

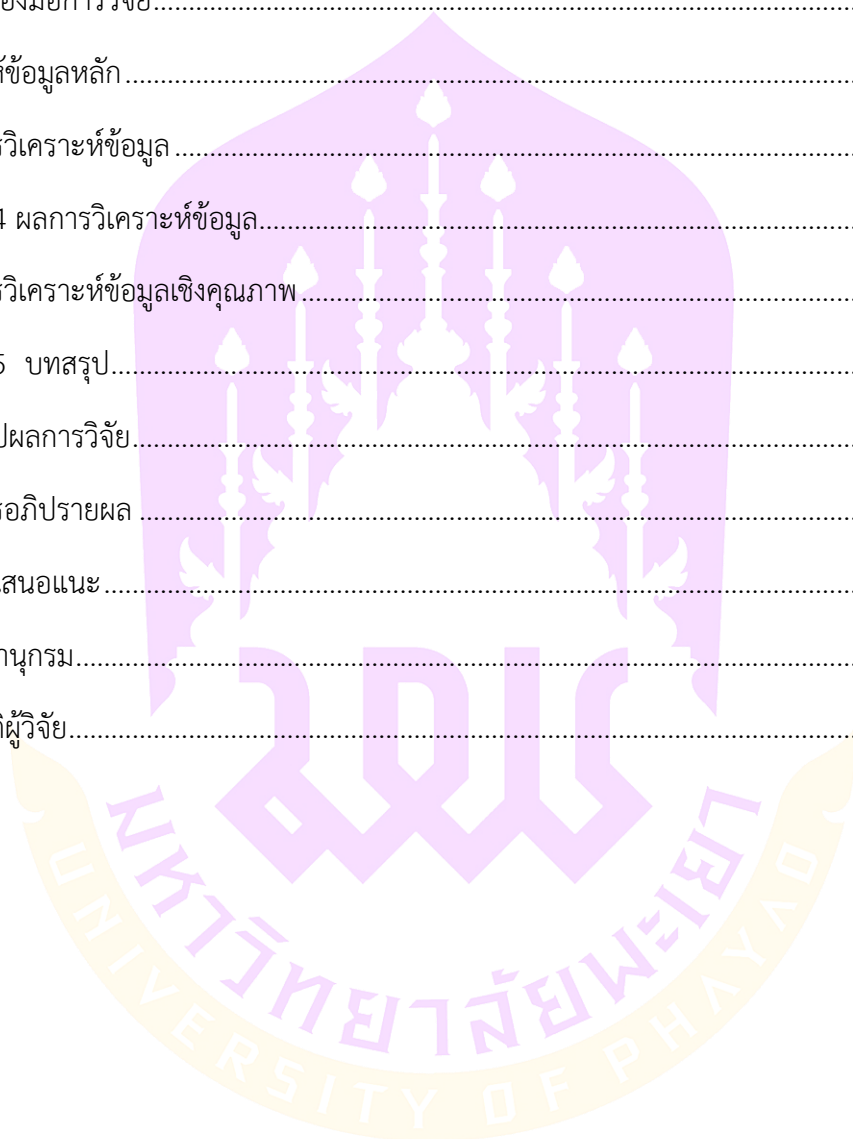
ข้าพเจ้าขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความรู้และสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้
ทุกคำแนะนำและกำลังใจจากทุกท่านมีค่ามาก และเป็นแรงผลักดันสำคัญในการทำวิจัยจนสำเร็จลุล่วง

เบญจวรรณ รอดคล้ายขลิบ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามในวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
บทที่ 2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	1
เมืองโบราณศรีเทพและโบราณสถานในสมัยทวารวดีที่เกี่ยวข้อง	2
ทรัพยากรการท่องเที่ยว	6
การพัฒนาการท่องเที่ยว	8
การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	12
การพัฒนาการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน.....	15
การส่งเสริมการท่องเที่ยว.....	18
ชุมชนศึกษาว่าด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ.....	19

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	24
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	27
วิธีการวิจัย	27
เครื่องมือการวิจัย.....	27
ผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	28
การวิเคราะห์ข้อมูล	29
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	31
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	31
บทที่ 5 บทสรุป.....	60
สรุปผลการวิจัย.....	60
การอภิปรายผล	64
ข้อเสนอแนะ	87
บรรณานุกรม.....	88
ประวัติผู้วิจัย.....	91

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 สรุปประเด็นการศึกษาและสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวของเมืองโบราณศรีเทพ.....	55
ตาราง 2 สรุปประเด็นการแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ	56
ตาราง 3 สรุปประเด็นการแสวงหาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ	57
ตาราง 4 สรุปประเด็นการแสวงหาแนวทางในการวางแผนการอนุรักษ์เมืองโบราณศรีเทพ	58
ตาราง 5 สรุปประเด็นการศึกษาทุนทางประวัติศาสตร์ของเมืองโบราณศรีเทพ	59
ตาราง 6 วิเคราะห์ SWOT	73
ตาราง 7 วิเคราะห์ TOWS Matrix	74
ตาราง 8 แผนปฏิบัติการ ปีที่ 1 (พ.ศ. 2568).....	79
ตาราง 9 แผนปฏิบัติการ ปีที่ 2 (พ.ศ. 2569).....	80
ตาราง 10 แผนปฏิบัติการ ปีที่ 3 (พ.ศ. 2570)	81
ตาราง 11 แผนปฏิบัติการ ปีที่ 4 (พ.ศ. 2571)	81
ตาราง 12 แผนปฏิบัติการ ปีที่ 5 (พ.ศ. 2572)	82
ตาราง 13 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองโบราณศรีเทพและบริเวณใกล้เคียง.....	83
ตาราง 14 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติในพื้นที่ใกล้เคียงเมืองโบราณศรีเทพ.....	84
ตาราง 15 ช่วงเวลาที่เหมาะสมและเทศกาลเด่นของเพชรบูรณ์	85

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	6
ภาพ 2 PARADIGM	86

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งในปัจจุบัน การท่องเที่ยวส่งผลกระตุ้นให้เศรษฐกิจของประเทศไทยเจริญเติบโตมากขึ้น โดยจากการวัดอัตราการเติบโตของการท่องเที่ยวในประเทศไทยจากรายได้นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย พบว่าในปี พ.ศ. 2561 มีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ 38,277,300 คน สร้างรายได้มูลค่าถึง 2 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2560 ถึงร้อยละ 7.54 และคาดว่าในปี พ.ศ. 2562 จะมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยรวม 37.18 – 37.92 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้ว 5.06–7.15 โดยจะมีรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติรวมมูลค่า 2.12–2.16 ล้านล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561)

ไม่เฉพาะแต่นักท่องเที่ยวต่างชาติเท่านั้นที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยปัจจุบัน นักท่องเที่ยวชาวไทยยังนิยมท่องเที่ยวในประเทศไทยมากขึ้น โดยรายได้จากนักท่องเที่ยวไทยในช่วงปี พ.ศ. 2561 เติบโตเฉลี่ย (CAGR) ในอัตราร้อยละ 17.42 ต่อปี โดยมีรายได้จากนักท่องเที่ยวไทยเท่ากับ 1.0682 ล้านล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561) ทั้งนี้ ตลาดนักท่องเที่ยวไทยถือเป็นสัญญาณที่ดีตั้งแต่ช่วงไตรมาสแรกของปี 2561 แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้และการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างมาก

การท่องเที่ยวในปัจจุบันมีกิจกรรมเกิดขึ้นอย่างมากมาย เพื่อส่งเสริมหรือเป็นทางเลือกในการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เดินทางมาท่องเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดประเภทของการท่องเที่ยวไว้อย่างหลากหลาย แบ่งออกเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวิทยาการ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด น้ำตก ถ้ำ เกาะ แก่งต่าง ๆ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่กล่าวมานั้นสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่สามารถเลือกกิจกรรมที่ชื่นชอบตามความสนใจได้

(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2561) นอกจากนี้ แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในประเทศไทยได้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวไทยมากขึ้น พร้อมทั้งยังคงรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดให้คงอยู่กับแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

อีกทั้งเทคโนโลยีต่าง ๆ ยังเข้ามามีบทบาทสำคัญเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางของนักท่องเที่ยวอีกด้วย

จังหวัดเพชรบูรณ์มีตำแหน่งทางภูมิศาสตร์อยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ลักษณะทางกายภาพเป็นพื้นที่ราบลุ่มแบบท้องกระทะ ประกอบด้วยเนินเขา ป่า และที่ราบเป็นตอน ๆ สลับกันไป พื้นที่มีลักษณะลาดชันจากเหนือลงใต้ ตอนเหนือมีทิวเขาสูง ตอนกลางเป็นพื้นที่ราบ และมีเทือกเขาขนาบไปทั้งสองข้าง มีลักษณะเป็นรูปเกือกม้า มีแม่น้ำป่าสักเป็นแม่น้ำสายสำคัญ โดยไหลจากจังหวัดเลย เพชรบูรณ์ ผ่านจังหวัดลพบุรี สระบุรี และพระนครศรีอยุธยาลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา ตามลำดับ จึงส่งผลให้พื้นที่มีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย ดินมีสภาพอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูกพืช ทำการเกษตร รวมทั้งส่งเสริมปัจจัยในการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

กล่าวถึงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของเมืองเพชรบูรณ์นั้น เริ่มจากชื่อของจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งในสมัยโบราณน่าจะมีชื่อว่า “เพชบุรี” ตามที่ปรากฏในจารึกลานทองคำที่พบจากเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ วัดมหาธาตุ ซึ่งหมายถึง “เมืองแห่งพืชพันธุ์ธัญญาหาร” แต่ในระยะหลังได้แปรเปลี่ยนมาเป็น “เพชรบูรณ์” ซึ่งแปลว่า “เมืองที่อุดมด้วยเพชร” และได้นำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด

บริเวณที่ปรากฏร่องรอยในสมัยก่อนประวัติศาสตร์นั้นพบหลายพื้นที่ของจังหวัด ได้แก่ ด้านทิศตะวันตกที่อำเภอวังโป่ง อำเภอชนแดน พบเครื่องมือเครื่องใช้ประเภทหินขัด เช่น กำไลหิน และขวานหิน กำหนดอายุอยู่ในราว 3,000 – 4,000 ปีมาแล้ว ด้านทิศใต้ที่อำเภอบึงสามพัน อำเภอวิเชียรบุรี และที่อำเภอศรีเทพ ซึ่งมีเมืองโบราณศรีเทพ เป็นเมืองที่มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน รวมทั้งเป็นเมืองโบราณในยุคต้นประวัติศาสตร์ที่มีขนาดใหญ่และเก่าแก่ที่สุดในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีอายุเก่าแก่กว่า 2,000 ปี

ซึ่งเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2566 องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) ได้ประกาศให้ “เมืองโบราณศรีเทพ” เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมแห่งใหม่ ในฐานะแหล่งวัฒนธรรมยุคสมัยทวารวดี (ไทยรัฐออนไลน์, 2566) โดยถือเป็นมรดกโลกแห่งที่ 7 ของประเทศไทย ส่งผลให้เมืองโบราณศรีเทพได้รับความสนใจอย่างมากจากทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ

คำถามในวิจัย

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือนเมืองโบราณศรีเทพมีอะไรบ้าง
2. แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพควรเป็นเช่นไร
3. แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพควรเป็นเช่นไร
4. แนวทางในการวางแผนการอนุรักษ์เมืองโบราณศรีเทพควรเป็นเช่นไร
5. เพื่อศึกษาทุนทางประวัติศาสตร์ของเมืองโบราณศรีเทพมีอะไรบ้าง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวของเมืองโบราณศรีเทพ
2. ได้แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพควรเป็นเช่นไร
3. ได้แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพควรเป็นเช่นไร
4. ได้แนวทางในการวางแผนการอนุรักษ์เมืองโบราณศรีเทพควรเป็นเช่นไร
5. ได้ความรู้ทุนทางประวัติศาสตร์ของเมืองโบราณศรีเทพเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวของเมืองโบราณศรีเทพ
2. เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ
3. เพื่อแสวงหาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ
4. เพื่อแสวงหาแนวทางในการวางแผนการอนุรักษ์เมืองโบราณศรีเทพ
5. เพื่อศึกษาทุนทางประวัติศาสตร์ของเมืองโบราณศรีเทพ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

งานวิจัยจะมุ่งเน้นการศึกษาและวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลก กรณีศึกษาเมืองโบราณศรีเทพและโบราณสถานในสมัยทวารวดีที่เกี่ยวข้องโดยมีประเด็นหลักดังนี้

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว การศึกษาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การเดินทาง ที่พัก ร้านอาหาร และการให้บริการต่าง ๆ

การมีส่วนร่วมของชุมชน การวิเคราะห์บทบาทของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมถึงการสนับสนุนและการดูแลรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว

การประชาสัมพันธ์และการตลาด แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการตลาดออนไลน์ ในการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ

การพัฒนาบุคลากรในภาคการท่องเที่ยว การศึกษาและการพัฒนาทักษะของบุคลากร ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เช่น ไกด์ท้องถิ่น พนักงานบริการ เพื่อรองรับการเติบโตของนักท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน การรักษาความสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. ขอบเขตของพื้นที่

งานวิจัยนี้จะศึกษากรณีศึกษากรณีศึกษา เมืองโบราณศรีเทพและโบราณสถาน ในสมัยทวารวดีที่เกี่ยวข้องตั้งอยู่ที่ตำบลศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาคกลางของประเทศไทย

3. ขอบเขตของประชาชนที่ศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1. ภาครัฐ 2. ภาคเอกชน 3. ภาควิชาการ 4. ภาคชุมชน

4. ขอบเขตของเวลา

ขอบเขตของเวลา: มิถุนายน 2567–พฤษภาคม 2568 โดยจะมีการเก็บข้อมูล ทั้งจากระยะเวลาปัจจุบันและการทบทวนข้อมูลที่ผ่านมาเพื่อให้สามารถประเมินสถานการณ์และแนวทางการพัฒนาในอนาคตได้อย่างครบถ้วน

หน่วยงานภาครัฐ การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ภาคเอกชน การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว เช่น เจ้าของโรงแรม ร้านอาหาร หรือผู้จัดกิจกรรมท่องเที่ยว

ภาควิชาการ การสัมภาษณ์นักวิชาการที่มีความรู้ ความเข้าใจ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยว

ภาคชุมชน การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการพัฒนา และการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว

5. ขอบเขตเชิงวิธีการ

งานวิจัยนี้จะใช้ วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือดังนี้:

5.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

5.2 การวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลทุติยภูมิ: การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและรายงานการศึกษาในพื้นที่เมืองโบราณศรีเทพ

6. ขอบเขตที่ไม่ครอบคลุม

งานวิจัยนี้จะไม่ครอบคลุมการศึกษาการท่องเที่ยวในเมืองหรือจังหวัด รวมทั้งจะไม่ศึกษาเรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในต่างประเทศ

นิยามศัพท์เฉพาะ

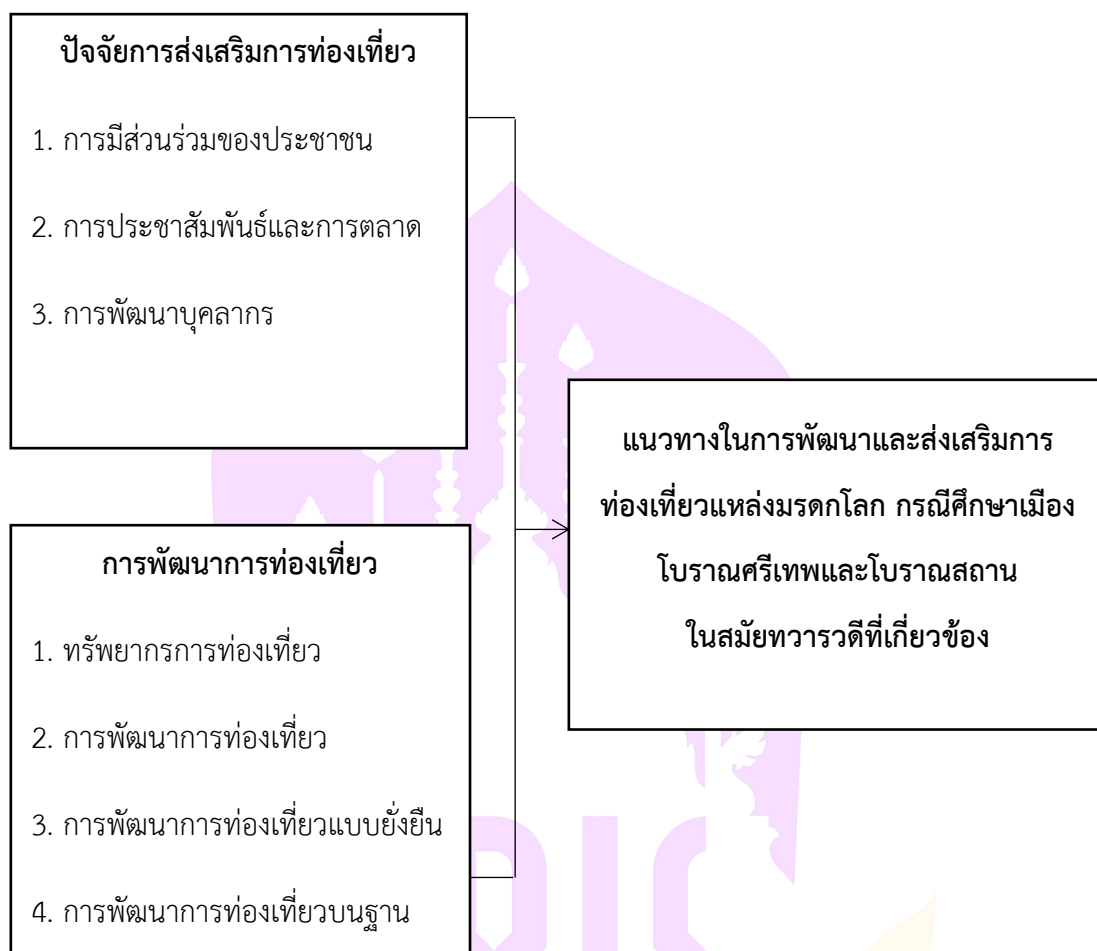
การพัฒนา หมายถึง ความเจริญก้าวหน้าโดยทั่ว ๆ ไป เช่น การพัฒนาชุมชน พัฒนาประเทศ หรืออาจกล่าวได้ว่า “การพัฒนา” เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ การพัฒนาจึงเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่หยุดนิ่ง และมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ การพัฒนาเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนไว้แล้ว ทำให้ลักษณะเดิมเปลี่ยนไปโดยมุ่งหมายว่า ลักษณะใหม่ที่เข้ามาแทนที่จะดีกว่าลักษณะเก่า สภาพเก่า (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2550)

การส่งเสริม หมายถึง การดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่สนับสนุน มีบทบาท หรือกระตุ้นการท่องเที่ยว โดยกำหนดมาตรฐานออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1. มาตรฐานด้านแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น สนับสนุนหรือจัดให้มีเส้นทางท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น
2. มาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยว เช่น สนับสนุนหรือจัดให้มีการบริการด้านความปลอดภัย ร้านอาหาร ของที่ระลึก ที่พัก เป็นต้น
3. มาตรฐานด้านการตลาดการท่องเที่ยว เช่น สนับสนุนหรือจัดให้มีวางแผนส่วนผสมทางการตลาดเพื่อจูงใจนักท่องเที่ยว

เมืองโบราณศรีเทพและโบราณสถานในสมัยทวารวดีที่เกี่ยวข้อง หมายถึง หนึ่งในอุทยานประวัติศาสตร์จำนวน 10 แห่งของประเทศไทยปัจจุบัน จัดตั้งขึ้นโดยกรมศิลปากรกระทรวงวัฒนธรรม เมื่อปี 2527 นับเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่ง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ปรากฏร่องรอยหลักฐานซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของมนุษย์ที่มีมาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมทวารวดีและเขมรตามลำดับ ซึ่งรวมระยะเวลาที่เจริญรุ่งเรืองกว่า 800 ปี (ไทยรัฐออนไลน์, 2566)

7. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลก
กรณีศึกษาเมืองโบราณศรีเทพและโบราณสถานในสมัยทวารวดีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะดำเนินการ
การทบทวนวรรณกรรมให้เป็นกรอบทฤษฎีของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. เมืองโบราณศรีเทพและโบราณสถานในสมัยทวารวดีที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 ประวัติความเป็นมา
 - 1.2 การค้นพบ
 - 1.3 การยกย่อง
 - 1.4 สถานที่สำคัญ
 - 1.5 โบราณสถานอื่น ๆ
 - 1.6 การได้รับเลือกเป็นแหล่งมรดกโลก
2. ทรัพยากรการท่องเที่ยว
 - 2.1 ทรัพยากรธรรมชาติ
 - 2.2 ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อื่น แล้วกลายเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว
 - 2.3 ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ด้านการท่องเที่ยว
 - 2.4 ทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรม
 - 2.5 ทรัพยากรทางด้านประวัติศาสตร์
3. การพัฒนาการท่องเที่ยว
 - 3.1 การวางแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการ
 - 3.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว
 - 3.3 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
 - 3.4 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
4. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
 - 4.1 ปรัชญาการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 - 4.2 ความยั่งยืนด้านสังคมและวัฒนธรรม
 - 4.3 ความยั่งยืนของคุณภาพของสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
 - 4.4 แนวความคิดว่าด้วยการอนุรักษ์
 - 4.5 การท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบต่อ

- 4.6 การท่องเที่ยวแบบเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 4.7 การออกกฎหมายว่าด้วยการอนุรักษ์เพื่อความยั่งยืน
5. การพัฒนาการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน
 - 5.1 การมีส่วนร่วมของชุมชน
 - 5.2 บทบาทของคนในชุมชน
 - 5.3 การสร้างโอกาสให้คนในชุมชน
 - 5.4 การได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวของคนในชุมชน
 - 5.5 การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน
6. การส่งเสริมการท่องเที่ยว
 - 6.1 การตลาดสำหรับการท่องเที่ยว
 - 6.2 การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
7. ชุมชนศึกษาว่าด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ
 - 7.1 ทรัพยากรด้านธรรมชาติ
 - 7.2 ทรัพยากรด้านแหล่งท่องเที่ยว
 - 7.3 ทรัพยากรด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี
 - 7.4 ทรัพยากรด้านชนเผ่าและวิถีชีวิต
 - 7.5 ทรัพยากรด้านประวัติศาสตร์และการสืบสาน
 - 7.6 ทรัพยากรด้านกิจกรรมสร้างสรรค์
8. วิจัยที่เกี่ยวข้อง

เมืองโบราณศรีเทพและโบราณสถานในสมัยทวารวดีที่เกี่ยวข้อง

ประวัติความเป็นมา

เมืองโบราณศรีเทพมีอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 8-18 เป็นเมืองที่มีความสำคัญมากแห่งหนึ่งในสมัยทวารวดี มีการติดต่อรับคติความเชื่อทางศาสนาหลายศาสนาและนิกาย ทั้งพุทธศาสนาแบบเถรวาทและมหายาน รวมไปถึงศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ในเสาวรินิกาย (นับถือพระสุริยะ) ไชยณพิกาย (นับถือพระวิษณุ) และไศวนิกาย (นับถือพระศิวะ) มีการติดต่อสัมพันธ์กับวัฒนธรรมใกล้เคียง ตั้งแต่วัฒนธรรมอินเดีย ขอม และทวารวดีจากแหล่งอื่น ๆ โดยยังหลงเหลือหลักฐานทางโบราณคดีและงานศิลปกรรม ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงความเป็นศูนย์กลางของอารยธรรมและการค้า แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันของชุมชนที่ต่างศาสนาในระยะเวลาเดียวกัน บริเวณเมืองฯ พบหลักฐานการพัฒนาการอย่างต่อเนื่องใน 3 สมัย ได้แก่ ชุมชนยุคก่อนประวัติศาสตร์

สมัยทวารวดี และสมัยวัฒนธรรมขอมแผ่ขยายเข้ามามีอิทธิพลในตอนปลาย ก่อนจะหมดความสำคัญ กลายเป็นเมืองร้าง

การค้นพบ

เมืองศรีเทพเดิมเป็นเมืองที่สร้างขึ้นอยู่กลางป่า ไม่มีผู้ใดทราบแน่ชัดว่าแท้จริงเมืองแห่งนี้มีชื่อว่าอย่างไร ใครเป็นผู้สร้าง และสร้างมาแต่สมัยใด มีเพียงชาวบ้านในท้องถิ่นเรียกกันตามคำของพระธุดงค์ว่า “เมืองอภัยสาไล” จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2447 ชื่อเมืองศรีเทพจึงได้ถูกนำมาใช้เรียกขานเมืองโบราณแห่งนี้ เนื่องจากในปีนั้น สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ซึ่งเป็นสมเด็จพระอนุชาของรัชกาลที่ 5 และเป็นผู้ที่ได้รับการเชิดชูว่าเป็นบิดาแห่งประวัติศาสตร์ไทย ได้เสด็จฯ ตรวจราชการมณฑลเพชรบูรณ์ แต่นอกเหนือจากการไปราชการหน้าที่แล้ว พระองค์ได้ทรงตั้งพระทัยที่จะสืบหาเมืองโบราณศรีเทพ หลังจากนั้นจึงได้พบกับเมืองโบราณศรีเทพ โดยกรมศิลปากร ได้เรียกชื่อเมืองโบราณแห่งนี้ว่า “เมืองศรีเทพ” ไปก่อน จนวันข้างหน้าหากมีการค้นพบหลักฐานที่ยืนยันชื่อที่แท้จริง ก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปใช้ชื่อเดิมที่ถูกต้อง (กรมศิลปากร, 2550)

การยกย่อง

อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพได้รับรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย (Thailand Tourism Award) ประจำปี 2543 จำนวน 2 รางวัล คือ รางวัลประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โบราณสถานยอดเยี่ยม และรางวัลสื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้านอินเทอร์เน็ตดีเด่นรัฐบาลไทยได้เสนอเมืองโบราณศรีเทพขึ้นบัญชีรายชื่อเบื้องต้น (Tentative List) เพื่อพิจารณาให้ขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลก เมื่อวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2562

สถานที่สำคัญ

กรมศิลปากรได้ดำเนินการสำรวจ ขุดค้น ศึกษา และพัฒนาบรรดาโบราณสถานและโบราณวัตถุในเมืองศรีเทพตั้งแต่ พ.ศ. 2521 ได้ทำการบูรณะและบำรุงรักษาสสิ่งก่อสร้างให้มั่นคงถาวร และแบ่งพื้นที่สำคัญออกเป็นสองส่วน ได้แก่ เมืองใน และเมืองนอก

1. เมืองใน มีพื้นที่ประมาณ 1.87 ตารางกิโลเมตร (1,300 ไร่) ผังเมืองค่อนข้างกลม ภายในตัวเมืองมีภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลอนลูกคลื่น มีกำแพงเมืองที่ก่อด้วยดินล้อมรอบ และมีคูเมืองนอกกำแพง มีประตูเมืองทั้งสี่ทิศ พบโบราณสถานกระจายตัวอยู่ 48 แห่ง ที่เกี่ยวเนื่องกับพุทธศาสนาและศาสนาฮินดู มีรูปแบบศิลปกรรมในวัฒนธรรมทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 8-18) โบราณสถานที่สำคัญ อาทิ เขาค้างใน ปรางค์ศรีเทพ และปรางค์สองพี่น้อง ตั้งอยู่เกือบกึ่งกลางเมือง ค่อนไปทางทิศตะวันตก นอกจากนี้ยังมีสระน้ำโบราณทั้งขนาดใหญ่ และเล็กอีกจำนวนกว่า 70 แห่ง

2. เมืองนอก มีพื้นที่ประมาณ 2.83 ตารางกิโลเมตร (1,589 ไร่) ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของเมืองใน ผังเมืองค่อนข้างเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามุมมน พบโบราณสถาน 64 แห่ง มีสระน้ำโบราณจำนวนมาก นอกจากเมืองในและเมืองนอก ยังพบโบราณสถานอีกกว่า 50 แห่ง โบราณสถานที่สำคัญ

อาทิ เขาค้างนอก ปรามค์ฤๅษี กลุ่มเขาค้างสระแก้ว และเขามอรัตน์ นอกจากนี้ยังพบร่องรอยการฝังศพมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์สมัยทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 11-17) และลพบุรี (พุทธศตวรรษที่ 16-17) อีกด้วย

2.1 ศาลเจ้าพ่อศรีเทพ

อยู่ห่างจากประตูทางเข้าเล็กน้อยทางด้านซ้ายมือศาลเจ้าพ่อศรีเทพไม่ใช่โบราณสถาน แต่เป็นที่เคารพสักการะของชาวบ้านทั่วไป โดยทุกปีจะมีงานบวงสรวง ในราวเดือนกุมภาพันธ์ (ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3)

2.2 ปรามค์ศรีเทพ

เป็นสถาปัตยกรรมแบบวัฒนธรรมเขมรโบราณในช่วงพุทธศตวรรษที่ 16-17 (ข้อมูลจากอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ กรมศิลปากร) หันหน้าไปทางทิศตะวันตก ลักษณะของปรามค์สร้างด้วยอิฐและศิลาแลง ฐานล่างก่อด้วยศิลาแลงเป็นฐานบัวลูกฟัก แบบเดียวกับสถาปัตยกรรมขอมทั่วไป เรือนธาตุก่อด้วยอิฐ ในการขุดค้นบริเวณนี้พบชิ้นส่วนทับหลังที่มีลายสลักราวพุทธศตวรรษที่ 16-17 ซึ่งน่าจะเป็นการสร้างเพิ่มหลังจากโบราณสถานเขาค้างใน ต่อมาประมาณพุทธศตวรรษที่ 18 มีการพยายามจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงใหม่แต่ไม่สำเร็จ โดยได้พบชิ้นส่วน ทั้งกระจัดกระจาย

2.3 สระแก้วสระขวัญ

มีเนื้อประมาณ 10 ไร่ สระแก้วจะอยู่นอกเมืองไปทิศเหนือ ส่วนสระขวัญจะอยู่ในบริเวณเมืองส่วนนอก สระน้ำทั้งสองสระนี้มีน้ำขังตลอดปี และเชื่อกันว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์มีการนำน้ำทั้งสองสระนี้ไปใช้ประกอบพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาตั้งแต่สมัยโบราณมาจนถึงปัจจุบัน

2.4 โบราณสถานเขาค้างใน

เชื่อกันว่าเป็นที่เก็บอาวุธและทรัพย์สินสมบัติต่าง ๆ จึงเรียกว่า “เขาค้าง” การก่อสร้างประมาณพุทธศตวรรษที่ 12-14 ผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ใช้ศิลาแลงเป็นวัสดุหลักในการก่อสร้าง ที่ฐานมีรูปปูนปั้นบุคคลและสัตว์ประดับเป็นศิลปะแบบทวารวดี มีลักษณะศิลปะแบบเดียวกับที่พบที่เมืองคูบัว โบราณสถานบ้านโคกไม้เดน จังหวัดนครสวรรค์ และวัดนครโกษา จังหวัดลพบุรี จะเห็นว่าเขาค้างในตั้งอยู่เกือบกลางเมืองลักษณะทางผังเมืองจะคล้ายกับเมืองทวารวดีอื่น ๆ เช่น เมืองนครปฐมโบราณ เมืองคูบัวที่ราชบุรีและจากรายละเอียดปูนปั้นบุคคลหรือลวดลายแบบเดียวกับที่พบที่เมืองคู คล้าย

2.5 ปรามค์สองพี่น้อง

ลักษณะเป็นปรามค์ 2 องค์ ตั้งอยู่บนฐานศิลาแลงขนาดใหญ่ หันหน้าไปทางทิศตะวันตกเช่นเดียวกับปรามค์ศรีเทพ มีประตูทางเข้าทางเดียวและจากการขุดแต่งทางโบราณคดีพบทับหลังที่มีจำหลักเป็นรูปพระอิศวรอุ้มนางปรมาพรดี ประทับนั่งอยู่เหนือโคศุภราช ซึ่งลักษณะของทับหลังและเสาประดับกรอบประตูเป็นสิ่งกำหนดอายุของปรามค์ ซึ่งอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 16-17

เป็นศิลปะเขมรแบบบาปวนตอนครวัด และได้มีการสร้างปรangkong เล็กเพิ่ม โดยพบร่องรอยการสร้างทับกำแพงแก้วที่ล้อมรอบปรangkong ใหญ่ ซึ่งอยู่ใต้ปรangkong เล็ก และยังมีการก่อปิดทางขึ้นโดยเสริมทางด้านหน้าให้ยื่นออกมา และก่อสร้างอาคารขนาดเล็กทางทิศเหนือเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ระหว่างองค์ปรangkong ทั้งสองแห่งคือปรangkong สองพี่น้อง และปรangkong ศรีเทพ จะมีกำแพงล้อมรอบ และมีอาคารประรำพิธีขนาดเล็กกระจายอยู่ทั่วไป แสดงให้เห็นถึงลักษณะการวางแผนแบบเดียวกับที่พบในภาคอีสานของประเทศไทย

2.6 เขาลังนอก

ขุมคลังอาคารจำลองหลายขนาดที่มีเสาประดับ เขาลังนอกเป็นมหาสถูปในวัฒนธรรมทวารวดีที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ขุดสำรวจเสร็จสิ้นในปี พ.ศ. 2555 มีลักษณะหลงเหลือเป็นสิ่งก่อสร้างสี่เหลี่ยม กว้างด้านละประมาณ 64 เมตร ความสูงจากฐานถึงยอดประมาณ 20 เมตร ใช้ศิลาแลงก่อสูงขึ้นไปจนมีขนาดใหญ่โต แบ่งเป็น 2 ชั้นหลัก ๆ โดยแต่ละชั้นสูงประมาณ 5 เมตร แต่ละทิศมีเจดีย์เล็ก ๆ รายรอบ ซึ่งแสดงถึงความเชื่อเกี่ยวกับมณฑลจักรวาลและอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมของอินเดียตอนใต้และชวากลางคล้ายประเทศอินโดนีเซีย

2.7 เขามอรัตน์และถ้ำ

เขามอรัตน์ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันตกนอกของเมืองโบราณศรีเทพ ห่างออกไปประมาณ 17 กิโลเมตร เป็นภูเขาหินปูนขนาดใหญ่ที่มีรูปลักษณะเฉพาะมีความสูง 584 เมตร เป็นที่ตั้งของถ้ำมอรัตน์ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นศาสนสถานที่ดัดแปลงจากถ้ำหินปูนธรรมชาติ ถ้ำกว้าง 10 เมตร ลึกถึงกันถ้ำ 23 เมตร เพดานถ้ำสูง 12 เมตร กลางถ้ำมีหินใหญ่เป็นแกนยื่นจากเพดานถ้ำลงมา โดยพบประติมากรรมสลักนูนต่ำทางด้านตะวันออกของแกนมีสภาพไม่สมบูรณ์จากการถูกสกัดพระพักตร์และพระหัตถ์ รวมทั้งหมด 11 องค์ เป็นศิลปะทวารวดี ลักษณะของภาพแกะสลักนั้นคล้ายกับศิลปะเขมรแบบกำพงพระ คาดว่าสร้างตามคติความเชื่อในพุทธศาสนานิกายมหายาน เมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 14 ราว พ.ศ. 2505 หัวหน้าหน่วยศิลปากรที่ 3 กรมศิลปากรได้รับแจ้งว่ามีการทำลายและขโมยชิ้นส่วนของพระพุทธรูปแกะสลักไปจากถ้ำได้แก่ พระเศียรและพระหัตถ์ ภายหลังสืบทราบว่ายู่ภายใต้การครอบครองของนายจิม ทอมป์สัน หลังเจ้าหน้าที่กรมศิลปากรได้เดินทางไปตรวจสอบก็พบว่าพระพุทธรูปจำหลักที่มีอยู่จำนวน 11 องค์ ถูกสกัดเอาเศียรและมือไปจนหาที่สมบูรณ์ไม่ได้ จึงเข้าแจ้งความต่อนายอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ สุดท้ายหลังการต่อรองและเข้าเจรจาท่อหลายครั้งนายทอมป์สันยินยอมคืนสมบัติรวม 28 ชิ้นแก่กรมศิลปากร หนึ่งในนั้นคือเศียรพระโพธิสัตว์ศรีอารยเมตไตรย ซึ่งถูกโจรกรรมจากถ้ำเขามอรัตน์ ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

2.8 อาคารหลุมขุดค้นทางโบราณคดี

จัดแสดงโครงกระดูกมนุษย์และโครงกระดูกช้างที่ได้ขุดค้นทางโบราณคดี เมื่อ พ.ศ. 2531

โบราณสถานอื่น ๆ

นอกจากโบราณสถานหลักแล้วยังมีโบราณสถานย่อย ๆ กระจายอยู่ทั่วไป เช่น ทิศใต้ของเขาค้างใน พบโบสถ์ก่อด้วยศิลาแลง พบใบเสมาหินบริเวณใกล้หลุมขุดค้น และพบโบราณสถานรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสสมัยทวารวดี ซึ่งได้มีการก่อสร้างทับในยุครับเอาศาสนาพราหมณ์เข้ามา จึงเห็นได้ว่าบริเวณเมืองชั้นในเดิมน่าจะเป็นเมืองแบบทวารวดีและมีการสร้างสถาปัตยกรรมเขมรในระยะหลังเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ทางทิศใต้ยังพบอาคารมณฑปแบบทวารวดีขนาดใหญ่และมีการพยายามเปลี่ยนแปลงให้เป็นเทวาลัยเช่นเดียวกับปราสาทศรีเทพประมาณต้นศตวรรษที่ 18 แต่ไม่สำเร็จและทางทิศตะวันตกของเขาค้างนอก พบกลุ่มโบราณสถานที่มีลักษณะเป็นกำแพงอิฐล้อม ซึ่งกำลังดำเนินการขุดค้น ณ ต้นปี 2565 เป็นต้น (กรมศิลปากร, 2563)

การได้รับเลือกเป็นแหล่งมรดกโลก

อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลกจากองค์การยูเนสโก เป็นแห่งที่ 7 ของประเทศไทย และเป็นแห่งที่ 4 ในประเภทมรดกโลกทางวัฒนธรรมภายใต้ชื่อเมืองโบราณศรีเทพ และโบราณสถานสมัยทวารวดีที่เกี่ยวข้อง (The Ancient Town of Si Thep and its Associated Dvaravati Monuments) ในการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญครั้งที่ 45 เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2566 ที่กรุงริยาด ประเทศซาอุดีอาระเบีย เนื่องจากผ่านข้อกำหนดและหลักเกณฑ์พิจารณาให้เป็นแหล่งมรดกโลก ดังนี้

1. เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลยิ่ง ผลักดันให้เกิดการพัฒนาสืบต่อมาในด้านการออกแบบทางสถาปัตยกรรม อนุสรณ์สถาน ประติมากรรม สวน และภูมิทัศน์ ตลอดจนการพัฒนาศิลปกรรมที่เกี่ยวข้อง หรือการพัฒนาการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งได้เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือบนพื้นที่ใด ๆ ของโลกซึ่งทรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม
2. เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงหลักฐานของวัฒนธรรมหรืออารยธรรมที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน หรือว่าที่สาบสูญไปแล้ว

ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรธรรมชาติ

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2535) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ทรัพยากรธรรมชาติ” ไว้ว่า หมายถึง สิ่งปรากฏอยู่ตามธรรมชาติหรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์สามารถนำมาใช้

เพื่ออำนวยความสะดวกแก่มนุษย์และสภาวะธรรมชาติด้วยกันเองได้ เช่น น้ำ ประมง ป่าไม้ ดิน แร่ธาตุ สัตว์ป่า พืชพันธุ์ รวมทั้งมนุษย์ด้วย

จักรพันธ์ ปัญจะสุวรรณ (2546) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ทรัพยากรธรรมชาติ” หมายถึง สิ่งที่เกิดเองตามธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม หรือมนุษย์นำมาสนองความต้องการในด้านปัจจัยสี่ ถ้าขาดทรัพยากรธรรมชาติไปแล้ว มนุษย์จะไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ตัวอย่างทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำ ดิน อากาศ ป่าไม้ สัตว์ป่า แร่ธาตุ พลังงาน รวมทั้งทรัพยากรพลังงานมนุษย์ด้วย

ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อื่น แล้วกลายเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว

เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นก็ได้ โดยสิ่งเหล่านั้นจะต้องมีความงดงามแปลกตามีความสำคัญ หรือมีคุณค่า รวมทั้งวิถีการดำเนินชีวิตอันดีงามที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมอันทรงคุณค่าและมีลักษณะเด่นเป็นเอกลักษณ์ ก็ถือเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2552) ซึ่งอาจจะเป็ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อจุดประสงค์อื่น แต่เนื่องจากมีความเป็นเอกลักษณ์สวยงาม เฉพาะตัวทำให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวจนกลายเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวในที่สุด

ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อบวัตถุประสงค์ด้านการท่องเที่ยว

หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นหรืออาจจะกล่าวได้ว่า สิ่งแวดล้อมจะประกอบด้วย ทรัพยากร ธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นในช่วงเวลาหนึ่งเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ทรัพยากรที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ได้แก่ บรรยากาศ น้ำ ดิน แร่ธาตุ และสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่บนโลก (พืช และสัตว์) เป็นต้น
2. ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ สาธารณูปการต่าง ๆ เช่น ถนน เขื่อนกั้นน้ำ หรือระบบของสถาบันสังคมมนุษย์ที่ดำเนินชีวิตอยู่ เช่น ที่อยู่อาศัย โรงเรียน โรงพยาบาล เป็นต้น

จากความหมายจะเห็นได้ว่า ทรัพยากรธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมและเป็นกลุ่มสิ่งแวดล้อมที่ยอมรับกันว่าสำคัญมาก ทรัพยากรธรรมชาติทุกชนิดทุกประเภทเป็นสิ่งแวดล้อม แต่สิ่งแวดล้อมบางประเภทอาจจะไม่ใช่ทรัพยากรธรรมชาติก็ได้ โดยสิ่งแวดล้อมนั้นอาจเป็นอะไรที่เกิดโดยธรรมชาติที่ให้ประโยชน์หรือไม่ให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ก็ได้ ในขณะที่สิ่งแวดล้อมจะรวมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมด้วย จากข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ทรัพยากรธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งเดียวกัน เพียงแต่ถ้ามองเป็นองค์รวมคือสิ่งแวดล้อม ถ้ามองแยกถึงการใช้อย่างใดหรือการมีประโยชน์จะถูกเรียกว่าทรัพยากรธรรมชาติ (ภัทรพร วีระนาคนิทร์, 2561)

ทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรม

ทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรมเป็นคำที่เกิดขึ้นใหม่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1975 คำดังกล่าวถูกใช้โดยทั่วไปในวงการวิชาการด้านโบราณคดีเป็นหลัก คำว่า “ทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรม” จึงมีความหมายกว้างในแง่เนื้อหาที่ครอบคลุมทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้ และนามธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ วัฒนธรรมยังเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีความลึกลับและซับซ้อน มีใช้สิ่งที่คงที่ตายตัว แต่กลับเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและค่านิยมของคนส่วนใหญ่ที่เห็นพ้องต้องการและปฏิบัติสืบต่อกันมา นอกจากนี้วัฒนธรรมยังมีการถ่ายทอดและผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมของเดิมและของใหม่อยู่ตลอดเวลา (ธนิช เลิศชาญฤทธิ, 2554)

สายันต์ ไพรัชญกิจ (2550) ได้ให้ความหมายขอบเขตของทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรม หมายถึง ส่วนประกอบของระบบวัฒนธรรมทั้งหมดในสังคมมนุษย์ที่เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ สิ่งก่อสร้างที่จับต้องและมองเห็นได้ รวมถึงความรู้และภูมิปัญญา ความเชื่อ กฎระเบียบแบบแผน เพื่อปฏิบัติ จินตนาการ ความรู้สึกนึกคิด ศิลปะและการแสดงออกที่ไม่สามารถจับต้องหรือสัมผัสทางกายภาพได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถจัดการให้เกิดประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของมนุษย์ในแต่ละชุมชน แต่ละสังคม แต่ละยุคสมัยได้ และทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรมในสังคมปัจจุบันประกอบด้วย สิ่งที่เป็นมรดกตกทอดมาจากอดีตและสิ่งที่ยังมีการสร้างสรรค์ดัดแปลงขึ้นมาใหม่เพื่อใช้สอยให้สมประโยชน์แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้แก่สังคม

ทรัพยากรทางด้านประวัติศาสตร์

หมายถึง พื้นที่ หลักฐาน และร่องรอยทางกายภาพที่เหลืออยู่ ซึ่งอาจบ่งบอกถึงสภาพความเป็นมาและพัฒนาการของสิ่งมีชีวิตทั้งในยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ ทั้งนี้รวมถึง วัตถุต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างหรือประดิษฐ์ขึ้นด้วย ตัวอย่างของทรัพยากรด้านประวัติศาสตร์ ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์ เครื่องปั้นดินเผา พระพุทธรูป เป็นต้น (ฉันทิช วรรณถนอม, 2550)

การพัฒนาการท่องเที่ยว

การวางแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการ

หมายถึง การวางแผนเพื่อให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและประชาชนที่ได้รับผลประโยชน์สูงสุด โดยมีบูรณาการยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ ทรัพยากรในองค์กร และมีการประสานงานร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในสังคม (เฉลิม ศรีผดุง, 2560)

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต้องอาศัยสิ่งสำคัญต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนไปข้างหน้า ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่

1. นักท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึงผู้ที่เดินทางมาพักผ่อน เยี่ยมญาติ เพื่อรักษาสุขภาพหรือร่วมประชุมธุรกิจ ฯลฯ ซึ่งอาจจะเป็นผู้มาเยือน ที่มาพักค้างคืนรวมถึงนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาแต่ไม่พักค้างคืน
2. ทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น วิถีชีวิต ตลอดจนกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ
3. สิ่งอำนวยความสะดวก โครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การคมนาคม ไฟฟ้าประปา ที่พักแรมและความปลอดภัย เป็นต้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวก รวดเร็ว ปลอดภัยในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว
4. องค์การภาครัฐ ซึ่งมีนโยบาย สนับสนุน และส่งเสริมการท่องเที่ยวในทุก ๆ รูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ในขณะเดียวกันก็ดูแลและคุ้มครองไม่ให้เกิดผลกระทบหรือทำความเสียหายให้แก่สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ประเพณี และคุณภาพชีวิตของชุมชน
5. องค์การภาคเอกชน ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจขนส่ง ธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ธุรกิจภัตตาคารและร้านอาหาร ที่ให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพอใจสูงสุด
6. ประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นเจ้าบ้านในแหล่งท่องเที่ยว โดยมีส่วนร่วมสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวได้โดยตรง (วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 2562)

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

1. ระบบสาธารณประโยชน์ (Life-Support System)

ปัจจัยสำคัญในการดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวคือความปลอดภัย รองลงมาคือการคมนาคมขนส่ง แหล่งท่องเที่ยว และบริการที่พักแรม ถ้ามีปัจจัยทุกอย่างพร้อมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศนั้น ๆ ย่อมจะประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ถ้าระบบสาธารณประโยชน์ของประเทศมีครบถ้วนเพียงใด ก็ยิ่งทำให้การท่องเที่ยวมีความเติบโตมากขึ้นเพียงนั้น เพราะค่าใช้จ่ายในการทำบ้านเมืองให้สะอาดสวยงามเป็นระเบียบในสายตาของคนต่างชาติ ก็ไม่มากเท่าใด เพราะไม่ต้องมาแก้ไข เช่น น้ำท่วมถนนหรือจราจรติดขัด เป็นต้น นับเป็นกำไรและช่วยให้ประหยัดเงินของประเทศลงไปอีกส่วนหนึ่ง

2. บริการอำนวยความสะดวก

รวมอยู่ในโครงสร้างพื้นฐานของประเทศจึงมีส่วนทำให้เกิดความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวเป็นอันมาก ความหมายของโครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยวจึงน่าจะหมายถึงบริการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อันเป็นสิ่งสำหรับการยังชีพของมนุษย์ ที่อาจเรียกว่าสาธารณประโยชน์ ซึ่งรัฐบาลแต่ละประเทศได้ใช้เงินภาษีของประชาชนมาสร้างให้กับประชาชนในประเทศของเขาได้ใช้อย่างมีความสุข ดังนั้นโครงสร้างพื้นฐานของประเทศจึงเป็นที่ต้องการ

ไม่เฉพาะแต่ประชาชนในประเทศเท่านั้น ยังได้ใช้ประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศอีกด้วย ประเทศใดมีบริการสาธารณูปการดีมากก็ย่อมทำให้สะดวกสบายแก่ชาวต่างประเทศที่เข้ามาเยี่ยมเยือนและเป็นที่ประทับใจทำให้อยากจะมาท่องเที่ยวได้มาก

3. การประสานงาน (Coordinated Approach)

การที่จะทำได้ดีขึ้นอยู่กับการประสานงานในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานซึ่งมีอยู่ตั้งแต่ น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์ โทรศัพท ถนนหนทาง เช่น ในเมืองไทยเพียงเรื่องไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ ก็ทำให้ต้องขุดถนนซ้ำแล้วซ้ำเล่า เป็นหลุมเป็นบ่อ ทำให้จราจรติดขัด นั่นก็เพราะการประสานงานหรือคิดวางแผนล่วงหน้ากันมาก่อน ยิ่งเอาเรื่องการท่องเที่ยวเข้าไปรวมด้วยคงจะยิ่งลำบากมากขึ้น มองด้วยสายตาคนนอก อาจมองเห็นว่าเป็นเรื่องง่าย ๆ ที่น่าจะขุดครั้งเดียว แล้วทำงานร่วมกันได้ เรื่องนี้พูดกันมากทุกยุคทุกสมัยก็ยังไม่มีการแก้ไขได้

4. น้ำ (Water)

น้ำมีความจำเป็นมากสำหรับโครงสร้างพื้นฐานไม่ว่าจะน้ำใช้อาบ หรือน้ำดื่มการพัฒนาการท่องเที่ยวทำได้อย่างถาวรถาวรที่นั่นขาดแคลนน้ำ คงนึกไม่ถึงมาก่อนว่าการพักผ่อนของนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากจะต้องใช้ปริมาณน้ำมากแค่ไหน? ได้มีการวิจัยพบว่า ตามโรงแรมหรู ๆ ในสถานที่ตากอากาศต้องการใช้น้ำมากประมาณ 350-400 แกลลอนต่อห้องต่อวัน สนามกอล์ฟใหญ่ขนาด 18 หลุม ตั้งอยู่ในพื้นที่แห้งแล้ง และขาดแคลนน้ำ ต้องใช้น้ำเป็นล้านแกลลอนต่อวัน (เป็นจำนวนที่ใช้อยู่เป็นปกติในภาคตะวันตกของสหรัฐอเมริกา) ดังนั้นถ้าจะจัดสร้างที่พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยวจะต้องมีน้ำใช้อย่างเพียงพอ ถ้าไม่มีน้ำใช้แล้วอาจทำให้ธุรกิจนั้น ๆ เสียหายได้ ลองนึกดูว่า ถ้านักท่องเที่ยวเดินเข้ามาล้างหน้า แปรงฟันแล้วไม่มีน้ำให้ปฏิบัติกิจประจำวัน คงจะได้เล่าลือไปทั่ว และต้องขาดผู้มาพักในโรงแรมในนั้น ๆ อย่างไม่มีปัญหา

5. พลังงาน (Power)

พลังงานไฟฟ้าต้องมีอย่างเพียงพอเช่นกัน สำหรับโรงแรมใหญ่สร้างในสถานที่ตากอากาศจะต้องใช้กระแสไฟฟ้า 3.25 และ 3.75 กิโลวัตต์ชั่วโมง ต่อห้องและต่อวัน ค่าไฟฟ้าที่มีราคาสูง เช่น เมืองไทย เป็นเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้โรงแรมต้องขาดทุน สำหรับด้านพลังงานนั้นจะต้องมีไฟฟ้าอย่างเพียงพอและต้องมีการติดต่อกันโดยไม่ขาดอาจจะต้องมีการคาดการณ์ล่วงหน้าสำหรับการใช้ไฟฟ้าอาจจะต้องจัดพิเศษเพื่อความต้องการที่จะเกิดขึ้นด้วย

6. การติดต่อสื่อสาร (Communication)

นักท่องเที่ยวมักต้องการจะถามหาทางบ้านหรือที่ทำงาน ซึ่งอยู่ไกลจากสถานที่ท่องเที่ยว ดังนั้นบริการโทรศัพท์ทั่วไปและโทรศัพท์ทางไกล โทรศัพท์ ควรจะมีให้เพียงพอ โรงแรมที่มีบริการดีมักจะวางไว้เป็นกฎว่า ห้องจำนวน 20 ห้อง ควรมีโทรศัพท์ 1 เครื่อง เพื่อให้ได้ใช้อย่างทั่วถึงกัน

7. ท่อระบายอุจจาระหรือของโสโครกและท่อระบายน้ำ (Sewage and Drainage)

ความสามารถในการดูแลสุขภาพของประชาชนของประเทศได้แก่ ท่อระบายสิ่งโสโครก และท่อระบาย นับว่ามีความสำคัญอย่างหนึ่งในงานอุตสาหกรรมท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวย่อมไม่ชอบไปเที่ยวในที่ที่สกปรกอย่างแน่นนอนในประเทศที่เจริญแล้ว การระบายสิ่งโสโครกและท่อระบายน้ำ มักเตรียมทำไว้ดีมาก อุจจาระและสิ่งโสโครกของห้องหนึ่ง ๆ ต้องระบายออกทิ้งประมาณ 225-275 แกลลอนต่อวันส่วนท่อระบายน้ำนี้ บางครั้งก็อาจจะช่วยให้คนท้องถิ่นได้พลอยได้ใช้สาธารณูปการ ถูกสุขลักษณะไปด้วย เพราะมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น เรื่องท่อระบายสิ่งโสโครกหรือน้ำเสียนี้ต้องการผู้เชี่ยวชาญมาช่วยและต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง จึงต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบ

8. บริการรถเดินทาง

เมื่อสมัยก่อนรถขนส่งทำได้ด้วยการเดิน ใช้ม้า หรือวิธีการอื่นๆ เช่น ถีบจักรยานขับมอเตอร์ไซด์ และต่อมาก็พัฒนามาเป็นรถยนต์ และรถบัสเพื่อขนส่งผู้โดยสารนับว่าเป็นการขยาย การขนส่งสาธารณะให้ทุกคนได้ใช้ร่วมกัน ถนนก็สร้างให้ใหญ่ขึ้นแทนซอยเล็ก ๆ สร้างอย่างแข็งแรง แบ่งเป็นชั้น ๆ ไม่ให้พังลงมาง่าย ๆ ใช้วัสดุแข็งแรงที่จะรับน้ำหนักทุกชนิดได้ทุกฤดูกาล

9. บริการช่วยต่าง ๆ

สถานีจำหน่ายน้ำมัน สวนสาธารณะข้างถนนซึ่งรวมเอาสวนสาธารณะไว้ด้วย บริการที่ให้ความสะดวกในการซ่อมแซมรถและมีโต๊ะนั่งพักผ่อนหรือใช้เป็นที่ปิกนิกและกินอาหารเป็นต้น

10. ถนนและไฮเวย์ (Streets and Highways)

ถนนและไฮเวย์เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวที่สำคัญ ซึ่งน่าจะรวมการจราจรที่แน่นขนัดและผู้สัญจรทางเท้าที่เดินสวนกันไปมาด้วย บางแห่งอาจกลายเป็นที่ติดตลาดของพ่อค้า แม่ค้าถือโอกาสขายของตามทางเท้าหรือบาทวิถีกลายเป็นถิ่นการค้าทำให้อยู่เหนือกฎจราจร ตำรวจต้องคิดหนักว่าจะแก้ไขจราจรอย่างไร อาจต้องเปลี่ยนให้รถวิ่งทางเดียว ตำรวจต้องคิดหนักว่าจะแก้ไขจราจรอย่างไร อาจต้องเปลี่ยนให้รถวิ่งทางเดียว หรือขยายถนนให้กว้างขึ้น หรือมีสัญญาณจราจรแปลก ๆ เพิ่มขึ้น หรืออาจจะหาที่จอดรถให้มากขึ้น เป็นต้น

การวางแผนสร้างถนนและสัญญาณต่าง ๆ บนถนนนั้นผู้วางแผนที่รอบคอบมักจะคำนึงถึงการชมวิว 2 ข้างทางด้วย ในแผนที่มักจะทำเครื่องหมายให้ทราบไว้ว่าตรงนั้นตรงนี้เป็นเส้นทางที่สวยงามบางครั้งในแผนที่นั้นก็มักจะมีเครื่องหมายโฆษณาสำหรับจุดที่น่าสนใจ ได้แก่ ร้านอาหาร ที่พัก และปั๊มน้ำมัน เป็นต้น การให้แผนที่หรือเอกสารนี้เป็นประโยชน์มากสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว หรือบริการรถเช่าเพราะจะทราบว่าจะไปทางไหน จึงจะพบร้านอาหาร เวลาหิวจัด และไปทางไหนจึงจะซื้อน้ำมันได้เวลาน้ำมันจะหมด เป็นต้น

11. การดูแลด้านสุขภาพอนามัย (HEALTH-CARE FACILITIES)

นักท่องเที่ยวอาจจะเจ็บป่วยกะทันหันเช่นเดียวกับคนทั่วไป จึงต้องวางแผนให้ความสะดวกในการรักษาพยาบาล เช่น การท่องเที่ยวบนภูเขา ก็จะต้องมีฝ่ายการรักษาพยาบาลที่รู้เรื่องโรคหัวใจหรือการเจ็บป่วยอื่น ๆ หรือการเล่นสกี ก็จำเป็นต้องเตรียมแพทย์ไว้รักษาเมื่อเกิดอุบัติเหตุ และมีผู้ให้การปฐมพยาบาลได้ทันทั่วถึง อาจจะต้องมีโรงพยาบาลเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงการใช้ภาษาให้เข้าใจกันได้ด้วย (วิกิพีเดียออนไลน์, 2553)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

การพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะต้องพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถ ความเข้าใจ มีทักษะ และมีมาตรฐานการปฏิบัติงานในระดับมาตรฐานโลก สามารถตอบสนองความต้องการของบุคลากรของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในระดับต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาบุคลากร หมายถึง กรรมวิธีที่จะเพิ่มพูนสมรรถภาพในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนทั้งในด้านความคิด การกระทำ ความสามารถ ความรู้ความชำนาญ และทัศนคติ (United States Civil Service Assembly, 1972)

วิจิตร ธ ระนอง (2539) กล่าวถึงความหมายการพัฒนาบุคลากร หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้พนักงานมีความรู้ ทักษะ ทัศนคติและความสามารถเพิ่มขึ้น และปรับปรุงพฤติกรรมของพนักงานในองค์การเพื่องานในปัจจุบันและอนาคต จากความหมายของการพัฒนาบุคลากรดังกล่าวข้างต้น การพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงเป็นการดำเนินการส่งเสริมให้บุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติที่ดีในการทำงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และเป็นการเตรียมบุคลากรเพื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ประการสุดท้ายก็คือมีการแข่งขันอย่างมากระหว่างบริษัทนำเที่ยวทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งในปัจจุบันอุตสาหกรรมบริการต้องบริหารความคาดหวังของลูกค้าที่องค์กรให้บริการนั้น (Albrecht, 1990) ซึ่งความคาดหวังที่สำคัญ คือ การได้รับการบริการที่ดีจากพนักงานทุก ๆ คน ไม่ว่าอยู่หน้าที่ใดตำแหน่งใด

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ปรัชญาการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations World Tourism Organization: UNWTO) กำหนดหลักการเบื้องต้นในการพัฒนา ‘การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน’ สรุปโดยคร่าว ดังนี้

1. คำนึงถึงขีดความสามารถของธรรมชาติ หรือ ขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว
2. สนับสนุนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและความต้องการของชุมชน
3. กระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเป็นธรรมให้กับคนในท้องถิ่น

4. ส่งเสริมประสบการณ์ที่มีคุณค่ากับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน
5. เข้าใจและเรียนรู้สภาพเฉพาะของพื้นที่ ทรัพยากร ขนบธรรมเนียม/วัฒนธรรม/

วิถีชีวิต

6. ส่งเสริมการออกแบบที่เป็นไปกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและใช้วัสดุในท้องถิ่น
7. ผสานการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในแผนพัฒนาทั้งระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และประเทศ
8. พัฒนาข้อมูลสำหรับการตัดสินใจและติดตามตรวจสอบ

ความยั่งยืนด้านสังคมและวัฒนธรรม

เป็นการท่องเที่ยวโดยที่ตระหนักถึงขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชนและชุมชนท้องถิ่น ไปจนถึงการที่ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) (SDG Move, 2565)

ความยั่งยืนของคุณภาพของสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลกระทบจากการกระทำของนักท่องเที่ยวซึ่งมีจำนวนมากและอาจนำมาซึ่งปริมาณของเสียที่เป็นมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม หรือการเก็บเอาพันธุ์ไม้ไปจากพื้นที่ที่กระทบต่อระบบนิเวศ เป็นต้น (SDG Move, 2565)

แนวความคิดว่าด้วยการอนุรักษ์

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 27 (2546) ได้ให้ความหมายของคำว่า การอนุรักษ์ คือ การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด การใช้ประโยชน์นั้นจะต้องเกิดผลดีต่อประชากรโลกส่วนรวมมากที่สุด จะต้องรู้จักใช้ประโยชน์ให้ได้เป็นเวลายาวนานที่สุดให้มีการสูญเสียทรัพยากรอย่างเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และต้องกระจายการใช้ประโยชน์แก่ประชากรของประเทศอย่างทั่วถึงกัน

การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง การรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศาสนา และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และกิจกรรมต่าง ๆ ให้คงความงดงามและมีคุณค่าเป็นทรัพยากรของชาติสืบไป พร้อมทั้งใช้ทรัพยากรที่มีดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาเยือนในท้องถิ่นของตน ดังนั้นการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวจึงมีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบ

การท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ (Responsible Tourism) หรือเราเรียกสั้น ๆ ว่า RT ได้รับการนิยามเป็นครั้งแรกในปี 2002 ในเวทีประชุม World Summit ว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่เมือง Cape Town ประเทศแอฟริกาใต้ และนำมาประยุกต์ใช้ในงาน World Tourism Market (WTM) 2007 กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ

Goodwin (2014) กล่าวว่า การท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบ คือการมุ่งเน้นไปที่ภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว คือ ผู้คน ธุรกิจ หน่วยงานของรัฐ ที่ช่วยกันสร้างให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากการท่องเที่ยวทั้ง 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยให้มีผลกระทบน้อยที่สุด ทั้งนี้ต้องให้ความสำคัญกับความเป็นท้องถิ่น มีการดำเนินการที่โปร่งใส เพื่อใช้การท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยสรุป RT ต้องมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน

การท่องเที่ยวแบบเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

คือการท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม พร้อมตระหนักในคุณค่าของมรดกทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมในท้องถิ่นร่วมกับชุมชนในท้องถิ่น จึงไม่ได้จำกัดแค่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการได้ช่วยเหลือชุมชนและท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนอีกด้วย (ไทยรัฐออนไลน์, 2565)

การออกกฎหมายว่าด้วยการอนุรักษ์เพื่อความยั่งยืน

1. กฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ (Nature Conservation Act)

กฎหมายและข้อบังคับประเภทนี้ประกอบด้วย พ.ร.บ. คุ้มครองและรักษาสัตว์ป่า พ.ศ. 2535, พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และ พ.ร.บ. ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2532 ซึ่ง พ.ร.บ. ทั้ง 3 ฉบับนี้มีพื้นที่ครอบคลุมทั้งส่วนพื้นดินและพื้นน้ำ โดยเฉพาะ พ.ร.บ. อุทยานชาตินั้น ได้ให้ความหมายว่า ส่วนพื้นที่ในนี้รวมถึงส่วนพื้นน้ำในเขตอุทยานแห่งชาติด้วย โดยให้กรมป่าไม้เป็นหน่วยงานที่ใช้กฎหมายฉบับนี้

2. กฎหมายว่าด้วยการสำรวจและใช้ประโยชน์ทรัพยากร (Natural Resources Exploitation Act)

กฎหมายประเภทนี้มีหลายฉบับ เช่น พ.ร.บ. ป่าไม้ พ.ศ. 2484 เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ในการคุ้มครองและจัดการป่าไม้ของประเทศไทย พ.ร.บ. ประมง พ.ศ. 2490 เป็นกฎหมายที่ควบคุมและจัดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรประมง โดยกรมประมงเป็นผู้ใช้กฎหมายฉบับนี้ พ.ร.บ. แร่ พ.ศ. 2510 เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของกรมทรัพยากรธรณีอนุญาตการทำเหมือง รวมทั้งควบคุมการผลิตและการจำหน่ายแร่ พ.ร.บ. ปิโตรเลียม พ.ศ. 2511 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการสำรวจและผลิตน้ำมันและแก๊ส โดยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยเป็นผู้ใช้กฎหมายฉบับนี้ และ พ.ร.บ. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจแก่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในการสำรวจ วางแผน และพัฒนาการท่องเที่ยว

3. กฎหมายว่าด้วยการป้องกันสิ่งแวดล้อม (Environmental Protection Act)

กฎหมายว่าด้วยการป้องกันสิ่งแวดล้อม ได้แก่ พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศ รวมทั้งการควบคุมผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนาต่าง ๆ พ.ร.บ. ดังกล่าวมี 3 หน่วยงาน

คือ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ และสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานรับผิดชอบและดำเนินการตามกฎหมาย

4. กฎหมายว่าด้วยการใช้ประโยชน์ที่ดินและน้ำ

กฎหมายที่เกี่ยวกับที่ดินในประเทศไทยนั้นมีความสลับซับซ้อน แต่เมื่อพิจารณาถึงตัวบทกฎหมายที่อยู่ในกลุ่มนี้แล้ว ประกอบด้วย 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ กฎหมายการถือครองที่ดิน และกฎหมายการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน สำหรับกฎหมายที่ว่าด้วยการถือครองที่ดิน ประกอบด้วย กฎหมายว่าด้วยที่ดินของประเทศไทย พ.ศ. 2497 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับสิทธิการถือครองที่ดิน ซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายอื่น ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ พ.ร.บ.จัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2521 และ พ.ร.บ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 สำหรับกฎหมายในกลุ่มของการวางแผนการใช้ที่ดินนั้นประกอบด้วย พ.ร.บ.ผังเมือง พ.ศ. 2535, พ.ร.บ.จัดประเภทการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร พ.ศ. 2457, พ.ร.บ.พัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2526 กฎหมายดังกล่าวนี้จะประกอบในการวางแผนการใช้ที่ดินทั้งในเมืองและชนบท และผนวกกับกฎหมาย การแบ่งเขตที่ดิน ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันทั้งเก่าและใหม่ เช่น พ.ร.บ.ควบคุมการก่อสร้าง อาคาร พ.ศ. 2522

การพัฒนาการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น หมายถึง การที่ชุมชนหรือท้องถิ่นมีสิทธิ์ในการควบคุมดูแลกระบวนการท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมตั้งแต่การเริ่มสำรวจทรัพยากร วางแผนดำเนินงาน การจัดการ ร่วมดำเนินการ โดยนอกจากจะก่อให้เกิดรายได้และผลประโยชน์ต่อท้องถิ่นแล้ว ท้องถิ่นยังเป็นส่วนสำคัญที่สามารถเรียนรู้กระบวนการมีส่วนร่วม จนนำไปสู่การพัฒนาความสามารถ ในการพึ่งตนเองของชุมชนได้

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Tourism System) จะต้องมีการพิจารณาการดำเนินงาน ให้ครอบคลุมการตลาดอย่างรอบด้าน มีความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม รวมถึงสังคม และวัฒนธรรมของคนในชุมชนในรุ่นปัจจุบันจนถึงคนรุ่นหลัง ให้เกิดการตระหนักถึงการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติให้เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุด โดยสมาชิกในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมใน การบริหารจัดการ เกิดการเรียนรู้ และมีผลประโยชน์ร่วมกัน

ทำให้เกิดการสร้างรายได้ การจ้างงาน และพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เกิดการจ้างงานและสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น และยังสามารถพัฒนาคน พัฒนาชุมชน

และสร้างระบบการทำงานแบบมีส่วนร่วม จนนำไปสู่เศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้ในระยะยาว (ปาริฉัตร พรพิมล, 2561)

รศ.ยานภิศ รัชตะวรรณ และคณะ (2561) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงมีองค์ประกอบดังนี้ 1. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหาของชุมชน 2. การวางแผนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต 3. การกำหนดกิจกรรม 4. การดำเนินกิจกรรม 5. การประเมินผลกิจกรรมโดยเน้นการให้ ความสำคัญกับการให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการมีส่วนร่วม โดยหน่วยงานภาครัฐคอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ หรือให้การสนับสนุนเท่านั้น การประสบความสำเร็จของกระบวนการมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง เช่น ศักยภาพของคนในชุมชน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของคนในชุมชน สถาบันทางสังคมในชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ของชุมชน และองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการมีส่วนร่วมสำคัญที่สุด คือ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในบริบทของสังคมไทย ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทของคนในชุมชน

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552) ได้เสนอแนวคิดชุมชนเข้มแข็ง “กลไกขับเคลื่อน” สู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโดยมองว่าการที่ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ของเมืองหรือชนบทรวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการเรียนรู้การจัดการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชนแล้วจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งทางด้าน เศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยจะเรียกชุมชนนี้ว่า กลุ่ม ชุมชน สหกรณ์ บริษัท องค์กรชาวบ้าน เครือข่ายหรืออื่น ๆ ที่มีความหมายแสดงถึงการร่วมมือ ช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันและด้วยความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่น ๆ ในสังคมด้วย ในด้านการจัดการการท่องเที่ยว แนวคิดชุมชนเข้มแข็งมีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะหาก “กลไก” การจัดการมีความเข้มแข็งก็จะสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างถูกทิศทางและก่อให้เกิด ผลกระทบในเชิงลบน้อยที่สุด และในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเป็นฐานรองรับการแก้ไข ปัญหาและการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพร้อมกัน

การสร้างโอกาสให้คนในชุมชน

การที่คนในชุมชนสามารถมีโอกาสเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตน และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการดำเนินงานหรือโครงการต่าง ๆ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมการประเมินผลดำเนินงานต่าง ๆ ของชุมชนท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นกระบวนการของการพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานและยังเป็น

การสร้างโอกาสให้แก่คนในชุมชนทั้งด้านความรู้ การจัดการ และรายได้ (ปฐมมาดี หุ่นงาม และ เกศราพร พรหมนิมิตกุล, 2562)

การได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวของคนในชุมชน

ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่มุ่งหมายให้การท่องเที่ยวเป็นเศรษฐกิจหลักของชุมชน เพราะอาจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และชุมชนจะไม่สามารถอยู่ได้หากภาวะท่องเที่ยวในชุมชนซบเซาลง แต่ประโยชน์ทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวโดยชุมชนคืออาชีพเสริมที่เกิดจากการจัดสรรทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดมูลค่าและประโยชน์สูงสุด

ผลประโยชน์ด้านสังคมวัฒนธรรม คือผลประโยชน์ที่ประจักษ์ชัดเจนที่สุดและเกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มต้น จากการร่วมมือกันของคนในชุมชน การสำรวจชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี อัตลักษณ์ที่เป็นมรดกทางสังคมของแต่ละชุมชนซึ่งไม่เพียงเป็นเสน่ห์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่ยังเป็น การค้นพบคุณค่าที่ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความมีส่วนร่วม

ผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม คือการคืนสิ่งแวดล้อมสู่ชุมชนผ่านเงื่อนไขของการท่องเที่ยวที่ใช้ความสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่นำเสนอในรูปแบบของการท่องเที่ยวขณะเดียวกันยังสามารถป้องกันการเข้ามาของนายทุนที่อาจสร้างเงินสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้กับชุมชนแต่สิ่งที่ถูกทำลายคือสิ่งแวดล้อมจากการเข้ามาโดยไม่คำนึงถึงชุมชน ดังนั้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นทั้งการรักษาสิ่งแวดล้อมที่อาจเปลี่ยนแปลงไป และปกป้องสิ่งแวดล้อมในชุมชนไม่ให้ถูกรุกรานจากคนภายนอก (TAT REVIEW MAGAZINE, 2561)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนโดยมีเครื่องมือเพื่อช่วยให้ชุมชนที่ต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็นเครื่องมือในการวางแผน ดำเนินการและประเมินผล อ้างอิงมาจากแนวทางการพัฒนามาตรฐานการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนระดับสากลของ Global Sustainable Tourism Council (GSTC) โดยมีองค์ประกอบที่ชุมชนสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี
3. ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน
4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน
5. ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

โดยเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทยทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย เกณฑ์ย่อยที่ใช้วัดระดับประสิทธิภาพของแต่ละเป้าประสงค์จากการประเมินตนเอง ต่อยอดเพิ่มมูลค่าสิ่งที่ดี พัฒนาสิ่งที่ขาดเชิญคนนอกมาร่วมให้ข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมการท่องเที่ยว

การตลาดสำหรับการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ให้คำจำกัดความไว้ว่า การตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง ความพยายามของผู้ประกอบการธุรกิจที่จะวิเคราะห์ให้ทราบว่า มีทรัพยากรการท่องเที่ยว และการบริการท่องเที่ยวอะไรบ้างที่จะสามารถขายให้นักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มได้แล้วจึงใช้ส่วนผสมทางการตลาดท่องเที่ยวจูงใจให้นักท่องเที่ยวเหล่านั้น เกิดความต้องการอยากเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว และซื้อบริการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้น โดยทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวได้รับผลกำไร ตามต้องการจากความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ

วินิจ วีรยางกูร (2532) ได้กล่าวว่า ปรัชญาทางการจัดการที่มุ่งเน้น ไปสู่ความต้องการของ นักท่องเที่ยวโดยอาศัยการวิจัย ตลาด การพยากรณ์ การคัดเลือกทรัพยากรการท่องเที่ยวที่กำลัง อยู่ในความต้องการเพื่อให้ธุรกิจ ได้รับประโยชน์สูงสุดในการเสนอบริการแก่นักท่องเที่ยว ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และ ยังสอดคล้องกับ องค์การการท่องเที่ยวแห่งโลก ได้ให้ความหมาย การตลาดการท่องเที่ยวว่า เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับผู้ผลิตและผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการ ของนักท่องเที่ยวด้วยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและเกิดประโยชน์ สูงสุดแก่ผู้ผลิต (World Tourism Organization, 1999)

การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาดเพื่อการท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ประยุกต์ สาระสำคัญจาก Learned, Christensen, Kenneth and Bower (1973), Tregoe Benjamin B Zimmerman John W (1980), ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2546), Lancaster and Massingham, 1993, Kotler and Armstrong (1999), ใจแก้ว แฉมเงิน กมลพร นครชัยกุล และ วรารัตน์ บุญแผ้ว (2549) และ วิตติกา ทางชั้น (2550) ดังนี้:

1. สร้างกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวที่เน้นทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากร ทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีอยู่มาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวให้มีความสำคัญ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวมากขึ้น
2. บริหารจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยไม่ให้มี ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของชุมชนมากที่สุด ชุมชนมีการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมอย่างยั่งยืน
3. การตลาด คือ ความจำเป็น (Needs) ของมนุษย์เพราะสภาวะที่รู้สึกว่าจะเกิด ความขาดแคลนซึ่งเป็นไปได้ทั้งทางร่างกาย สังคม และส่วนตัว การตลาดเกิดขึ้นเมื่อคนตัดสินใจ ที่สนองตอบความจำเป็นและความต้องการโดยผ่านการแลกเปลี่ยน (Exchange) ซึ่งหมายถึง

การกระทำเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการจากบางคนโดยการนำเสนอบางสิ่งเป็นการตอบแทน การแลกเปลี่ยน จึงเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้ได้รับสิ่งที่ตนต้องการ

4. การกำหนดวิสัยทัศน์ทางการท่องเที่ยว เพื่อกำหนดทิศทางกระตุ้นให้การท่องเที่ยวไทย ซึ่งประเทศไทยมีเอกลักษณ์เป็นมาตรฐานสากล ทั้งในด้านแหล่งท่องเที่ยว การบริการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างสมบูรณ์สร้างเศรษฐกิจโดยตรงต่อประเทศชาติ

5. การกำหนดนโยบาย ส่งเสริมเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ เข้ามาท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมภาพลักษณ์ความร่วมมือทางการท่องเที่ยวและเน้นหลักการทางการตลาดเร่งด่วนเพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว

6. การกำหนดกลยุทธ์การท่องเที่ยว เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์เป้าหมาย และนโยบายที่กำหนดไว้โดยการนำเสนอขายแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ นำเสนอขายผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค

7. เพิ่มกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในรายการนำเที่ยวปกติเช่น กิจกรรมดูนก เดินป่า พายเรือ แคนู การสอนทำอาหารไทย การจัดรายการนำเที่ยวในลักษณะรวมหลายประเทศ เป็นต้น รวมทั้ง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางการเผยแพร่การตลาด

8. คาดการณ์เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ เพื่อกำหนดเป้าหมายและการดำเนินงานการตลาดรวมทั้งการกำหนดราคาขาย ผลิตภัณฑ์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดผลกำไรสูงสุด

9. กำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการดำเนินงานเพื่อขยายอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้กว้างขวางขึ้นในการส่งเสริมการตลาดของภาครัฐและเอกชน

ชุมชนศึกษาว่าด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ

1. ทรัพยากรด้านธรรมชาติ

เมืองโบราณศรีเทพ มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหลายชนิด ดังนี้

1.1 แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการตั้งเมือง โดยในพื้นที่เมืองโบราณศรีเทพ มีการสร้างระบบชลประทานที่ซับซ้อน มีการขุดคลองและสร้างอ่างเก็บน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรกรรม และการดำรงชีวิตของประชาชนในสมัยโบราณ ซึ่งยังคงปรากฏให้เห็นร่องรอยถึงปัจจุบัน

1.2 ทรัพยากรดิน

ดินในพื้นที่บริเวณศรีเทพมีคุณสมบัติที่เหมาะสมสำหรับการทำการเกษตรกรรม เช่น ข้าว พืชไร่ต่าง ๆ ซึ่งทำให้เมืองโบราณแห่งนี้สามารถเจริญเติบโตและเป็นศูนย์กลางการค้าในสมัยนั้น

1.3 ทรัพยากรป่าไม้

พื้นที่ในภูมิภาคเพชรบูรณ์มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นแหล่งวัตถุดิบสำหรับการก่อสร้าง เช่น การสร้างบ้านเรือนและอาคารต่าง ๆ รวมทั้งใช้ในการทำเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ

1.4 แร่ธาตุ

มีการค้นพบแหล่งแร่ธาตุบางประเภทในพื้นที่ ซึ่งอาจจะถูกใช้ในการสร้างเครื่องมือหรือในการทำการค้าในสมัยโบราณ

1.5 ความสำคัญทางการค้าและการเชื่อมโยง

เนื่องจากศรีเทพตั้งอยู่ในทำเลที่สำคัญที่สามารถเชื่อมต่อกับเส้นทางการค้าของอารยธรรมต่าง ๆ ทำให้เมืองแห่งนี้เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนสินค้า เช่น ทรัพยากรธรรมชาติที่ได้จากป่าไม้ ผลิตภัณฑ์จากการเกษตร รวมถึงทองคำและโลหะมีค่า

2. ทรัพยากรด้านแหล่งท่องเที่ยว

2.1 โบราณสถานศรีเทพ

2.1.1 วัดพระศรีเทพ: เป็นวัดโบราณที่มีความสำคัญทั้งในแง่ศาสนาและประวัติศาสตร์ มีโบราณวัตถุและสถาปัตยกรรมที่สวยงาม ซึ่งแสดงถึงอิทธิพลจากอารยธรรมขอมและอินเดีย

2.1.2 ปราสาทหิน: โบราณสถานที่เชื่อว่าเป็นศาสนสถานในสมัยศรีเทพเป็นสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะคล้ายปราสาทขอมที่มักพบในบริเวณที่มีการติดต่อกับอารยธรรมขอม

2.1.3 กำแพงเมืองและประตูเมือง: ร่องรอยของกำแพงเมืองและประตูเมืองโบราณที่สร้างขึ้นเพื่อป้องกันการโจมตีจากศัตรู เป็นจุดที่นักท่องเที่ยวสามารถศึกษาและถ่ายภาพได้

2.2 แหล่งโบราณคดี

2.2.1 พื้นที่สำรวจและขุดค้น: เมืองโบราณศรีเทพมีการขุดค้นทางโบราณคดีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งค้นพบโบราณวัตถุหลายชนิด เช่น เครื่องปั้นดินเผา เครื่องมือเหล็ก และรูปปั้นต่าง ๆ ที่แสดงถึงการพัฒนาและวิถีชีวิตของคนในสมัยโบราณ

2.2.2 พิพิธภัณฑ์ศรีเทพ: เป็นสถานที่ที่รวบรวมโบราณวัตถุและข้อมูลเกี่ยวกับเมืองโบราณศรีเทพ รวมทั้งจัดแสดงสิ่งของที่ขุดพบจากแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และการพัฒนาของเมืองได้ที่นี่

2.3 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

2.3.1 อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง: ตั้งอยู่ไม่ไกลจากเมืองโบราณศรีเทพ เป็นอุทยานที่มีธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ทั้งป่าเขา ทุ่งหญ้า และสัตว์ป่าหลายชนิด เหมาะสำหรับการเดินป่า ดูนก หรือแคมป์ปิ้ง

2.3.2 น้ำตกและแหล่งน้ำ: บริเวณใกล้เคียงกับเมืองโบราณศรีเทพมีน้ำตกและแหล่งน้ำธรรมชาติที่สวยงาม เช่น น้ำตกแม่เก็บ ซึ่งเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปเที่ยวพักผ่อนและเพลิดเพลินกับธรรมชาติ

2.3.3 วิถีชีวิตจากภูเขา: การเดินทางขึ้นไปยังจุดชมวิวนภูเขาสีในเขตศรีเทพ จะได้เห็นวิถีชีวิตของธรรมชาติและพื้นที่รอบๆ อย่างงดงาม เหมาะสำหรับการถ่ายภาพและการพักผ่อน

2.4 เทศกาลและกิจกรรมท้องถิ่น

2.4.1 งานประเพณีต่าง ๆ : เช่น งานประเพณีสงกรานต์และงานประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งมักจะมีการจัดแสดงศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้านที่สืบทอดกันมา รวมทั้งกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับความเชื่อและประเพณีของคนในพื้นที่

2.4.2 การเดินทางชมเมืองโบราณ: นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมการเดินทางสำรวจเมืองโบราณศรีเทพโดยมีไกด์ท้องถิ่นหรือผู้เชี่ยวชาญที่สามารถให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสถานที่สำคัญในเมือง

2.5 การท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิตท้องถิ่น

การเยี่ยมชมหมู่บ้านและการสัมผัสวิถีชีวิตท้องถิ่น: การเยี่ยมชมหมู่บ้านในเขตศรีเทพช่วยให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับชีวิตประจำวันของคนท้องถิ่น รวมทั้งได้เห็นวิถีชีวิตเกษตรกรรมและการทำหัตถกรรมของคนในพื้นที่

3. ทรัพยากรด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี

3.1 วัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนา

3.1.1 ศาสนาพุทธ: เมืองโบราณศรีเทพมีการสร้างวัดและศาสนสถานที่สำคัญ เช่น วัดพระศรีเทพ ที่มีอิทธิพลจากการเผยแผ่ของศาสนาพุทธในสมัยโบราณ และการสร้างสถูปและเจดีย์ต่าง ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับอารยธรรมขอม ซึ่งแสดงถึงความเชื่อในเรื่องของการบูชาพระพุทธรูปและการสร้างสถานที่สำหรับการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

3.1.2 พิธีกรรมและความเชื่อท้องถิ่น: นอกจากการนับถือพุทธศาสนาแล้วยังมีความเชื่อท้องถิ่นเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เช่น การบูชาผีหรือวิญญาณบรรพบุรุษซึ่งเป็นประเพณีที่ยังคงอยู่ในบางชุมชน

3.2 ประเพณีและเทศกาล

3.2.1 ประเพณีสงกรานต์: การเฉลิมฉลองสงกรานต์ในเมืองโบราณศรีเทพถือเป็นหนึ่งในประเพณีที่สำคัญของชุมชนท้องถิ่น ประเพณีนี้มักจะมีการทำบุญตักบาตร การรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ และการเล่นน้ำ ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน

3.2.2 ประเพณีบุญบั้งไฟ: ในบางปีที่มีการจัดงานบุญบั้งไฟ ชาวบ้านจะร่วมกันสร้างบั้งไฟและปล่อยไปสู่ท้องฟ้า เพื่อขอฝนและความเจริญรุ่งเรือง เป็นการเชื่อมโยงกับการเกษตรกรรมและธรรมชาติ

3.2.3 ประเพณีไหว้พระธาตุ: เนื่องจากพื้นที่นี้มีความสัมพันธ์กับวัดและสถานทางศาสนา การไปไหว้พระธาตุหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในช่วงเทศกาลต่าง ๆ ถือเป็นประเพณีที่มีความสำคัญในการสร้างความผูกพันกับศาสนาและชุมชน

3.3 ขนบธรรมเนียมและการดำรงชีวิต

3.3.1 การทำการเกษตร: การเกษตรยังคงเป็นส่วนสำคัญในชีวิตของคนในชุมชน การปลูกข้าวและพืชไร่ต่างๆ เป็นการสืบสานวิถีชีวิตของบรรพบุรุษ โดยเฉพาะการเก็บเกี่ยวในช่วงเวลาที่เหมาะสม ซึ่งมักจะมีการจัดงานบุญเกี่ยวกับการเก็บเกี่ยวผลผลิต

3.3.2 การทอผ้าและงานฝีมือ: ชาวบ้านในพื้นที่ยังคงมีการทอผ้าและสร้างหัตถกรรมด้วยมือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของขนบธรรมเนียมในการสร้างสินค้าท้องถิ่นเพื่อการใช้สอยและการแลกเปลี่ยน การทอผ้าหรือการทำเครื่องจักสานจากไม้ไผ่เป็นงานฝีมือที่มีการสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน

3.3.3 การทำอาหารท้องถิ่น: การทำอาหารท้องถิ่นเช่น ข้าวหลาม, แกงเห็ด และอาหารพื้นบ้านอื่น ๆ ที่ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตที่ยังคงอนุรักษ์ไว้ และถือเป็นการรักษาขนบธรรมเนียมการทำอาหารที่มีรสชาติเป็นเอกลักษณ์

3.4 การแต่งกาย

การแต่งกายแบบดั้งเดิม: แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการแต่งกายตามสมัยนิยม แต่ในบางโอกาส เช่น เทศกาลหรือประเพณีต่าง ๆ ผู้คนในท้องถิ่นยังคงสวมใส่เครื่องแต่งกายแบบดั้งเดิม เช่น ชุดไทยพื้นบ้าน หรือชุดที่ใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีลวดลายที่สะท้อนถึงความเป็นมาทางวัฒนธรรม

3.5 การรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรม

3.5.1 การศึกษาและการอนุรักษ์วัฒนธรรม: ในเมืองโบราณศรีเทพมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมท้องถิ่น เช่น การจัดการแสดงศิลปพื้นบ้าน การเรียนรู้การทอผ้า หรือการทำอาหารท้องถิ่น

3.5.2 พิพิธภัณฑ์ศรีเทพ: เป็นแหล่งข้อมูลที่รวบรวมโบราณวัตถุและสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของศรีเทพ ซึ่งจะช่วยให้ทุกคนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของเมืองโบราณนี้

4. ทรัพยากรด้านชนเผ่าและวิถีชีวิต

พื้นที่ของเมืองโบราณศรีเทพมีการตั้งถิ่นฐานของชนเผ่าและกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลาย ซึ่งมีลักษณะการใช้ชีวิตและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลจากทั้งอารยธรรมขอม อินเดีย และชาวพื้นเมืองไทย โดยทั่วไป สามารถแบ่งกลุ่มชนเผ่าหลักในพื้นที่ดังนี้:

4.1 ชนเผ่าชาวไทยพื้นเมือง: คือชาวไทยที่ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่มาตั้งแต่สมัยโบราณ พวกเขามักมีการเกษตรเป็นอาชีพหลัก และมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ เช่น การทำนาและการทำไร่ การใช้เครื่องมือเกษตรที่ทำจากไม้และเหล็ก เป็นต้น

4.2 ชนเผ่าขอม: การขยายอำนาจของอาณาจักรขอมในพื้นที่ศรีเทพได้ทิ้งอิทธิพลทางวัฒนธรรมและศิลปะในพื้นที่ การตั้งถิ่นฐานและวิถีชีวิตของชนเผ่าขอมในเมืองโบราณศรีเทพ มีการสร้างสถูปและปราสาทหิน ซึ่งสะท้อนถึงศิลปะและสถาปัตยกรรมของอารยธรรมขอม

4.3 ชนเผ่าลาว: ในบางช่วงเวลามีการเคลื่อนย้ายของกลุ่มคนจากลาวมาถึงพื้นที่ศรีเทพ ซึ่งมีผลต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมการใช้ภาษา และประเพณีต่าง ๆ

5. ทรัพยากรด้านประวัติศาสตร์และการสืบสาน

หลักฐานทางประวัติศาสตร์เมืองเพชรบูรณ์นั้นเริ่มจาก ชื่อของจังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อครั้งโบราณน่าจะชื่อว่าเมือง “เพชบุระ” ตามที่ปรากฏในจารึกลานทองคำ ที่พบจากเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์

วัดมหาธาตุ ซึ่งหมายถึงเมืองแห่งพืชพันธุ์ธัญญาหาร แต่ในระยะหลังต่อมาแปรเปลี่ยนเป็น “เพชรบูรณ์” กลายความหมายเป็นเมืองที่อุดมด้วยเพชร และได้นำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด

จากการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่ผ่านมา พบว่ามีร่องรอยหลักฐานการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ปรากฏอยู่ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์เรื่อยมาจนกระทั่งถึงในสมัยประวัติศาสตร์อย่างต่อเนื่อง โดยในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่มนุษย์ยังไม่รู้จักการใช้ตัวอักษรในการบันทึก สื่อสารและถ่ายทอดนั้น พบว่ามนุษย์ในสมัยนั้น มีการดำรงชีวิตอยู่ด้วยการหาตามธรรมชาติ อาศัยอยู่ในถ้ำเพิงผา รู้จักเพาะปลูกพืชบางชนิด เลี้ยงสัตว์มีเทคโนโลยีในการผลิตเครื่องมือเครื่องใช้แบบง่าย ๆ เชื่อในเรื่องธรรมชาติ และมีประเพณีการฝังศพจนกระทั่งพัฒนาขึ้นเป็นสังคมเมืองขนาดใหญ่และมีเทคโนโลยีในการผลิตที่ซับซ้อนมากขึ้นเป็นลำดับ โดยโบราณสถาน “เมืองศรีเทพ” คือหลักฐานสำคัญอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า ณ สถานที่แห่งนี้ ครั้งหนึ่งเคยมีมนุษย์อาศัยอยู่มีความรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก มีการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์อีกทั้งโบราณสถานแห่งนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงความรุ่งเรืองของวัฒนธรรมทวารวดีและ

เขมรและปัจจุบันได้ถูกแต่งตั้งโดย (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) หรือ (UNESCO) ให้เป็นมรดกโลก

6. ทรัพยากรด้านกิจกรรมสร้างสรรค์

6.1 กิจกรรมทางศิลปะและการแสดง

6.1.1 การแสดงศิลปะพื้นบ้าน: ชาวบ้านในพื้นที่ที่มีการสืบสานการแสดงศิลปะพื้นบ้าน เช่น การแสดงรำพื้นเมือง, การฟ้อนรำ, หรือการร้องเพลงพื้นบ้านที่มีทำนองและลีลาที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน การจัดงานแสดงศิลปะเหล่านี้สามารถเป็นกิจกรรมที่ช่วยอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้และแสดงออก

6.1.2 การแสดงการฟ้อนรำพระราชทาน: ในบางเทศกาลหรือโอกาสพิเศษอาจมีการจัดการแสดงรำพระราชทานที่สะท้อนถึงการบูชาศาสนาและความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและพระราชา ซึ่งเป็นการผสมผสานการทอเกี่ยวกับกิจกรรมทางวัฒนธรรม

6.1.3 การจัดงานแสดงศิลปะและหัตถกรรม: การจัดแสดงสินค้าหัตถกรรมท้องถิ่น เช่น งานทอผ้า การทำเครื่องจักสาน หรือการทำเครื่องปั้นดินเผา ที่มีเอกลักษณ์และเป็นที่รู้จักในท้องถิ่นเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวและการสร้างสรรค์สินค้าในชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

1. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเก็บข้อมูล โดยสัมภาษณ์ 3 กลุ่มหลัก ๆ คือ 1. ภาครัฐ 2. ภาคเอกชน 3. ภาควิชาการ วัดฤประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวในวัด จังหวัดเพชรบูรณ์ และเพื่อศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว

2. ศักยภาพและโอกาสการพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ วัดฤประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพเพื่อสร้างโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบูรณ์

3. การประเมินการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวของชุมชนหนองแม่นา อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ วัดฤประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว

4. ศักยภาพการพัฒนาชุมชนสู่หมู่บ้านท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชนโดยเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจชุมชนฐานรากกับวิถีวัฒนธรรมชุมชนตำบลบึงน้ำเต้า จังหวัดเพชรบูรณ์ วัดฤประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาชุมชนสู่หมู่บ้านท่องเที่ยววิถีชุมชนโดยเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจชุมชนฐานรากกับวิถีวัฒนธรรมชุมชนตำบลบึงน้ำเต้าจังหวัดเพชรบูรณ์

5. แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จังหวัดเพชรบูรณ์ วัดฤประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบูรณ์ 2) เพื่อศึกษาระดับส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเพชรบูรณ์ 3) เพื่อเปรียบเทียบระดับส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 4) เพื่อให้ได้แนวทางพัฒนากลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเพชรบูรณ์ สรุปว่าระดับส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเพชรบูรณ์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณารายด้าน

6. การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม จังหวัดเพชรบูรณ์ วัดฤประสงค์ เพื่อศึกษาความเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์และศึกษาศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม

7. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ วัดฤประสงค์ 1) เพื่อศึกษาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ 2) เพื่อศึกษาบทบาทของภาครัฐ ท้องถิ่น ภาคเอกชน และประชาชน ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว 3) เพื่อศึกษาทัศนคติ ความพึงพอใจ และพฤติกรรมการท่องเที่ยว 4) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน

8. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ : กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สิรินธร ตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ วัดฤประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินการพัฒนา ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และนำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดยวิธีการเก็บข้อมูลเชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก

9. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ประสารทศดึกก้อกรม จังหวัดสระแก้ว วัดฤประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและประเมินสภาพแหล่งท่องเที่ยว 2) เสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

10. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัดฤประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม 2) เพื่อเสนอแนวทางเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งที่มา : ฐานข้อมูลวิชาการต่าง ๆ ฐานข้อมูลมหาวิทยาลัย

งานวิจัยจากต่างประเทศ

1. Factors affecting the development of heritage tourism: research and development of some models” Author(s): Revista de Gestão e Secretariado (Management and Administrative Professional Review) Summary: วิจัยนี้เน้นการวิเคราะห์

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดก การศึกษาถึงโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ในแหล่งมรดก และการระบุพื้นที่ที่ต้องปรับปรุงเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

2. The conservation and tourism development of World Natural Heritage sites Author(s): Journal for Nature Conservation Summary: งานวิจัยนี้เน้นคำถามการวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาการท่องเที่ยวในแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ โดยสร้างกรอบการทบทวนวรรณกรรมเพื่อดำเนินการทบทวน เริ่มจากการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อวิเคราะห์ จากนั้นได้จัดประเภทและสรุปความก้าวหน้าและความสำเร็จหลักจากการวิจัยเชิงทฤษฎี วิธีการทางเทคนิค การสร้างแบบจำลอง การตรวจสอบและประเมินผล และการสาธิตการประยุกต์ใช้งาน

3. Cultural heritage as a means of heritage tourism development Author(s): Alexandra Bitušiková , Matej Bel University in Banská Bystrica Summary: การศึกษาในด้านความสัมพันธ์ระหว่างมรดกทางวัฒนธรรมและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดก มุ่งเน้นศึกษาผลกระทบของมรดกทางวัฒนธรรมต่อสังคมในปัจจุบันและการพัฒนาแนวคิดใหม่ ๆ

4. Tourism development of World Heritage Sites in China: A geographic perspective Author(s): Mimi Li , Purdue University, West Lafayette, IN 47907, USA Summary: การวิจัยนี้ได้พิจารณาถึงความยั่งยืนของการพัฒนาการท่องเที่ยวในแหล่งมรดกเหล่านั้น โดยใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการศึกษาการกระจายทางภูมิศาสตร์ของแหล่งมรดกและความสัมพันธ์ทางพื้นที่ระหว่างแหล่งมรดกกับเมืองต้นทางของนักท่องเที่ยว มีการระบุสามแหล่งภัยคุกคามหลักที่อาจทำให้การปกป้องแหล่งมรดกเสี่ยง ได้แก่ ความกดดันจากประชากร นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และการขาดแคลนการสนับสนุนทางการเงินสำหรับแหล่งมรดก

5. Assessing the tourism attractiveness of World Heritage Sites: The case of Spain Author(s): José I. Castillo-Manzano, Universidad de Sevilla Summary: การศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบของแหล่งมรดกโลกต่อความต้องการการท่องเที่ยวในประเทศสเปนในระดับที่แยกย่อยสำหรับทุกจังหวัดในสเปน (ภูมิภาค NUTS-3) โดยอ้างอิงจากข้อมูลแผงต้นฉบับสำหรับ 50 จังหวัดในสเปนในช่วงระยะเวลา 2000-2019

6. The impacts of world cultural heritage site designation and heritage tourism on community livelihoods: A Chinese case study Author(s): Yalu Liu, Department of Tourism, Griffith University Summary: การศึกษาผลกระทบของการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งมักสะท้อนถึงค่านิยมทางตะวันตก ต่อความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน (SL) ของชุมชนท้องถิ่นในแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่ยังมีชีวิตอยู่ บทความนี้เสนอให้มีการปรับแก้กรอบแนวคิด SL แหล่งที่มา: ฐานข้อมูลวิชาการระดับนานาชาติ, Digital Object Identifier (DOI), Google Scholar

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพโดยมีระเบียบวิธีการวิจัยดังต่อไปนี้

วิธีการวิจัย

การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเมืองโบราณศรีเทพ

เครื่องมือการวิจัย

คำถามเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังต่อไปนี้

1. คำถามเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ

ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือนเมืองโบราณศรีเทพมีอะไรบ้าง มี 2 ประเด็น ดังนี้

- 1.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวของเมืองโบราณศรีเทพ
- 1.2 สภาพแวดล้อมในการแหล่งท่องเที่ยว

2. คำถามเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ

แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ (10A) ของเมืองโบราณศรีเทพเป็นอย่างไร ประเด็นการในการสัมภาษณ์ มี 10 ประเด็น

- 2.1 การเข้าถึง (Accessibility)
- 2.2 สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)
- 2.3 มีที่พักเพียงพอ (Accommodation)
- 2.4 มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน (Amenities)
- 2.5 มีกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)
- 2.6 มีบริการเสริม (Ancillary)
- 2.7 มีบรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยวที่ดี (Atmosphere)
- 2.8 มีบริษัททัวร์เข้าไปดำเนินการธุรกิจในพื้นที่ (Availability)
- 2.9 ความรอบรู้ของเจ้าหน้าที่ (Authority)
- 2.10 ความเป็นมิตรของคนในท้องถิ่น (Amiability)

3. คำถามเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ

แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ มี 2 ประเด็นดังนี้

3.1 การตลาดและการประชาสัมพันธ์

3.2 การมีส่วนร่วมจากชุมชนท้องถิ่น

4. คำถามเกี่ยวกับการวางแผนอนุรักษ์เมืองโบราณศรีเทพ

แนวทางในการวางแผนการอนุรักษ์เมืองโบราณศรีเทพควรเป็นเช่นไร

5. คำถามเกี่ยวกับทุนทางประวัติศาสตร์เมืองโบราณศรีเทพ

ทุนทางประวัติศาสตร์ของเมืองโบราณศรีเทพเป็นเช่นไร

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ภาครัฐ

1. **นายกเทศมนตรี:** ผู้นำในการบริหารงานเทศบาลที่มีบทบาทในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น รวมถึงการดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในพื้นที่เทศบาล

2. **องค์การบริหารส่วนตำบลศรีเทพ (อบต. ศรีเทพ)** และหน่วยงานท้องถิ่นในอำเภอศรีเทพ ที่มีบทบาทในการสนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยวและการพัฒนาในท้องถิ่น ซึ่งร่วมมือกับกรมศิลปากรในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว และการดูแลรักษาแหล่งโบราณคดีนี้ให้มีความยั่งยืน

3. **ท่องเที่ยวจังหวัด:** ตัวแทนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในระดับจังหวัด มีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด

4. **ผู้อำนวยการหรือตัวแทนอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ:** ตัวแทนจากอุทยานประวัติศาสตร์เมืองโบราณศรีเทพ ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว

ภาคเอกชน

1. **ผู้ประกอบการธุรกิจด้านที่พักและร้านอาหาร:** เจ้าของและผู้บริหารธุรกิจที่พักและร้านอาหารในพื้นที่ใกล้เคียงเมืองโบราณศรีเทพ ซึ่งเป็นภาคธุรกิจที่สำคัญในการสนับสนุนการท่องเที่ยว

2. **ผู้ประกอบการนำเที่ยว:** เจ้าของและผู้บริหารธุรกิจนำเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงเมืองโบราณศรีเทพ ซึ่งมีบทบาทในการบริการนักท่องเที่ยวและเสริมสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยว

ภาควิชาการ

1. **นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว:** ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวที่ทำงานในภาควิชาการหรือหน่วยงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยว
2. **นักวิชาการด้านศิลปกรรม:** ผู้เชี่ยวชาญที่ศึกษาศิลปะหรือประวัติศาสตร์เมืองโบราณศรีเทพ

ภาคชุมชน

ผู้นำชุมชน: ผู้นำท้องถิ่นที่มีบทบาทในการเชื่อมโยงภาครัฐและประชาชนในพื้นที่ มีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักประมวลเป็นศักยภาพของเมืองโบราณศรีเทพ แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวและแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพที่จะทำให้เกิดกลายเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมายที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว

การจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Coding)

1. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะถูกถอดเป็นข้อความ (Transcription) แล้วทำการอ่านและทำความเข้าใจอย่างละเอียด
2. หลังจากนั้นจะทำการแยกแยะข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่หรือหัวข้อที่สำคัญ

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

1. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะถูกวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยการตีความจากคำตอบของผู้ให้ข้อมูลเพื่อหาประเด็นหลักที่สำคัญ
2. การวิเคราะห์จะเน้นการหาหัวข้อหรือคำตอบที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองโบราณศรีเทพ
3. วิเคราะห์ความคิดเห็นที่แสดงถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมถึงข้อเสนอแนะและความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาในอนาคต

การสรุปผลและการตีความ

1. จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จะทำการสรุปผลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อเสนอข้อสรุปที่ชัดเจน เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยว
2. การตีความจะเน้นที่การสรุปประเด็นที่สำคัญ เช่น แนวทางการพัฒนาเมืองโบราณศรีเทพ แนวทางในการส่งเสริมเมืองโบราณศรีเทพ และข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปปฏิบัติได้

การเปรียบเทียบข้อมูล (Comparison and Cross-Validation)

1. เมื่อได้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักจากกลุ่มต่าง ๆ การเปรียบเทียบความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากแต่ละกลุ่มจะช่วยให้การตรวจสอบความสอดคล้องและความแตกต่างของข้อมูล
2. การเปรียบเทียบนี้จะทำให้สามารถรับรู้มุมมองจากหลากหลายแหล่ง และช่วยให้การวิเคราะห์มีความสมบูรณ์และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ SWOT and TOWS

วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว เมืองโบราณศรีเทพ

การรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการวิเคราะห์จะถูกรวบรวมและรายงานเป็นส่วนสำคัญของงานวิจัย โดยจะมีการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามหมวดหมู่ต่าง ๆ ที่ได้รับการวิเคราะห์
2. รายงานผลจะรวมถึงข้อเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลหลักในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพพร้อมกับกรอบแนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับเมืองโบราณศรีเทพ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลก กรณีศึกษา เมืองโบราณศรีเทพและโบราณสถานในสมัยทวารวดีที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวของเมืองโบราณศรีเทพ 2) เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ 3) เพื่อแสวงหาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ 4) เพื่อแสวงหาแนวทางในการวางแผนการอนุรักษ์เมืองโบราณศรีเทพ 5) เพื่อศึกษาทุนทางประวัติศาสตร์ของเมืองโบราณศรีเทพ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ผลวิจัยมีดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาและสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวของเมืองโบราณศรีเทพ เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ เพื่อแสวงหาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ เพื่อแสวงหาแนวทางในการวางแผนการอนุรักษ์เมืองโบราณศรีเทพ เพื่อศึกษาทุนทางประวัติศาสตร์ของเมืองโบราณศรีเทพ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม จำนวนรวมทั้งสิ้น 10 คน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ (G: Government) ได้แก่ นายกหรือผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.ศรีเทพ) (G1) เจ้าหน้าที่ฝ่ายนโยบายและแผน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.ศรีเทพ) (G2) ผู้อำนวยการหรือตัวแทนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานจังหวัดเพชรบูรณ์ (G3) ผู้อำนวยการหรือตัวแทน อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ (G4)

กลุ่มที่ 2 ตัวแทนจากหน่วยงานภาคเอกชน (B: Business) ได้แก่ ตัวแทนผู้ประกอบการด้านที่พักและร้านอาหาร (B1) ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือธุรกิจนำเที่ยว (B2)

กลุ่มที่ 3 ตัวแทนจากหน่วยงานภาควิชาการ (E: Education) ได้แก่ อาจารย์ประจำภาควิชาการจัดการการท่องเที่ยว (E1) อาจารย์ประจำภาควิชาการศิลปกรรม (E2)

กลุ่มที่ 4 ตัวแทนจากหน่วยงานภาคชุมชน (P: People) ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่มีภูมิสำเนาอยู่ในอำเภอศรีเทพ (P1) ผู้นำชุมชนที่มีภูมิสำเนาอยู่ในอำเภอศรีเทพ (P2)

ในการวิจัยเชิงคุณภาพ มีคำถามวิจัย 5 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือนเมืองโบราณศรีเทพมีอะไรบ้าง
2. แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพควรเป็นเช่นไร
3. แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพควรเป็นเช่นไร
4. แนวทางในการวางแผนการอนุรักษ์เมืองโบราณศรีเทพควรเป็นเช่นไร
5. ทูทางประวัติศาสตร์ของเมืองโบราณศรีเทพเป็นเช่นไร

ผลจากการสัมภาษณ์ทั้ง 5 ด้าน นำมาใช้ในการตอบคำถามการวิจัย ได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ มาจากคำสัมภาษณ์ข้อที่ 1 เพื่อนำข้อมูลไปใช้ตอบคำถามของการวิจัยข้อที่ 1

ประเด็นที่ 2 แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ (10A) 1) การเข้าถึง 2) สิ่งดึงดูดใจ 3) มีที่พักเพียงพอ 4) มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน 5) มีกิจกรรมการท่องเที่ยว 6) มีบริการเสริม 7) มีบรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยวที่ดี 8) มีบริษัททัวร์เข้าไปดำเนินการธุรกิจในพื้นที่ 9) ความรอบรู้ของเจ้าหน้าที่ และ 10) ความเป็นมิตรของคนในท้องถิ่นมาจากคำสัมภาษณ์ข้อที่ 2 เพื่อนำข้อมูลไปใช้ตอบคำถามของการวิจัยข้อที่ 2

ประเด็นที่ 3 แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ มาจากคำสัมภาษณ์ข้อที่ 3 เพื่อนำข้อมูลไปใช้ตอบคำถามของการวิจัยข้อที่ 3

ประเด็นที่ 4 แนวทางการวางแผนการอนุรักษ์เมืองโบราณศรีเทพ มาจากคำสัมภาษณ์ข้อที่ 4 เพื่อนำข้อมูลไปใช้ตอบคำถามของการวิจัยข้อที่ 4

ประเด็นที่ 5 ทูทางประวัติศาสตร์ของเมืองโบราณศรีเทพ มาจากคำสัมภาษณ์ข้อที่ 5 เพื่อนำข้อมูลไปใช้ตอบคำถามของการวิจัยข้อที่ 5

คำถามข้อที่ 1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือนเมืองโบราณศรีเทพมีอะไรบ้าง ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ มี 2 ประเด็น

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวของเมืองโบราณศรีเทพ
2. สภาพแวดล้อมในการแหล่งท่องเที่ยว

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ (G: Government) ได้แก่ นายกหรือผู้แทน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.ศรีเทพ) (G1) เจ้าหน้าที่ฝ่ายนโยบายและแผน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.ศรีเทพ) (G2) ผู้อำนวยการหรือตัวแทนการท่องเที่ยว

แห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานจังหวัดเพชรบูรณ์ (G3) ผู้อำนวยการหรือตัวแทนอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ (G4)

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวของเมืองโบราณศรีเทพ

ผลการสัมภาษณ์ พบว่า เมืองโบราณศรีเทพมีความสำคัญในฐานะที่เป็นเมืองที่เคยเป็นศูนย์กลางทางการค้าและการเมืองในยุคก่อนประวัติศาสตร์ มีการก่อสร้างและใช้ชีวิตของมนุษย์ในพื้นที่ตั้งแต่สมัยพุทธศตวรรษที่ 14-18 จนถึงศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะในช่วงที่อาณาจักรขอมรุ่งเรือง เมืองโบราณศรีเทพมีความสำคัญอย่างยิ่งในด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เนื่องจากเป็นที่ตั้งของวัดและสิ่งก่อสร้างทางศาสนา เช่น พระปรางค์ และ วัดต่างๆ ที่ยังคงหลงเหลือจนถึงปัจจุบัน ดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“...เมืองโบราณศรีเทพในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้รับการยกย่องเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม แห่งที่ 4 ของประเทศไทยเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2566 โดยองค์การยูเนสโก...”

“...อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์มีอายุกว่า 1,000 ปี...”

“...ภายในอุทยานมีโบราณสถานสำคัญ เช่น วัดศรีเทพ พระปรางค์ และซากโบราณสถานอื่น ๆ ที่สะท้อนถึงอารยธรรมทวารวดีและเขมรโบราณ...”

“...เมืองโบราณศรีเทพในจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นแหล่งมรดกโลกที่เต็มไปด้วยโบราณสถานที่สำคัญจากอารยธรรมทวารวดีและเขมรโบราณ ซึ่งมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายแห่ง เช่น

1) วัดศรีเทพ วัดที่มีพระปรางค์ศรีเทพเป็นสัญลักษณ์สำคัญของเมืองโบราณศรีเทพ ซึ่งตั้งอยู่ในอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ เป็นโบราณสถานที่สำคัญที่สะท้อนถึงอารยธรรมทวารวดีและเขมรโบราณ

2) พระปรางค์ศรีเทพ พระปรางค์ศรีเทพเป็นพระปรางค์ที่มีลักษณะเฉพาะตัว รูปทรงสูงและโดดเด่น ซึ่งสะท้อนถึงอารยธรรมที่มีอิทธิพลจากเขมรโบราณและทวารวดี

3) ซากโบราณสถานอื่นๆ เมืองโบราณศรีเทพมีซากโบราณสถานหลายแห่ง กระจายอยู่ในอุทยานทั้งสระน้ำที่ขุดขึ้นจากการก่อสร้างทางน้ำและซากของวัดและบ้านเรือนในยุคสมัยทวารวดี

4) พิพิธภัณฑ์ศรีเทพ พิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงข้าวของเครื่องใช้และโบราณวัตถุที่ขุดค้นพบจากพื้นที่เมืองโบราณศรีเทพ

5) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่จัดเตรียมข้อมูลแผนที่และคำแนะนำเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ภายในอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ

6) แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติรอบเมือง นอกจากโบราณสถานแล้ว ยังมีทิวทัศน์ธรรมชาติที่สวยงามของภูเขาและป่าไม้รอบๆ เมืองโบราณที่เหมาะสมสำหรับการเดินป่าและสัมผัสกับธรรมชาติ...”

2. สภาพแวดล้อมในการแหล่งท่องเที่ยว

ผลการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีความเห็นตรงกันว่า เมืองโบราณศรีเทพต้องมีการทำนุบำรุงรักษาและพัฒนาสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์อยู่เสมอเพื่อให้คงความสมบูรณ์และคุณค่าทางประวัติศาสตร์ไว้ และควรต้องจัดทำแผนเนื่องจากปัจจุบันเมืองโบราณศรีเทพได้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวมากขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“...สถานที่สำคัญต่างๆ เช่น วัดศรีเทพ, ปราสาทหิน และโบราณสถานในพื้นที่ยังคงอยู่ในสภาพดี แม้จะมีการผุกร่อนจากการเสื่อมสภาพตามกาลเวลา แต่ยังสามารถเห็นสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นและบ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต...”

“...สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตามยุคสมัย แต่ยังคงรักษาความเป็นมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเอาไว้...”

“...การจัดการทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพยังคงต้องการการปรับปรุง เช่น การบริหารจัดการขยะและการลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่อาจทำลายโบราณสถานและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ...”

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 2 ตัวแทนจากหน่วยงานภาคเอกชน (B: Business) ได้แก่ ตัวแทนผู้ประกอบการด้านที่พักและร้านอาหาร (B1) ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือธุรกิจนำเที่ยว (B2) จากการสัมภาษณ์ มีข้อมูล ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวของเมืองโบราณศรีเทพ

“...ทรัพยากรการท่องเที่ยวของเมืองโบราณศรีเทพมีหลากหลายด้านที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างประสบการณ์ที่หลากหลายให้กับผู้มาเยือน เช่น โบราณสถานและแหล่งประวัติศาสตร์ อันได้แก่ ปราสาทศรีเทพ วัดศรีเทพ ซากเมืองโบราณ...”

“...เนื่องจากศรีเทพตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีธรรมชาติสวยงาม นักท่องเที่ยวสามารถเข้าพักในรีสอร์ทหรือโฮมสเตย์ท้องถิ่นเพื่อสัมผัสกับบรรยากาศที่สงบและผ่อนคลาย...”

2. สภาพแวดล้อมในการแหล่งท่องเที่ยว

“...ปัจจุบันเมืองโบราณศรีเทพยังคงมีโครงสร้างพื้นฐานที่จำกัดในบางด้าน เช่น ถนนที่เข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวยังไม่สะดวกเท่าที่ควร และพื้นที่บางส่วนยังขาดการพัฒนาในด้านที่พักและร้านอาหาร...”

“...แม้ว่าจะมีความพยายามในการส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่บางครั้งการพัฒนาพื้นที่ที่มีการก่อสร้างใหม่อาจส่งผลกระทบต่อแหล่งมรดกและสิ่งแวดล้อมโดยรอบ...”

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 3 ตัวแทนจากหน่วยงานภาควิชาการ (E: Education) ได้แก่ อาจารย์ประจำภาควิชาการจัดการการท่องเที่ยว (E1) อาจารย์ประจำภาควิชาการศิลปกรรม (E2) จากการสัมภาษณ์ มีข้อมูล ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวของเมืองโบราณศรีเทพ

“...นอกจากเมืองโบราณศรีเทพจะมีโบราณสถานแหล่งประวัติศาสตร์แล้วยังมีพิพิธภัณฑ์เมืองโบราณศรีเทพที่เป็นพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงสิ่งของโบราณที่ค้นพบจากการขุดค้นในพื้นที่ รวมถึงอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในสมัยทวารวดี และวัตถุโบราณที่บ่งบอกถึงการค้าขายและวัฒนธรรมของเมืองโบราณ...”

“...เมืองโบราณศรีเทพมีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและเทศกาลต่างๆ เช่น งานประเพณีท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและประเพณีของคนในพื้นที่ ซึ่งช่วยให้ผู้เข้าชมได้รับประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย เช่น การแสดงศิลปวัฒนธรรม การจัดแสดงดนตรีพื้นบ้าน การแสดงศิลปะการต่อสู้ หรือการจำลองวิถีชีวิตของผู้คนในสมัยโบราณ...”

2. สภาพแวดล้อมในการแหล่งท่องเที่ยว

“...ยังมีบางกรณีที่การพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ได้มีการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมอย่างรอบคอบ อาจทำให้เกิดการพัฒนาที่ไม่เหมาะสมและทำให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งมรดกโลก...”

“...การเสื่อมสภาพของโบราณสถาน การเข้าไปเยี่ยมชมโบราณสถานอย่างไม่ระมัดระวังจากนักท่องเที่ยวบางกลุ่มอาจทำให้เกิดการเสื่อมสภาพและความเสียหายของโบราณสถาน เช่น การสัมผัสหรือขีดข่วนผนังปราสาทหิน หรือการทิ้งขยะในพื้นที่...”

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 4 ตัวแทนจากหน่วยงานภาคชุมชน (P: People) ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอศรีเทพ (P1) ผู้นำชุมชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอศรีเทพ (P2) จากการสัมภาษณ์ มีข้อมูล ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวของเมืองโบราณศรีเทพ

“...เมืองโบราณศรีเทพตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ล้อมรอบด้วยภูเขาและธรรมชาติที่สวยงาม นักท่องเที่ยวสามารถเดินป่า หรือชมทิวทัศน์จากจุดชมวิว...”

“...สามารถการเยี่ยมชมฟาร์มและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยนักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมฟาร์มท้องถิ่นเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับการเกษตรและผลผลิตต่างๆ ที่ผลิตในพื้นที่ เช่น ข้าวโพดมันสำปะหลัง

และผลไม้ท้องถิ่น รวมถึง ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมท้องถิ่น โดยการเยี่ยมชมตลาดท้องถิ่นหรือร้านขายของที่ระลึกที่มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากชุมชน เช่น เครื่องประดับไม้หรือผ้าทอมือ...”

2. สภาพแวดล้อมในการแหล่งท่องเที่ยว

“...นักท่องเที่ยวบางส่วนที่เข้ามาเยี่ยมชมเมืองโบราณศรีเทพ อาจไม่เข้าใจถึงความสำคัญของแหล่งมรดกโลกและอาจไม่รักษาความสะอาดหรือทำลายสิ่งแวดล้อมโดยไม่ตั้งใจ...”

“...การพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เช่น การขยายถนนหรือสร้างที่พักในบางจุด อาจทำให้เกิดมลพิษทางอากาศและเสียง ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่และสิ่งแวดล้อมรอบๆ...”

คำถามข้อที่ 2 แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ (10A) ของเมืองโบราณศรีเทพเป็นอย่างไร ประเด็นการในการสัมภาษณ์ มี 10 ประเด็น ดังนี้

1. การเข้าถึง (Accessibility)
2. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)
3. มีที่พักเพียงพอ (Accommodation)
4. มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน (Amenities)
5. มีกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)
6. มีบริการเสริม (Ancillary)
7. มีบรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยวที่ดี (Atmosphere)
8. มีบริษัททัวร์เข้าไปดำเนินการธุรกิจในพื้นที่ (Availability)
9. ความรอบรู้ของเจ้าหน้าที่ (Authority)
10. ความเป็นมิตรของคนในท้องถิ่น (Amiability)

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ความคิดเห็นของหน่วยงานด้านแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ (10A) ที่มีต่อเมืองโบราณศรีเทพจำนวน 4 ท่าน ดังนี้ นายกหรือผู้แทน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.ศรีเทพ) (G1) เจ้าหน้าที่ฝ่ายนโยบายและแผน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.ศรีเทพ) (G2) ผู้อำนวยการหรือตัวแทนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานจังหวัดเพชรบูรณ์ (G3) ผู้อำนวยการหรือตัวแทนอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ (G4)

1. การเดินทางมาท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ มีความสะดวกเพียงพอแล้ว หรือต้องเพิ่มเติมอีกหรือไม่

“...การเดินทางมาท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพในปัจจุบันยังมีความสะดวกในระดับหนึ่ง แต่การพัฒนาในด้าน การขนส่งสาธารณะ และการ เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว อาจจะต้องการปรับปรุงและเพิ่มเติมเพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวในอนาคต โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลท่องเที่ยวหรือในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก นักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ใช้รถยนต์ส่วนตัวอาจต้องเผชิญกับความท้าทายในการเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ...”

“...การเดินทางไปเมืองโบราณศรีเทพโดยรถโดยสารประจำทางจากกรุงเทพฯ มีให้บริการ แต่การเดินทางอาจใช้เวลานานและบางครั้งไม่สะดวก เนื่องจากการเชื่อมต่อการเดินทางจากสถานีรถโดยสารในจังหวัดเพชรบูรณ์มายังแหล่งท่องเที่ยวยังมีข้อจำกัด...”

“...ถนนทางเข้าเมืองโบราณศรีเทพมีคุณภาพดีพอสมควร แต่บางส่วนอาจมีสภาพที่ไม่ดีนักหรือมีการจราจรหนาแน่นในช่วงเทศกาลท่องเที่ยวหรือวันหยุด...”

2. เมืองโบราณศรีเทพเป็นสถานที่สำคัญที่มีเสน่ห์ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มีประสบการณ์ที่น่าประทับใจได้หรือไม่

“...เมืองโบราณศรีเทพเป็นสถานที่ที่มีเสน่ห์และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมซึ่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างมากแน่นอน หากได้รับการส่งเสริมและการพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม...”

“...เมืองโบราณศรีเทพเป็นเมืองที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ของไทยในช่วงยุคทวารวดี และยังคงหลงเหลือร่องรอยโบราณสถานที่มีคุณค่า เช่น กำแพงเมือง ปราสาทหิน และสิ่งก่อสร้างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองในอดีต นักท่องเที่ยวจะได้มีโอกาสสำรวจและสัมผัสกับความเป็นมาของพื้นที่ ซึ่งช่วยให้เข้าใจประวัติศาสตร์ของไทยในสมัยทวารวดีได้ลึกซึ้ง...”

“...นอกจากเมืองโบราณศรีเทพจะมีแหล่งโบราณสถานที่สำคัญและสวยงามแล้ว เมืองโบราณศรีเทพยังตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีทิวทัศน์ธรรมชาติที่สวยงาม โดยมีภูมิประเทศที่หลากหลาย ทั้งภูเขา ป่าไม้ และพื้นที่การเกษตรที่ทำให้บรรยากาศโดยรอบเมืองโบราณนี้เป็นจุดดึงดูดให้กับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการสัมผัสธรรมชาติ...”

3. ที่พักใกล้เมืองโบราณศรีเทพมีบรรยากาศที่ดี สะอาด และได้มาตรฐานของที่พักเพียงพอหรือยัง

“...ในปัจจุบันที่พักใกล้เมืองโบราณศรีเทพมีหลากหลายประเภทที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ แต่ความสะดวกสบายและมาตรฐานของที่พักในพื้นที่ยังคงมีข้อจำกัดในบางจุด...”

“...ที่พักใกล้เมืองโบราณศรีเทพในปัจจุบันสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของจำนวนและมาตรฐานของที่พัก โดยเฉพาะในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว

ที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก นอกจากนี้ที่พักบางแห่งอาจต้องการการปรับปรุงทั้งในเรื่องความสะดวกและมาตรฐานบริการ เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอและสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้แก่ผู้มาเยือน...”

“...โดยทั่วไปที่พักในพื้นที่ที่มีการรักษาความสะดวกในระดับที่ดี อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวอาจพบความแตกต่างในมาตรฐานของการให้บริการและความสะดวกขึ้นอยู่กับประเภทของที่พักที่เลือก บางแห่งอาจมีการรักษามาตรฐานสูง ขณะที่บางแห่งอาจจะมีข้อจำกัดในเรื่องการบำรุงรักษาหรือบริการ...”

4. เมืองโบราณศรีเทพสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานของสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการ เช่น ร้านอาหาร ที่จอดรถ ห้องน้ำ เป็นอย่างไร

“...ร้านอาหารบางแห่งในพื้นที่เมืองโบราณศรีเทพอาจจะค่อนข้างจำกัดในด้านความหลากหลายของเมนูหรือความสะดวกสบายในบางกรณี เช่น ที่นั่งหรือการบริการอาจยังไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยวในช่วงที่มีคนเยอะ...”

“...บริเวณเมืองโบราณศรีเทพมีพื้นที่จอดรถให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัว แต่จำนวนที่จอดรถอาจยังไม่เพียงพอในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลหรือวันหยุดยาวบางพื้นที่อาจต้องใช้การจอดรถตามข้างถนนหรือจุดจอดรถที่ไม่ได้มีการจัดระเบียบที่ดีนัก ซึ่งอาจสร้างความไม่สะดวกให้กับนักท่องเที่ยวในบางช่วงเวลา...”

“...ในพื้นที่เมืองโบราณศรีเทพมีห้องน้ำสาธารณะให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว แต่บางแห่งอาจยังไม่สะอาดหรือไม่ได้รับการบำรุงรักษาอย่างสม่ำเสมอ...”

5. ในเมืองโบราณศรีเทพมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกหรือไม่

“...โดยในปัจจุบันก็มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างหลากหลาย...”

“...เมืองโบราณศรีเทพมีกิจกรรมเวิร์กช็อปด้านวัฒนธรรม บางครั้งจะมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสอนทำหัตถกรรมท้องถิ่น เช่น การทำเครื่องปั้นดินเผา หรือการทำอาหารพื้นบ้าน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว...”

“...ในบางช่วงฤดูกาล เมืองศรีเทพจะมีการจัดงานประเพณีท้องถิ่นที่ให้ความรู้และความบันเทิง เช่น งานประเพณีปีใหม่ หรือเทศกาลเฉลิมฉลองต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมได้...”

6. มีบริการเสริมอื่นๆ ที่อำนวยความสะดวกมาสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวมีความสะดวกสบายมากขึ้น หรือไม่

“...สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการส่งของฝากหรือจดหมายกลับบ้าน บริการไปรษณีย์สามารถเข้าถึงได้ในพื้นที่ใกล้เคียงของเมืองศรีเทพ โดยในจังหวัดเพชรบูรณ์เองมีที่ทำการไปรษณีย์หลายแห่งที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการได้...”

“...ในพื้นที่เมืองโบราณศรีเทพอาจไม่มีธนาคารโดยตรง แต่ในตัวเมืองเพชรบูรณ์ซึ่งเป็นเมืองหลักใกล้เคียง จะมีธนาคารต่างๆ เช่น ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารไทยพาณิชย์ และธนาคารกสิกรไทย รวมถึงตู้เอทีเอ็มที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการในการถอนเงินสดได้สะดวก...”

“...มีร้านสะดวกซื้อ เช่น 7-Eleven หรือร้านค้าที่ขายของจำเป็นทั่วไปในพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งสามารถหาซื้อสินค้าเบ็ดเตล็ด อาหารว่าง น้ำดื่ม และสิ่งของที่จำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวได้

7. เมืองโบราณศรีเทพมีอากาศของแหล่งท่องเที่ยวที่ดี เช่น โบราณสถานที่สวยงาม ความสะดวก ความสะอาด หรือไม่

“...เมืองโบราณศรีเทพตั้งอยู่ในเขตที่มีอากาศเย็นสบายโดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาว เนื่องจากตั้งอยู่ในเขตภูเขาของจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีอากาศบริสุทธิ์และสดชื่น ไม่ร้อนจัดในช่วงกลางวัน และเย็นสบายในตอนกลางคืน เหมาะสำหรับการเที่ยวชมโบราณสถานและกิจกรรมกลางแจ้งในทุกฤดูกาล...”

“...โบราณศรีเทพเป็นแหล่งโบราณคดีที่สำคัญของประเทศไทย มีโบราณสถานทั้งดงาม และได้รับการอนุรักษ์ไว้เป็นอย่างดี เช่น วัดพระศรีเทพ, ปราสาทพระเทพ, และโบราณสถานอื่น ๆ ที่สะท้อนถึงความรุ่งเรืองของอาณาจักรศรีเทพในอดีต การเยี่ยมชมสถานที่เหล่านี้ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เก่าแก่...”

“...ในด้านความสะอาด เมืองโบราณศรีเทพได้รับการดูแลรักษาอย่างดีจากเจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่โบราณสถานและแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ การจัดการขยะและการรักษาความสะอาดในพื้นที่ท่องเที่ยวก็มีการดูแลอย่างต่อเนื่องแต่อาจจะต้องพัฒนาเพิ่มเติมบ้างในบางจุด แต่ในส่วนของสถานที่สำคัญต่าง ๆ จะมีการทำความสะอาดและดูแลรักษาความเรียบร้อยเป็นระยะ ๆ...”

8. มีบริการทัวร์เข้าไปดำเนินธุรกิจในพื้นที่โดยมีบริการ Package Tour ที่รวมการบริการหลายอย่าง เช่น ที่พัก การขนส่ง ร้านอาหาร ซึ่งอาจมีราคาถูกกว่าในกรณีแยกใช้บริการทีละอย่าง ทำให้ดึงดูดใจลูกค้า และเห็นถึงความคุ้มค่าหรือไม่

“...เมืองโบราณศรีเทพในปัจจุบันยังไม่ได้มีบริการ Package Tour ที่พัฒนาเป็นแบบครบวงจรในพื้นที่ โดยตรงในลักษณะที่รวมการบริการหลายอย่าง...”

“...มีจัดโปรแกรมทัวร์วันเดียว (Day Trip) หรือทัวร์ที่มีการรวมกิจกรรมในพื้นที่ เช่น การเยี่ยมชมโบราณสถานต่างๆ แต่ยังไม่ค่อยพบแพ็คเกจทัวร์ที่รวมทั้งการขนส่งที่พักและอาหารในระดับที่เป็นทางการ...”

9. การให้บริการของเจ้าหน้าที่ในการให้ข้อมูลด้วยความรอบรู้ถูกต้องหรือไม่

“...มีการให้บริการข้อมูลจาก เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น หรือ ไกด์ท่องเที่ยว ที่มีความรู้และความชำนาญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และโบราณสถานในพื้นที่...”

“...เจ้าหน้าที่และไกด์ท้องถิ่นได้รับการฝึกอบรมให้สามารถอธิบายและถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถานและแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง และสามารถตอบคำถามของนักท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน...”

10. ความเป็นมิตรของคนในท้องถิ่นมีหรือไม่ การแสดงออกเป็นอย่างไร

“...ชาวบ้านในพื้นที่เมืองโบราณศรีเทพมีความยินดีที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างอบอุ่น และมักจะแสดงออกด้วยรอยยิ้มและคำทักทายอย่างสุภาพซึ่งทำให้บรรยากาศการท่องเที่ยวในพื้นที่นี้เป็นไปอย่างเป็นมิตรและไม่ตึงเครียด...”

“...คนในท้องถิ่นของเมืองโบราณศรีเทพมีความเป็นมิตรและมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก...”

“...เมื่อนักท่องเที่ยวมาถึงหรือขอความช่วยเหลือ ชาวบ้านในพื้นที่มักจะให้ความช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ เช่น การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเดินทาง หรือการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจในพื้นที่...”

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 2 ตัวแทนจากหน่วยงานภาคเอกชน (B: Business) ได้แก่ ตัวแทนผู้ประกอบการด้านที่พักและร้านอาหาร (B1) ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือธุรกิจนำเที่ยว (B2) จากการสัมภาษณ์ มีข้อมูล ดังนี้

1. การเดินทางมาท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ มีความสะดวกเพียงพอแล้ว หรือต้องเพิ่มเติมอีกหรือไม่

“...การเดินทางไปยังเมืองโบราณศรีเทพมีความสะดวกค่อนข้างดีแล้ว แต่ยังสามารถพัฒนาเพิ่มเติมในบางด้านเพื่อเพิ่มความสะดวกสบายและประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ดียิ่งขึ้น...”

“...แม้ว่าการเดินทางไปถึงเมืองโบราณศรีเทพจะสะดวก แต่การเดินทางภายในอุทยานประวัติศาสตร์และการเข้าชมจุดต่าง ๆ สามารถเพิ่มความสะดวกได้ เช่น การจัดทำระบบรถรางหรือการเช่าจักรยานในพื้นที่เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้สะดวกมากขึ้น...”

2. เมืองโบราณศรีเทพเป็นสถานที่สำคัญที่มีเสน่ห์ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ มีประสบการณ์ที่น่าประทับใจได้หรือไม่

“...เมืองโบราณศรีเทพเป็นสถานที่ที่มีเสน่ห์และความสำคัญทางประวัติศาสตร์อย่างมาก และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มีประสบการณ์ที่น่าประทับใจได้อย่างแน่นอน...”

3. ที่พักใกล้เมืองโบราณศรีเทพมีบรรยากาศที่ดี สะอาด และได้มาตรฐานของที่พัก เพียงพอหรือยัง

“...ในปัจจุบันที่พักใกล้เมืองโบราณศรีเทพมีอยู่หลายแห่ง แต่โดยรวมแล้วความสะดวกสบายและมาตรฐานยังอาจมีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับความต้องการและงบประมาณของนักท่องเที่ยวแต่ละคน อย่างไรก็ตามการพัฒนาที่พักที่มีบรรยากาศดี สะอาด และได้มาตรฐานยังคงสามารถพัฒนาและปรับปรุงได้ เพื่อรองรับการเติบโตของการท่องเที่ยวในพื้นที่...”

4. เมืองโบราณศรีเทพสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานของสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยว ต้องการ เช่น ร้านอาหาร ที่จอดรถ ห้องน้ำ เป็นอย่างไร

“...บริเวณเมืองโบราณศรีเทพมีร้านอาหารที่ให้บริการแต่อาจจะมีตัวเลือกน้อยในช่วงเวลาหรือบางฤดูกาล...”

“...ยังมีปัญหาเรื่องที่จอดรถและห้องน้ำมาก...”

5. ในเมืองโบราณศรีเทพมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการ ของนักท่องเที่ยว และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกหรือไม่

“...กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีในเมืองโบราณศรีเทพสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังมีพื้นที่สำหรับการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มความหลากหลายและความสะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมมากยิ่งขึ้น...”

6. มีบริการเสริมอื่นๆ ที่อำนวยความสะดวกมาสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวมีความ สะดวกสบายมากขึ้น หรือไม่

“...ที่เมืองโบราณศรีเทพมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว บริการแผนที่ และรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือนักท่องเที่ยวในการจัดการกับคำถามหรือข้อสงสัยต่าง ๆ...”

7. เมืองโบราณศรีเทพมีอากาศของแหล่งท่องเที่ยวที่ดี เช่น โบราณสถานที่สวยงาม ความสะดวก สะอาด หรือไม่

“...อากาศที่ดีซึ่งเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวในช่วงเวลาหลายเดือนของปี โดยมีทั้งความสวยงามของโบราณสถานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ค่อนข้างดีในบางจุด...”

“...ควรเพิ่มความถี่ในการทำความสะอาดในพื้นที่ท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ หรือบริเวณที่มีนักท่องเที่ยวเยอะ...”

8. มีบริการทัวร์เข้าไปดำเนินธุรกิจในพื้นที่โดยมีบริการ Package Tour ที่รวมการบริการหลายอย่าง เช่น ที่พัก การขนส่ง ร้านอาหาร ซึ่งอาจมีราคาสูงกว่าในกรณีแยกใช้บริการทีละอย่าง ทำให้ดึงดูดใจลูกค้า และเห็นถึงความคุ้มค่าหรือไม่

“...เมืองโบราณศรีเทพยังค่อนข้างขาดการบริการ Package Tour...”

“...Package Tour ที่รวมการบริการหลายอย่างในเมืองโบราณศรีเทพยังไม่พัฒนาเต็มที่...”

9. การให้บริการของเจ้าหน้าที่ในการให้ข้อมูลด้วยความรอบรู้ถูกต้องหรือไม่

“...เจ้าหน้าที่ที่ให้บริการมักจะมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และโบราณสถานในพื้นที่ และสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้อย่างคร่าว ๆ...”

“...เจ้าหน้าที่บางคนอาจจะยังไม่มีความรู้และความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ควรพัฒนาในเรื่องของความลึกซึ้งของข้อมูลและการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความเชี่ยวชาญในด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น...”

10. ความเป็นมิตรของคนในท้องถิ่นมีหรือไม่ การแสดงออกเป็นอย่างไร

“...คนในท้องถิ่นมักจะมีท่าที่เป็นมิตรและยิ้มแย้มเมื่อพบกับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะเจ้าของร้านค้าหรือผู้ที่ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสได้ถึงความอบอุ่นและความตั้งใจในการให้บริการที่ดี...”

“...ในกรณีที่นักท่องเที่ยวประสบปัญหาหรือมีเหตุฉุกเฉิน คนในท้องถิ่นมักจะแสดงความช่วยเหลืออย่างจริงใจ เช่น การช่วยเหลือในการหายานพาหนะ การแนะนำที่พัก หรือการพานักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ที่ต้องการ ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกปลอดภัยและได้รับการดูแลจากคนในท้องถิ่น...”

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 3 ตัวแทนจากหน่วยงานภาควิชาการ (E: Education) ได้แก่ อาจารย์ประจำภาควิชาการจัดการการท่องเที่ยว (E1) อาจารย์ประจำภาควิชาการศิลปกรรม (E2) จากการสัมภาษณ์ มีข้อมูล ดังนี้

1. การเดินทางมาท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ มีความสะดวกเพียงพอแล้วหรือต้องเพิ่มเติมอีกหรือไม่

“...แม้ว่าจะมีบริการรถบัสหรือรถไฟไปยังเพชรบูรณ์แล้ว แต่ควรมีบริการขนส่งจากเพชรบูรณ์ไปยังเมืองโบราณศรีเทพที่สะดวกและมีความถี่มากขึ้นจะช่วยเพิ่มความสะดวกในการเดินทาง...”

“...การเดินทางไปยังเมืองโบราณศรีเทพอาจจะไม่สะดวกและไม่ได้เป็นจุดหมายท่องเที่ยวที่มีการพัฒนาให้มีการเข้าถึงได้ง่ายเหมือนสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงอื่นๆ...”

2. เมืองโบราณศรีเทพเป็นสถานที่สำคัญที่มีเสน่ห์ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มีประสบการณ์ที่น่าประทับใจได้หรือไม่

“...เมืองโบราณศรีเทพเป็นสถานที่สำคัญที่มีเสน่ห์และเต็มไปด้วยคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่มีใจในประวัติศาสตร์โบราณคดีและศิลปะสถาปัตยกรรมโบราณ...”

“...เมืองโบราณศรีเทพเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ได้มีผู้คนมากมายเหมือนสถานที่ท่องเที่ยวในเมืองใหญ่ ซึ่งทำให้ที่นี่มีความสงบและบรรยากาศที่เหมาะสมแก่การพักผ่อนและสัมผัสกับธรรมชาติและประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง นักท่องเที่ยวจะรู้สึกถึงความเงียบสงบและสามารถเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ได้อย่างลึกซึ้ง...”

3. ที่พักใกล้เมืองโบราณศรีเทพมีบรรยากาศที่ดี สะอาด และได้มาตรฐานของที่พักเพียงพอหรือยัง

“...ที่พักใกล้เมืองโบราณศรีเทพ มีหลากหลายประเภท แต่ยังไม่ได้มีการพัฒนาในระดับสูงเหมือนกับแหล่งท่องเที่ยวหลักในเมืองใหญ่ อย่างไรก็ตาม ยังมีที่พักบางแห่งที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ดี โดยเน้นที่บรรยากาศที่เป็นธรรมชาติและการบริการที่ดี แม้ว่าจะมีจำนวนที่พักในพื้นที่ค่อนข้างจำกัดเมื่อเทียบกับเมืองท่องเที่ยวอื่น ๆ แต่ก็ยังสามารถเลือกที่พักได้ตามความสะดวกและงบประมาณ...”

4. เมืองโบราณศรีเทพมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานของสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการ เช่น ร้านอาหาร ที่จอดรถ ห้องน้ำ เป็นอย่างไร

“...สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางด้วยรถส่วนตัวเมืองโบราณศรีเทพมีที่จอดรถให้บริการพอสมควร แต่จำนวนที่จอดรถอาจจะไม่มากนักในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเยอะ โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลท่องเที่ยวหรือวันหยุดยาว...”

“...ปัจจุบันเมืองโบราณศรีเทพ มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่นักท่องเที่ยวต้องการ เช่น ร้านอาหาร ที่จอดรถ และห้องน้ำ แต่ยังคงอยู่ในระดับที่ค่อนข้างพื้นฐานและมีบางจุดที่อาจจะต้องมีการพัฒนาต่อไป...”

5. ในเมืองโบราณศรีเทพมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกหรือไม่

“...ในเมืองโบราณศรีเทพ มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ในระดับหนึ่ง และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกสบาย...”

“...การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในเมืองโบราณศรีเทพสามารถทำได้ง่าย เนื่องจากกิจกรรมส่วนใหญ่จะจัดขึ้นในพื้นที่ไม่ไกลจากจุดท่องเที่ยวหลักหรือในบริเวณที่มีการจัดการดูแลอย่างดี เช่น บริเวณแหล่งโบราณคดีหรือศูนย์บริการนักท่องเที่ยว...”

6. มีบริการเสริมอื่น ๆ ที่อำนวยความสะดวกมาสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวมีความสะดวกสบายมากขึ้น หรือไม่

“...เมืองโบราณศรีเทพมีข้อจำกัดในการให้บริการเสริมต่าง ๆ ทำให้ไม่มีบริการเสริมในสถานที่ที่ครบครัน แต่นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการเสริมต่างๆได้ในอำเภอศรีเทพ หรือ อำเภอใกล้เคียง...” เมืองโบราณศรีเทพมีอากาศของแหล่งท่องเที่ยวที่ดี เช่น โบราณสถานที่สวยงาม ความสะดวก ความสะอาด หรือไม่

“...แหล่งโบราณสถานมีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์และมีบรรยากาศที่ดี...”

7. มีบริการทัวร์เข้าไปดำเนินธุรกิจในพื้นที่โดยมีบริการ Package Tour ที่รวมการบริการหลายอย่าง เช่น ที่พัก การขนส่ง ร้านอาหาร ซึ่งอาจมีราคาถูกกว่าในกรณีแยกใช้บริการทีละอย่าง ทำให้ดึงดูดใจลูกค้า และเห็นถึงความคุ้มค่าหรือไม่

“...ใช้บริการทัวร์ที่มีไกด์ท้องถิ่นในการพาเที่ยวไปยังจุดต่าง ๆ แต่อาจยังไม่เป็นทัวร์แบบ Package Tour ที่มีการจัดเตรียมบริการทั้งหมดในแพ็คเกจเดียว...”

8. การให้บริการของเจ้าหน้าที่ในการให้ข้อมูลด้วยความรอบรู้ถูกต้องหรือไม่

“...การให้ข้อมูลโดยเจ้าหน้าที่มักจะเป็นข้อมูลที่ถูกต้องและมีการบรรยายที่เข้าใจง่าย ช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของเมืองโบราณศรีเทพได้อย่างครบถ้วน...”

“...โดยรวมแล้วการให้บริการข้อมูลจากเจ้าหน้าที่เมืองโบราณศรีเทพส่วนใหญ่มีความรอบรู้และถูกต้อง แต่ก็ควรพัฒนาและเสริมสร้างความรู้เพิ่มเติมที่ละเอียดมากขึ้น...”

9. ความเป็นมิตรของคนในท้องถิ่นมีหรือไม่ การแสดงออกเป็นอย่างไร

“...คนในท้องถิ่นเมืองโบราณศรีเทพมีท่าทีที่เป็นมิตรและอบอุ่นต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยว การเข้าถึงชุมชนและการพูดคุยกับผู้คนท้องถิ่นมักจะเป็นไปด้วยความยิ้มแย้มและพร้อมให้ข้อมูล...”

“...บางกรณีอาจเกิดความไม่สะดวกในการให้บริการนักท่องเที่ยว เช่น การไม่เข้าใจภาษาหรือไม่สามารถให้คำแนะนำที่ชัดเจนได้...”

10. ความเป็นมิตรของคนในท้องถิ่นมีหรือไม่ การแสดงออกเป็นอย่างไร

“...ประชาชนในพื้นที่ศรีเทพมีอัธยาศัยไมตรีที่ดีต่อผู้มาเยือน โดยเฉพาะในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะเห็นได้จากพฤติกรรมการต้อนรับด้วยรอยยิ้ม การกล่าวทักทาย และความเต็มใจในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่น ทั้งนี้สะท้อนถึงรากฐานของวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันอย่างสงบและเคารพซึ่งกันและกัน...”

“...ความเป็นมิตรของคนในพื้นที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญต่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว โดยปรากฏให้เห็นผ่านพฤติกรรมที่สุภาพ การช่วยเหลือเมื่อมีการสอบถามข้อมูล

และความร่วมมือในการจัดกิจกรรมท้องถิ่น ซึ่งส่งผลต่อความประทับใจและการกลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยว...”

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 4 ตัวแทนจากหน่วยงานภาคชุมชน (P: People) ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอศรีเทพ (P1) ผู้นำชุมชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอศรีเทพ (P2) จากการสัมภาษณ์ มีข้อมูล ดังนี้

1. การเดินทางมาท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ มีความสะดวกเพียงพอแล้ว หรือต้องเพิ่มเติมอีกหรือไม่

“...เพียงพอแล้วแต่การเพิ่มป้ายบอกทางที่ชัดเจนจากจุดที่มีรถโดยสารหรือรถไฟมาถึง จะช่วยให้การเดินทางสะดวกมากขึ้น รวมถึงการมีข้อมูลภาษาอังกฤษและการให้บริการแผนที่ดิจิทัล (ในแอปพลิเคชัน) เพื่อช่วยนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ...”

“...ควรสร้างการเชื่อมโยงระหว่างเมืองโบราณศรีเทพกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง เช่น การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในบริเวณใกล้เคียง อาจช่วยเพิ่มความน่าสนใจและสร้างความสะดวกสบายในการเดินทางระหว่างสถานที่ต่าง ๆ

2. เมืองโบราณศรีเทพเป็นสถานที่สำคัญที่มีเสน่ห์ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มีประสบการณ์ที่น่าประทับใจได้หรือไม่

“...สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้แน่นอน เมืองโบราณศรีเทพเป็นแหล่งโบราณคดีที่สำคัญในสมัยทวารวดี ซึ่งเป็นช่วงที่มีความสำคัญทั้งในด้านศาสนาและการค้า การเรียนรู้เกี่ยวกับอารยธรรมโบราณ และการพบเห็นซากโบราณสถานเก่าแก่ ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับประวัติศาสตร์จริง ๆ และเข้าใจถึงความสำคัญของเมืองนี้ในฐานะศูนย์กลางวัฒนธรรมในยุคนั้น...”

“...สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ หากมีการพัฒนาและส่งเสริมในบางจุดที่ยังคงขาดตกบกพร่อง...”

3. ที่พักใกล้เมืองโบราณศรีเทพมีบรรยากาศที่ดี สะอาด และได้มาตรฐานของที่พักเพียงพอหรือไม่

ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดให้ความเห็นว่า ที่พักใกล้เมืองโบราณศรีเทพมีเพียงพอแล้ว

4. เมืองโบราณศรีเทพสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานของสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการ เช่น ร้านอาหาร ที่จอดรถ ห้องน้ำ เป็นอย่างไร

“...ในพื้นที่ของเมืองโบราณศรีเทพเองมีที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวที่ขับรถมาเอง การจอดรถค่อนข้างสะดวกและมีพื้นที่เพียงพอ แต่ในช่วงเทศกาลหรือช่วงที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก อาจจะต้องมีการจัดการเพิ่มเติมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว...”

“...อาจจะต้องพัฒนาในเรื่องของความสะดวกและจำนวนห้องน้ำให้เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวในช่วงที่มีการเยี่ยมชมจำนวนมาก...”

5. ในเมืองโบราณศรีเทพมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกหรือไม่

“...นอกจากการเยี่ยมชมโบราณสถานเมืองโบราณศรีเทพแล้ว นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เมืองโบราณ รวมถึงการเยี่ยมชมการทำงานฝีมือท้องถิ่น เช่น การทำเครื่องปั้นดินเผา การทอผ้า หรือการทำผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ...”

6. มีบริการเสริมอื่นๆ ที่อำนวยความสะดวกมาสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวมีความสะดวกสบายมากขึ้น หรือไม่

“...เมืองโบราณศรีเทพปัจจุบันยังไม่มีบริการเสริมที่ครบครันในด้านต่าง ๆ เช่น ปั๊มน้ำมัน ธนาคาร ร้านสะดวกซื้อ หรือ ตู้เอทีเอ็ม ในบริเวณใกล้เคียงเมืองโบราณศรีเทพมากนัก...”

7. เมืองโบราณศรีเทพมีอากาศของแหล่งท่องเที่ยวที่ดี เช่น โบราณสถานที่สวยงาม ความสะดวก ความสะดวก หรือไม่

“...เนื่องจากตั้งอยู่ในภาคกลางของประเทศไทยและมีภูมิประเทศที่ประกอบด้วยภูเขาและป่าไม้ จึงทำให้สภาพอากาศในช่วงฤดูหนาวและฤดูฝนมีความเย็นสบายและสดชื่น นักท่องเที่ยวสามารถเพลิดเพลินกับการเดินชมโบราณสถานและธรรมชาติได้โดยไม่รู้สึกร้อนหรือเหนื่อยล้ามากเกินไปในช่วงเวลาที่มีอากาศเย็น...”

“...ควรเพิ่มความถี่ในการรักษาความสะดวกของห้องน้ำ ในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก...”

8. มีบริการทัวร์เข้าไปดำเนินธุรกิจในพื้นที่โดยมีบริการ Package Tour ที่รวมการบริการหลายอย่าง เช่น ที่พัก การขนส่ง ร้านอาหาร ซึ่งอาจมีราคาถูกกว่าในกรณีแยกใช้บริการทีละอย่างทำให้ดึงดูดใจลูกค้า และเห็นถึงความคุ้มค่าหรือไม่

“...ในปัจจุบัน เมืองโบราณศรีเทพยังไม่ได้มีการบริการทัวร์แบบแพ็คเกจ (Package Tour) ที่ได้รับการเผยแพร่ในระดับที่กว้างขวางเหมือนกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ของประเทศไทย...”

“...บางบริษัททัวร์และกลุ่มท่องเที่ยวที่จัดทริปหรือทัวร์ไปเยี่ยมชมเมืองโบราณศรีเทพและแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง โดยส่วนใหญ่จะเป็นการจัดทัวร์เฉพาะกิจหรือทัวร์แบบ Private...”

9. การให้บริการของเจ้าหน้าที่ในการให้ข้อมูลด้วยความรอบรู้ถูกต้องหรือไม่

“...บางครั้งข้อมูลบางด้านอาจยังไม่ครบถ้วนหรือมีความละเอียดเพียงพอ โดยเฉพาะในเรื่องของรายละเอียดเชิงลึก เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีที่เฉพาะเจาะจง หรือความสำคัญ

ทางประวัติศาสตร์ในระดับที่ลึกซึ้ง ซึ่งอาจต้องพึ่งพาไกด์ท้องถิ่นที่มีความเชี่ยวชาญหรือการศึกษาจากแหล่งข้อมูลภายนอกเพิ่มเติม...”

10. ความเป็นมิตรของคนในท้องถิ่นมีหรือไม่ การแสดงออกเป็นอย่างไร

“...คนในท้องถิ่นมาความเป็นมิตรอย่างมาก หากนักท่องเที่ยวมีคำถามเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวหรือเส้นทาง คนในท้องถิ่นมักจะเต็มใจช่วยเหลือและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ บางครั้งอาจจะมีการให้คำแนะนำเกี่ยวกับกิจกรรมท้องถิ่นหรือนำร้านอาหารที่มีรสชาติอร่อยและคุ้มค่า...”

“...บางครั้งคนในท้องถิ่นอาจจะไม่คุ้นเคยกับนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่น ซึ่งอาจทำให้บางคนดูเหมือนจะไม่ค่อยให้ความสนใจหรือรู้สึกเฉยชาต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในชุมชนที่ยังไม่ค่อยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ...”

คำถามที่ 3 แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์มี 2 ประเด็นดังนี้

1. การตลาดและการประชาสัมพันธ์
2. การมีส่วนร่วมจากชุมชนท้องถิ่น

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ความคิดเห็นของหน่วยงานด้านแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ จำนวน 4 ท่าน ดังนี้ นายกหรือผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.ศรีเทพ) (G1) เจ้าหน้าที่ฝ่ายนโยบายและแผน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.ศรีเทพ) (G2) ผู้อำนวยการหรือตัวแทนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานจังหวัดเพชรบูรณ์ (G3) ผู้อำนวยการหรือตัวแทน อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ (G4)

1. เมืองโบราณศรีเทพมีการทำการตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมและทันสมัยหรือไม่

“...ปัจจุบันการทำการตลาดและการประชาสัมพันธ์ของเมืองโบราณศรีเทพยังไม่เป็นที่รู้จักในระดับสากลเท่าที่ควร โดยอาจจะมีข้อจำกัดบางประการที่ส่งผลต่อการเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวใหม่ ๆ...”

“...การทำการตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่เมืองโบราณศรีเทพอาจไม่ทันสมัยพอเมื่อเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยที่ได้รับความนิยมอย่างสูง เช่น อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย หรือเมืองโบราณอยุธยา...”

“...แม้ว่าเมืองโบราณศรีเทพจะมีการใช้ช่องทางดิจิทัลบางส่วนในการประชาสัมพันธ์ แต่วิธีการทำการตลาดผ่านโซเชียลมีเดียและสื่อออนไลน์ยังคงค่อนข้างจำกัด หรือไม่เต็มประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะในเรื่องของการสร้างการรับรู้ในกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ...”

“...ควรเพิ่มการใช้โซเชียลมีเดีย เช่น Facebook Instagram YouTube TikTok และการโปรโมทผ่าน Influencers เพื่อเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย รวมถึงการสร้างเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเมืองโบราณศรีเทพอย่างละเอียด เช่น กิจกรรมต่าง ๆ เวลาทำการ และสิ่งอำนวยความสะดวก...”

2. ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับการเมืองโบราณศรีเทพ หรือไม่

“...ปัจจุบันชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่เมืองโบราณศรีเทพมีส่วนร่วมอย่างมากในการดูแลและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งช่วยส่งเสริมทั้งด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่...”

“...ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการช่วยอนุรักษ์โบราณสถานและแหล่งประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ที่อยู่ในเมืองโบราณศรีเทพ เช่น การร่วมมือกับหน่วยงานรัฐในการฟื้นฟูและบำรุงรักษาโบราณสถานให้คงอยู่ในสภาพที่ดี เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมได้อย่างปลอดภัยและเข้าใจถึงความสำคัญของสถานที่...”

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 2 ตัวแทนจากหน่วยงานภาคเอกชน (B: Business) ได้แก่ ตัวแทนผู้ประกอบการด้านที่พักและร้านอาหาร (B1) ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือธุรกิจนำเที่ยว (B2) จากการสัมภาษณ์ มีข้อมูล ดังนี้

1. เมืองโบราณศรีเทพมีการทำการตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสม และทันสมัยหรือไม่

“...ยังขาดการสร้างแบรนด์ที่ชัดเจนที่สามารถสื่อสารถึงเอกลักษณ์ของเมืองโบราณศรีเทพ เช่น การใช้ภาพลักษณ์หรือสัญลักษณ์ที่น่าสนใจในการโปรโมท...”

2. ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับการเมืองโบราณศรีเทพ หรือไม่

“...การร่วมมือกันของชุมชนในการพัฒนาช่องทางการขายสินค้าท้องถิ่น เช่น งานหัตถกรรมหรืออาหารพื้นเมือง...”

“...ชุมชนท้องถิ่นได้ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือการส่งเสริมการตลาด เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวมาที่เมืองโบราณศรีเทพ เช่น การเข้าร่วมงานเทศกาลหรือการจัดการอบรมเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มทักษะของชาวบ้านในการให้บริการและการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว...”

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 3 ตัวแทนจากหน่วยงานภาควิชาการ (E: Education) ได้แก่ อาจารย์ประจำภาควิชาการจัดการการท่องเที่ยว (E1) อาจารย์ประจำภาควิชาการศิลปกรรม (E2) จากการสัมภาษณ์ มีข้อมูล ดังนี้

1. เมืองโบราณศรีเทพมีการทำการตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสม และทันสมัยหรือไม่

“...ควรใช้ช่องทางการตลาดสมัยใหม่ เช่น โซเชียลมีเดีย (Facebook, Instagram, YouTube) หรือเว็บไซต์ที่มีข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับเมืองโบราณศรีเทพ อาจยังไม่เต็มประสิทธิภาพ หรือยังไม่ได้ทำในระดับที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศหรือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่...”

2. ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับการเมืองโบราณศรีเทพ หรือไม่

“...ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น การเปิดร้านค้า จำหน่ายสินค้าท้องถิ่น การให้บริการอาหารและที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นการนำเสนอวิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยว...”

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 4 ตัวแทนจากหน่วยงานภาคชุมชน (P: People) ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอศรีเทพ (P1) ผู้นำชุมชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอศรีเทพ (P2) จากการสัมภาษณ์ มีข้อมูล ดังนี้

1.เมืองโบราณศรีเทพมีการทำการตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมและทันสมัยหรือไม่

“...ยังไม่เหมาะสมและทันสมัยเพียงพอ ควรพัฒนาให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัลมากขึ้น...”

“...เมืองโบราณศรีเทพยังขาดการทำการตลาดและประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมและทันสมัย แม้จะมีความพยายามจากหลายภาคส่วน แต่ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัลและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน...”

2.ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับการเมืองโบราณศรีเทพหรือไม่

“...ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับการเมืองโบราณศรีเทพในระดับที่จำกัด ส่วนใหญ่เป็นการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติ แต่ยังขาดกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน เช่น การมีบทบาทในการวิจัย การอนุรักษ์ หรือการกำหนดนโยบายร่วมกับภาครัฐ...”

“...ชุมชนมีบทบาทอยู่บ้างในกิจกรรมเกี่ยวกับเมืองโบราณศรีเทพ เช่น การจัดงาน วัฒนธรรมและต้อนรับนักท่องเที่ยว แต่ยังไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมเชิงลึก ยังขาดการส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีอำนาจในการร่วมตัดสินใจเรื่องการจัดการแหล่งมรดกอย่างแท้จริง...”

คำถามที่ 4 แนวทางการวางแผนการอนุรักษ์เมืองโบราณศรีเทพ

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ (G: Government) ได้แก่ นายกหรือผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.ศรีเทพ) (G1) เจ้าหน้าที่ฝ่ายนโยบายและแผน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.ศรีเทพ) (G2) ผู้อำนวยการหรือตัวแทนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานจังหวัดเพชรบูรณ์ (G3) ผู้อำนวยการหรือตัวแทน อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ (G4)

“...เมืองโบราณศรีเทพได้กลายเป็นแหล่งมรดกโลกแห่งที่ 7 ของประเทศไทย ตอนนี้องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.ศรีเทพ) (G1) เริ่มพิจารณาจัดทำแผนแม่บทอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์และพื้นที่โดยรอบให้มีความชัดเจน ใช้งานได้อย่างบูรณาการ...”

“...ขั้นตอนการเตรียมแผนและพัฒนานั้น มักจะต้องปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ให้พร้อม ก่อนนำแหล่งมรดกใดๆ เข้าสู่ขั้นตอนการยื่นขอสถานะความเป็นมรดกโลก เพื่อให้การพัฒนา และวางแผนบริหารจัดการจำนวนนักท่องเที่ยวและผลกระทบต่อผู้อยู่อาศัยในพื้นที่มีผลกระทบในเชิงลบน้อยที่สุด...”

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 2 ตัวแทนจากหน่วยงานภาคเอกชน (B: Business) ได้แก่ ตัวแทนผู้ประกอบการด้านที่พักและร้านอาหาร (B1) ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือธุรกิจนำเที่ยว (B2) จากการสัมภาษณ์ มีข้อมูล ดังนี้

“...การอนุรักษ์ศรีเทพตามแนวทางที่รัฐและภาคเอกชนต้องต้องช่วยกันดูแลรักษา คือ โบราณสถานภายใต้องค์ความรู้...”

“...การอนุรักษ์ย้ายชุมชนส่วนใหญ่ออกไปเพื่อขยายพื้นที่ของรัฐ แม้วิธีการอย่างเดิมนี้อาจจะเป็นแผนการอนุรักษ์ที่ง่ายและรวดเร็ว แต่นับเป็นวิธีการจัดการอุทยานประวัติศาสตร์ที่ขาดความยั่งยืนในมิติความมั่นคงของมนุษย์...”

“...อุทยานฯ ไร้ผู้อยู่อาศัย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนเพียงอย่างเดียวการจัดการพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมใหญ่ๆ ของไทยเป็นไปในรูปแบบนี้ตลอด 30 ปีที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย กำแพงเพชร หรือศรีสัชนาลัย ที่ล้วนไร้ผู้คนและการมีส่วนร่วมในการสานต่ออัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรม...”

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 3 ตัวแทนจากหน่วยงานภาควิชาการ (E: Education) ได้แก่ อาจารย์ประจำภาควิชาการจัดการการท่องเที่ยว (E1) อาจารย์ประจำภาควิชาการศิลปกรรม (E2) จากการสัมภาษณ์ มีข้อมูล ดังนี้

“...เมืองโบราณศรีเทพได้กลายเป็นแหล่งมรดกโลกแห่งที่ 7 ของประเทศไทยมีการพิจารณาจัดทำแผนแม่บทอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์และพื้นที่โดยรอบให้มีความชัดเจน...”

“...เมืองโบราณศรีเทพตั้งอยู่ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นหนึ่งในแหล่งโบราณคดีที่มีขนาดใหญ่ อันดับต้นๆ ของประเทศไทย มีความเก่าแก่กว่าสุโขทัยและพนมรุ้งหลายร้อยปี...”

“...ตัวเมืองโบราณที่ถูกประกาศให้เป็นอุทยานประวัติศาสตร์ บริเวณพื้นที่สี่เหลี่ยมของโบราณสถานเขาค้างนอก และเทือกเขาอมรรัตน์ทั้ง 3 ลูก ส่วนของเมืองนั้นประกอบไปด้วย คูเมือง กำแพง วัดโบราณ สุสาน พระปรางค์ และซากโบราณสถานอื่นๆ อันสะท้อนถึงร่องรอยการอยู่อาศัยในยุคก่อนประวัติศาสตร์และโบราณสถานในกลุ่มศิลปะทวารวดีและขอมอีกนับร้อย...”

“...ประชาชนหลายรายซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่มาหลายชั่วอายุคนกลับไม่มีโฉนดที่ดิน เนื่องจากแนวเขตที่อยู่อาศัยและทำกินทับซ้อนกับแนวโบราณสถาน และเป็นพื้นที่ซึ่งยังไม่ได้มีการรังวัดจัดสรรที่ดินอยู่อาศัยและทำกิน จึงอาจเป็นอุปสรรคต่อการชดเชยอย่างยุติธรรม หากรัฐดำเนินนโยบายการอนุรักษ์โดยขยายพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์และโบราณสถานเพิ่มเติม คนกลุ่มนี้ต้องเผชิญความยากลำบากจากการขาดแคลนปัจจัยดำรงชีวิตอยู่แล้ว...”

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 4 ตัวแทนจากหน่วยงานภาคชุมชน (P: People) ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอศรีเทพ (P1) ผู้นำชุมชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอศรีเทพ (P2) จากการสัมภาษณ์ มีข้อมูล ดังนี้

“...เมืองโบราณศรีเทพได้กลายเป็นแหล่งมรดกโลกแห่งที่ 7 ของประเทศไทย ตอนนี้รัฐบาลเริ่มพิจารณาจัดทำแผนแม่บทอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์และพื้นที่โดยรอบให้มีความชัดเจน ใช้งานได้อย่างบูรณาการ...”

“...การอนุรักษ์ศรีเทพตามแนวทางที่รัฐและภาคเอกชนต้องต้องช่วยกันดูแลรักษา คือ โบราณสถานภายใต้องค์ความรู้...”

“...อุทยาน’ ไร่ผู้อยู่อาศัย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนเพียงอย่างเดียว การจัดการพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมใหญ่ๆ ของไทยเป็นไปในรูปแบบนี้ตลอด 30 ปีที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย กำแพงเพชร หรือศรีสัชนาลัย ที่ล้วนไร่ผู้คนและการมีส่วนร่วมในการสานต่ออัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรม...”

“...ประชาชนหลายรายซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่มาหลายชั่วอายุคนกลับไม่มีโฉนดที่ดิน เนื่องจากแนวเขตที่อยู่อาศัยและทำกินทับซ้อนกับแนวโบราณสถาน และเป็นพื้นที่ซึ่งยังไม่ได้มีการรังวัดจัดสรรที่ดินอยู่อาศัยและทำกิน...”

คำถามที่ 5 ทูทางประวัติศาสตร์ของเมืองโบราณศรีเทพ ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ มีประเด็นดังนี้

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ (G: Government) ได้แก่ นายกหรือผู้แทน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.ศรีเทพ) (G1) เจ้าหน้าที่ฝ่ายนโยบายและแผน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.ศรีเทพ) (G2) ผู้อำนวยการหรือตัวแทนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานจังหวัดเพชรบูรณ์ (G3) ผู้อำนวยการหรือตัวแทน อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ (G4)

“...อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ” ต.ศรีเทพ อ.ศรีเทพ จ.เพชรบูรณ์ อยู่ในบริเวณเขตที่สูงภาคกลาง เป็นจุดเชื่อมโยงเครือข่ายของการแลกเปลี่ยนสินค้า เส้นทางการค้าและวัฒนธรรมระหว่างพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีความสำคัญมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายต่อเนื่อง จนถึงวัฒนธรรมเขมรโบราณ (พุทธศตวรรษที่ 8-18) ...”

“...อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพปัจจุบัน ประกอบไปด้วยสองส่วนสำคัญ คือ เมืองในและเมืองนอก...”

“...เมืองโบราณศรีเทพ เป็นแหล่งมรดกวัฒนธรรมแบบต่อเนื่อง ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ ที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมทวารวดีในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12-16 อันเป็นช่วงที่สำคัญในประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบด้วย เมืองโบราณศรีเทพ โบราณสถานเขาคลังนอก และโบราณสถานถ้ำเขามอรัตน์...”

“...หลักฐานทางโบราณคดีและงานศิลปกรรมที่ปรากฏ สามารถแสดงให้เห็นถึงว่าเมืองโบราณศรีเทพ ได้มีการติดต่อบรรยากาศจากอินเดีย และแหล่งวัฒนธรรมทวารวดีแหล่งอื่นๆจนทำให้เมืองศรีเทพมีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านวัฒนธรรม และศิลปกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เนื่องจากมีการรับวัฒนธรรมถึง 3 ศาสนาด้วยกันนั่นก็คือ อินเดีย เขมร และทวารวดี...”

“...เมืองโบราณศรีเทพ เป็นเมืองวัฒนธรรมทวารวดี ในสมัยที่มีการขยายพื้นที่เมืองจากเมืองในสู่เมืองนอก ซึ่งภายในเมืองโบราณศรีเทพ พบโบราณสถานมากกว่า 112 แห่ง เป็นศาสนสถานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธนิกายเถรวาท และนิกายมหายาน...”

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 2 ตัวแทนจากหน่วยงานภาคเอกชน (B: Business) ได้แก่ ตัวแทนผู้ประกอบการด้านที่พักและร้านอาหาร (B1) ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือธุรกิจนำเที่ยว (B2) จากการสัมภาษณ์ มีข้อมูล ดังนี้

“...โบราณสถานภายในเมืองศรีเทพ เป็นสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมเขมรโบราณในประเทศไทย เช่น ปราสาทศรีเทพ ปราสาทสองพี่น้อง ซึ่งตั้งอยู่ภายในเมืองใน คัมภีร์ประติมากรรมที่สำคัญได้แก่ ศิวลึงค์ โคนนทิก และทับหลัง ที่แกะสลักเป็นรูปอุมาเมศวร ที่ปราสาทองค์เล็กของปราสาทสองพี่น้อง แสดงให้เห็นถึงลัทธิที่นับถือพระศิวะเป็นเทพเจ้าสูงสุด...”

“...ทุนการอนุรักษ์พื้นที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับชุมชน แต่กลับตีความขอบเขตและการอนุรักษ์โบราณสถานในเชิงพื้นที่ที่ทิ้งร้างหรือเมืองเก่าไม่มีคนอยู่อาศัย ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. 2546 ซึ่งไม่ได้จัดทำการศึกษาบริบทของพื้นที่อำเภอศรีเทพและเมืองโบราณโดยละเอียด เนื่องจากอำเภอศรีเทพเป็นพื้นที่ซึ่งมีผู้อยู่อาศัยในปัจจุบันไม่หนาแน่น จึงถูกจัดสรรเป็นเมืองเก่าที่ไม่มีผู้คนหรือมีผู้อยู่อาศัยน้อยมาก ทำให้การพัฒนานโยบายการอนุรักษ์ขาดการคำนึงถึงความเป็นอยู่และผลกระทบต่อชุมชนซึ่งอยู่อาศัยมาต่อเนื่องกับพื้นที่ ไม่ได้มีการสำรวจการศึกษาอัตลักษณ์และความสำคัญของผู้คน ทำให้หลายชุมชนเก่าแก่ที่มีประวัติกลับไปหลายร้อยปีเป็นเพียงผู้มาอาศัยใหม่มากกว่าพื้นที่ซึ่งมีวิวัฒนาการต่อเนื่อง...”

“...ภาครัฐมีหน้าที่เพียงขยายแนวเขตอนุรักษ์โดยเปลี่ยนพื้นที่ให้เป็น ‘อุทยาน’ ไร้ผู้อยู่อาศัย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนเพียงอย่างเดียว การจัดการพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมใหญ่ๆ ของไทยเป็นไปในรูปแบบนี้ตลอด 30 ปีที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย กำแพงเพชร หรือศรีสัชนาลัย ที่ล้วนไร้ผู้คนและการมีส่วนร่วมในการสานต่ออัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรม...”

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 3 ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ (E: Education) ได้แก่ อาจารย์ประจำภาควิชาการจัดการการท่องเที่ยว (E1) อาจารย์ประจำภาควิชาการศิลปกรรม (E2) จากการสัมภาษณ์ มีข้อมูล ดังนี้

“...เมืองโบราณศรีเทพ เป็นแหล่งมรดกวัฒนธรรมแบบต่อเนื่อง ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ ที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมทวารวดีในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12-16 อันเป็นช่วงที่สำคัญในประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบด้วย เมืองโบราณศรีเทพ โบราณสถานเขาคลิงนอก และโบราณสถานถ้ำเขามอรัตน์...”

“...ทุนการอนุรักษ์พื้นที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับชุมชน ซึ่งไม่ได้จัดทำการศึกษาบริบทของพื้นที่อำเภอศรีเทพและเมืองโบราณโดยละเอียด เนื่องจากอำเภอศรีเทพเป็นพื้นที่ซึ่งมีผู้อยู่อาศัย

ในปัจจุบันไม่หนาแน่น จึงถูกจัดสรรเป็นเมืองเก่าที่ไม่มีผู้คนหรือมีผู้คนอยู่อาศัยน้อยมาก ทำให้การพัฒนานโยบายการอนุรักษ์ขาดการคำนึงถึงความเป็นอยู่และผลกระทบต่อชุมชนซึ่งอยู่อาศัยมาต่อเนื่องกับพื้นที่ ไม่ได้มีการสำรวจการศึกษาอัตลักษณ์และความสำคัญของผู้คน ทำให้หลายชุมชนเก่าแก่ที่มีประวัติกลับไปหลายร้อยปีเป็นเพียงผู้มาอาศัยใหม่มากกว่าพื้นที่ซึ่งมีวิวัฒนาการต่อเนื่อง...”

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มที่ 4 ตัวแทนจากหน่วยงานภาคชุมชน (P: People) ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอศรีเทพ (P1) ผู้นำชุมชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอศรีเทพ (P2) จากการสัมภาษณ์ มีข้อมูล ดังนี้

“...การอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์ที่ออกโดยผู้มีอำนาจจากส่วนกลาง ยังมีผลกระทบต่อชาวบ้านบริเวณเมืองโบราณศรีเทพในแง่อื่นๆ อาทิ การห้ามชาวไร่ไม่ให้เพาะปลูกมันสำปะหลังและเลี้ยงวัวในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ที่ขาดความชัดเจน เพราะยังขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้บริหาร และขาดความสม่ำเสมอ...”

“...ชุมชนมีอาชีพหลักที่อยู่คู่จังหวัดเพชรบูรณ์มากกว่า 200 ปี ก็กำลังเป็นประเด็นสุ่มเสี่ยงว่าจะถูกห้ามอีกเช่นกัน การเลี้ยงสัตว์นั้นหากบริหารจัดการให้ดีจะสามารถช่วยกำจัดวัชพืชที่รุกรานโบราณสถานได้...”

สรุปความคิดเห็นของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชน และภาควิชาการที่เกี่ยวข้องกับแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลก ภูมิศึกษาเมืองโบราณศรีเทพ และโบราณสถานในสมัยทวารวดีที่เกี่ยวข้องสามารถแยกออก เป็น 5 ประเด็นหลัก ดังนี้

ตาราง 1 สรุปประเด็นการศึกษาและสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวของเมืองโบราณศรีเทพ

ประเด็น	ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ภาควิชาการ	ภาคชุมชน
1. การศึกษาและสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวของเมืองโบราณศรีเทพ	เมืองโบราณศรีเทพมีความสำคัญในฐานะที่เป็นเมืองที่เคยเป็นศูนย์กลางทางการค้าและการเมืองในยุคก่อนประวัติศาสตร์ มีการก่อสร้างและใช้ชีวิตของมนุษย์ในพื้นที่ตั้งแต่สมัยพุทธศตวรรษที่ 14-18 จนถึงศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะในช่วงที่อาณาจักรขอมรุ่งเรือง เมืองโบราณศรีเทพมีความสำคัญอย่างยิ่งในด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์	เมืองโบราณศรีเทพต้องมีการทำบำรุงรักษาและพัฒนาสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์อยู่เสมอให้เพื่อความสมบูรณ์และคุณค่าทางประวัติศาสตร์ไว้และควรต้องจัดทำแผนเมืองจากปัจจุบันเมืองโบราณศรีเทพได้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวจุดหมายปลายทางที่ท่องเที่ยวได้เป็นปลายทางที่สะดวกและปลอดภัย	เมืองโบราณศรีเทพมีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและเทศกาลต่างๆ เช่น งานประเพณีท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและประเพณีของคนในพื้นที่ ซึ่งช่วยให้ผู้คนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย เช่น การแสดงศิลปวัฒนธรรม การจัดแสดงดนตรีพื้นบ้าน การแสดงศิลปะการต่อสู้ หรือการจำลองวิถีชีวิตของผู้คนในสมัยโบราณ...	เมืองโบราณศรีเทพตั้งอยู่ในพื้นที่ล้อมรอบด้วยภูเขาและธรรมชาติที่สวยงาม นักท่องเที่ยวสามารถเดินป่า หรือชมทิวทัศน์จากจุดชมสามารถการเยี่ยมชมฟาร์มและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยนักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมฟาร์มท้องถิ่นเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับการเกษตรและผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ผลิตในพื้นที่ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง และผลไม้ท้องถิ่น รวมถึง ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมท้องถิ่น

ตาราง 2 สรุปประเด็นการแสวงหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ

ประเด็น	ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ภาควิชาการ	ภาคชุมชน
2. การแสวงหาแนวทางการเมืองโบราณศรีเทพเป็นพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ	เมืองโบราณศรีเทพเป็นสถานที่ที่มีเสน่ห์และมีชื่อเสียงทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี หากได้รับการส่งเสริมและการพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม การเดินทางมาท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพในปัจจุบันยังมีอุปสรรคหลายประการ เช่น การเดินทางที่ยากลำบาก การขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวก การขาดบุคลากรที่มีความรู้และทักษะในการให้บริการนักท่องเที่ยว การขาดข้อมูลและสื่อประชาสัมพันธ์ การขาดการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ การขาดการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การขาดการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาสังคม การขาดการสนับสนุนจากรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การขาดการวิจัยและพัฒนา การขาดการติดตามและประเมินผล การขาดการปรับปรุงและพัฒนา การขาดการประชาสัมพันธ์ การขาดการสร้างความร่วมมือ การขาดการสร้างความสัมพันธ์ การขาดการสร้างความน่าเชื่อถือ การขาดการสร้างความยั่งยืน การขาดการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม การขาดการสร้างความโปร่งใส การขาดการสร้างความน่าเชื่อถือ การขาดการสร้างความยั่งยืน การขาดการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม การขาดการสร้างความโปร่งใส	ในปัจจุบันที่พักใกล้เคียงเมืองโบราณศรีเทพมีอยู่หลายแห่ง แต่โดยรวมแล้ว ความสะอาด สวยงาม และความสะดวกสบายยังไม่ดีนัก การขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวก การขาดบุคลากรที่มีความรู้และทักษะในการให้บริการนักท่องเที่ยว การขาดข้อมูลและสื่อประชาสัมพันธ์ การขาดการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ การขาดการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การขาดการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาสังคม การขาดการสนับสนุนจากรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การขาดการวิจัยและพัฒนา การขาดการติดตามและประเมินผล การขาดการปรับปรุงและพัฒนา การขาดการประชาสัมพันธ์ การขาดการสร้างความร่วมมือ การขาดการสร้างความน่าเชื่อถือ การขาดการสร้างความยั่งยืน การขาดการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม การขาดการสร้างความโปร่งใส	เมืองโบราณศรีเทพเป็นสถานที่ที่มีเสน่ห์และมีชื่อเสียงทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่มีใจในประวัติศาสตร์โบราณคดี และศิลปะสถาปัตยกรรมโบราณ มีที่พักหลากหลายประเภท แต่ยังไม่ได้มีการพัฒนาในระดับสูง เหมือนกับแหล่งท่องเที่ยวหลักในเมืองใหญ่ แต่ก็ยังสามารถเลือกที่พักราคาที่เหมาะสมได้ และยังมีบริการรถรับส่งฟรี	เมืองโบราณศรีเทพมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดเจนจากจุดที่มีรถโดยสารหรือรถไฟมาถึง จะช่วยให้การเดินทางสะดวกมากขึ้น และควรสร้างการเชื่อมโยงระหว่างเมืองโบราณศรีเทพกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง เช่น การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในบริเวณใกล้เคียง อาจช่วยเพิ่มความน่าสนใจและสร้างความสะดวกสบายในการเดินทางระหว่างสถานที่ต่าง ๆ

ตาราง 3 สรุปประเด็นแสวงหาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ

ประเด็น	ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ภาควิชาการ	ภาคชุมชน
3. แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ	ปัจจุบันการทำการตลาดและการประชาสัมพันธ์ของเมืองโบราณศรีเทพยังไม่เป็นที่รู้จักในระดับสากลเท่าที่ควร โดยอาจจะมีข้อจำกัดบางประการที่ส่งผลต่อการเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวใหม่ทำการตลาด และการประชาสัมพันธ์เมืองโบราณศรีเทพอาจไม่ทันสมัยพอเมื่อเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยที่ได้รับความเป็นที่รู้จักอย่างสูง เช่น อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย หรือเมืองโบราณอยุธยาชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่เมืองโบราณ	ชุมชนท้องถิ่นได้ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว หรือการส่งเสริมการตลาด เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวมาที่เมืองโบราณศรีเทพ เช่น การเข้าร่วมงานเทศกาลหรือการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับกับการบริการนักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มทักษะของชาวบ้านในการให้บริการ และการสร้างประสบการณ์ที่ดีสื่อสารถึงเอกลักษณ์	ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น การเปิดร้านค้าจำหน่ายสินค้าท้องถิ่น การให้บริการอาหารและที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นการนำเสนอวิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยวควรใช้ช่องทางทางการตลาดและประชาสัมพันธ์ เช่น โซเชียลมีเดีย (Facebook, Instagram, YouTube) หรือเว็บไซต์ที่มีข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับเมืองโบราณศรีเทพ อาจยังไม่เต็มประสิทธิภาพ ยังไม่ทำให้ระดับที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว	เมื่อโบราณศรีเทพมีการทำการตลาดและประชาสัมพันธ์ แต่ยังอยู่ในระดับที่ค่อนข้างจำกัดและยังไม่ครบถ้วนเท่าที่ควรต้องพัฒนาด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์เพราะการประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์มากกว่าชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น การเปิดร้านค้าจำหน่ายสินค้าท้องถิ่น

ตาราง 4 สรุปประเด็นการแสวงหาแนวทางในการวางแผนการอนุรักษ์เมืองโบราณศรีเทพ

ประเด็น	ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ภาควิชาการ	ภาคชุมชน
4. แนวทางการวางแผน	เมืองโบราณศรีเทพได้กลายเป็นแหล่งมรดกโลกแห่งที่ 7 ของประเทศไทย ตอนนี้รัฐบาลเริ่มพิจารณาจัดทำแผนแม่บทอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์และพื้นที่โดยรอบให้มีความชัดเจน ใช้งานได้อย่างบูรณาการ ขั้นตอนการเตรียมแผนและพัฒนานั้น มักจะต้องปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ให้พร้อมก่อนนำแหล่งมรดกใดๆ เข้าสู่ขั้นตอนการยื่นขอสถานะความเป็นมรดกโลก เพื่อให้การพัฒนาและวางแผนบริหารจัดการ	การอนุรักษ์ศรีเทพตามแนวทางที่รัฐและภาคเอกชนต้องช่วยกันดูแลรักษา คือโบราณสถานภายในองค์ความรู้ ชุมชนส่วนใหญ่ออกไปเพื่อขยายพื้นที่ของรัฐ แม้วิธีการอย่างเดิมนี้อาจเป็นแผนการอนุรักษ์ที่ง่ายและรวดเร็ว แต่ก็จำเป็นเป็นวิธีการจัดการอุทยานประวัติศาสตร์ที่ขาดความยั่งยืนในมิติความมั่นคงของมนุษย์	เมืองโบราณศรีเทพตั้งอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นหนึ่งในแหล่งโบราณคดีที่มีขนาดใหญ่ อันดับต้นๆ ของประเทศไทย มีความเก่าแก่กว่าสุโขทัยและพนมรุ้งหลายร้อยปีประชาชนหลายรายซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่มาหลายชั่วอายุคนกลับไม่มีโฉนดที่ดิน เนื่องจากแนวเขตที่อยู่อาศัยและทำกินทับซ้อนกับแนวโบราณสถาน และเป็นพื้นที่ซึ่งยังไม่ได้มีการรังวัด	นักท่องเที่ยวหรือหน่วยงานของรัฐ แต่ก็เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงที่ถือครองที่ดินอาศัยและทำกิน อยู่ในพื้นที่สนับสนุนให้ชาวบ้านในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมกับแผนการอนุรักษ์อยู่เสมอ แม้ว่าไม่สามารถทำอะไรกับแหล่งที่มีแนวทางอนุรักษ์แบบเก่าที่ค้ำึงแค่เพียงโครงสร้างได้มาก แต่การจัดขึ้นทะเบียนแหล่งใหม่นั้นเป็นโอกาสที่จะส่งเสริมให้เหล่านักค้าข้าวข้ามทัศนคติการอนุรักษ์แบบเดิม
สรุปประเด็นการอนุรักษ์เมืองโบราณศรีเทพ	เมืองโบราณศรีเทพได้กลายเป็นแหล่งมรดกโลกแห่งที่ 7 ของประเทศไทย ตอนนี้รัฐบาลเริ่มพิจารณาจัดทำแผนแม่บทอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์และพื้นที่โดยรอบให้มีความชัดเจน ใช้งานได้อย่างบูรณาการ ขั้นตอนการเตรียมแผนและพัฒนานั้น มักจะต้องปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ให้พร้อมก่อนนำแหล่งมรดกใดๆ เข้าสู่ขั้นตอนการยื่นขอสถานะความเป็นมรดกโลก เพื่อให้การพัฒนาและวางแผนบริหารจัดการ	การอนุรักษ์ศรีเทพตามแนวทางที่รัฐและภาคเอกชนต้องช่วยกันดูแลรักษา คือโบราณสถานภายในองค์ความรู้ ชุมชนส่วนใหญ่ออกไปเพื่อขยายพื้นที่ของรัฐ แม้วิธีการอย่างเดิมนี้อาจเป็นแผนการอนุรักษ์ที่ง่ายและรวดเร็ว แต่ก็จำเป็นเป็นวิธีการจัดการอุทยานประวัติศาสตร์ที่ขาดความมั่นคงของมนุษย์	เมืองโบราณศรีเทพตั้งอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นหนึ่งในแหล่งโบราณคดีที่มีขนาดใหญ่ อันดับต้นๆ ของประเทศไทย มีความเก่าแก่กว่าสุโขทัยและพนมรุ้งหลายร้อยปีประชาชนหลายรายซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่มาหลายชั่วอายุคนกลับไม่มีโฉนดที่ดิน เนื่องจากแนวเขตที่อยู่อาศัยและทำกินทับซ้อนกับแนวโบราณสถาน และเป็นพื้นที่ซึ่งยังไม่ได้มีการรังวัด	นักท่องเที่ยวหรือหน่วยงานของรัฐ แต่ก็เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงที่ถือครองที่ดินอาศัยและทำกิน อยู่ในพื้นที่สนับสนุนให้ชาวบ้านในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมกับแผนการอนุรักษ์อยู่เสมอ แม้ว่าไม่สามารถทำอะไรกับแหล่งที่มีแนวทางอนุรักษ์แบบเก่าที่ค้ำึงแค่เพียงโครงสร้างได้มาก แต่การจัดขึ้นทะเบียนแหล่งใหม่นั้นเป็นโอกาสที่จะส่งเสริมให้เหล่านักค้าข้าวข้ามทัศนคติการอนุรักษ์แบบเดิม

ตาราง 5 สรุปประเด็นการศึกษารายทางประวัติศาสตร์ของเมืองโบราณศรีเทพ

ประเด็น	ภาครัฐ	ภาคเอกชน	ภาควิชาการ	ภาคชุมชน
5. ทูมทางประวัติศาสตร์ ของเมืองโบราณศรีเทพ	อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ ศรีเทพอัครเทพ จ.เพชรบูรณ์ อยู่ในบริเวณเขตที่สูงภาค กลาง เป็นจุดเชื่อมต่อโยง เครือข่ายของการแลกเปลี่ยน สินค้า เส้นทางการค้าและ วัฒนธรรม ระหว่างพื้นที่ภาค กลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีความสำคัญมาตั้งแต่ยุค ก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย ต่อเนื่อง จนถึงวัฒนธรรมเขมร โบราณ (พุทธศตวรรษที่ 8- 18) ประกอบไปด้วยสองส่วน สำคัญ	ทุนการอนุรักษ์พื้นที่ไม่ได้ให้ ความสำคัญกับชุมชน แต่กลับ ตีความขอบเขตและการ อนุรักษ์โบราณสถานในเชิง พื้นที่ทิ้งร้าง ตามระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย การอนุรักษ์ซึ่งไม่ได้จัด ทำการศึกษาบริบทของพื้นที่ อำเภอศรีเทพและเมือง โบราณโดยละเอียด เนื่องจาก อำเภอศรีเทพเป็นพื้นที่ซึ่งมีผู้ อาศัยในปัจจุบันไม่หนาแน่น	ทุนการอนุรักษ์พื้นที่ไม่ได้ให้ ความสำคัญกับชุมชน ซึ่งไม่ได้ จัดทำการศึกษาบริบทของพื้นที่ อำเภอศรีเทพและเมืองโบราณ โดยละเอียด เนื่องจากอำเภอศรี เทพเป็นพื้นที่ซึ่งมีผู้อาศัยใน ปัจจุบันไม่หนาแน่น ทำให้การ พัฒนานโยบายการอนุรักษ์ขาด การคำนึงถึงความเป็นอยู่และ ผลกระทบต่อชุมชนซึ่งอยู่อาศัย มาต่อเนื่องกับพื้นที่ ไม่ได้มีการ สำรวจการศึกษาอัตลักษณ์และ ความสำคัญของผู้คน ทำให้ หลายชุมชนเก่าแก่ที่มีประวัติ กลับไปหลายร้อยปีเป็นเพียงผู้มา อาศัย	การอนุรักษ์และพัฒนา อุทยานประวัติศาสตร์ที่ออก โดยผู้มีอำนาจจากส่วนกลาง ยังมีผลกระทบต่อชาวบ้าน บริเวณเมืองโบราณศรีเทพใน แง่อื่นๆ อาทิ การห้ามชาวไร่ ไม่ให้เพาะปลูกมันสำปะหลัง และเลี้ยงวัวในพื้นที่อุทยาน ประวัติ ศาสตร์ที่ขาดความ ชัดเจน เพราะยังขึ้นอยู่กับ ดุลพินิจของผู้บริหาร และ ขาดความสม่ำเสมอ

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัย เรื่อง แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลก กรณีศึกษา เมืองโบราณศรีเทพและโบราณสถานในสมัยทวารวดีที่เกี่ยวข้อง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ 5 ข้อ 1) เพื่อศึกษาและสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวของเมืองโบราณศรีเทพ 2) เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ 3) เพื่อแสวงหาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ 4) เพื่อแสวงหาแนวทางในการวางแผนการอนุรักษ์เมืองโบราณศรีเทพ 5) เพื่อศึกษาทุนทางประวัติศาสตร์ของเมืองโบราณศรีเทพ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลก กรณีศึกษา เมืองโบราณศรีเทพและโบราณสถานในสมัยทวารวดีที่เกี่ยวข้อง พบประเด็นที่สำคัญที่สามารถนำมาสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาและสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวของเมืองโบราณศรีเทพ นักวิจัยได้ผลสรุป จากภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และภาคชุมชน ดังนี้

ภาครัฐ พบว่า เมืองโบราณศรีเทพมีความสำคัญในฐานะที่เป็นเมืองที่เคยเป็นศูนย์กลางทางการค้าและการเมืองในยุคก่อนประวัติศาสตร์ มีการก่อสร้างและใช้ชีวิตของมนุษย์ในพื้นที่ตั้งแต่สมัยพุทธศตวรรษที่ 14-18 จนถึงศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะในช่วงที่อาณาจักรขอมรุ่งเรือง

ภาคเอกชน พบว่า เมืองโบราณศรีเทพต้องมีการทำนุบำรุงรักษาและพัฒนาสภาพแวดล้อม และภูมิทัศน์อยู่เสมอให้เพื่อคงความสมบูรณ์และคุณค่าทางประวัติศาสตร์ไว้ และควรต้องจัดทำแผนเนื่องจากปัจจุบันเมืองโบราณศรีเทพได้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวมากขึ้น

ภาควิชาการ พบว่า เมืองโบราณศรีเทพมีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและเทศกาลต่าง ๆ เช่น งานประเพณีท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและประเพณีของคนในพื้นที่ ซึ่งช่วยให้ผู้เข้าชมได้รับประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย เช่น การแสดงศิลปวัฒนธรรม การจัดแสดงดนตรีพื้นบ้าน การแสดงศิลปการต่อสู้ หรือการจำลองวิถีชีวิตของผู้คนในสมัยโบราณ

ภาคชุมชน พบว่า เมืองโบราณศรีเทพตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ล้อมรอบด้วยภูเขาและธรรมชาติที่สวยงาม นักท่องเที่ยวสามารถเดินป่า หรือชมทิวทัศน์จากจุดชมสามารถการเยี่ยมชมฟาร์มและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยนักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมฟาร์มท้องถิ่นเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับการเกษตรและผลผลิตต่างๆ ที่ผลิตในพื้นที่ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง และผลไม้ท้องถิ่น รวมถึง ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ นักวิจัยได้ผลสรุป จากภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และภาคชุมชน ดังนี้

ภาครัฐ พบว่า เมืองโบราณศรีเทพเป็นสถานที่ที่มีเสน่ห์และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างมากแน่นอน หากได้รับการส่งเสริมและการพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสมการเดินทางมาท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพในปัจจุบันยังมีความสะดวกในระดับหนึ่ง แต่การพัฒนาในด้าน การขนส่งสาธารณะ และการ เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว อาจจะต้องมีการปรับปรุงและเพิ่มเติม

ภาคเอกชน พบว่า ในปัจจุบันที่พักใกล้เมืองโบราณศรีเทพมีอยู่หลายแห่ง แต่โดยรวมแล้วความสะดวกสบายและมาตรฐานยังอาจจะมีหลากหลาย ขึ้นอยู่กับความต้องการและงบประมาณของนักท่องเที่ยวแต่ละคน อย่างไรก็ตามการพัฒนาที่พักที่มีบรรยากาศดี สะอาด และได้มาตรฐานยังคงสามารถพัฒนาและปรับปรุงได้ เพื่อรองรับการเติบโตในพื้นที่

ภาควิชาการ พบว่า เมืองโบราณศรีเทพเป็นสถานที่สำคัญที่มีเสน่ห์และเต็มไปด้วยคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้สนใจในประวัติศาสตร์โบราณคดีและศิลปะสถาปัตยกรรมโบราณ มีที่พักหลากหลายประเภท แต่ยังไม่ได้มีการพัฒนาในระดับสูงเหมือนกับแหล่งท่องเที่ยวหลักในเมืองใหญ่แต่ก็ยังสามารถเลือกที่พักได้ตามความสะดวกและงบประมาณ

ภาคชุมชน พบว่า เมืองโบราณศรีเทพเป็นสถานที่สำคัญที่มีเสน่ห์สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้แน่นอน เมืองโบราณศรีเทพเป็นแหล่งโบราณคดีที่สำคัญในสมัยทวารวดี ซึ่งเป็นช่วงที่มีความสำคัญทั้งในด้านศาสนาและการค้า การเรียนรู้เกี่ยวกับอารยธรรมโบราณ และการพบเห็นซากโบราณสถานที่เก่าแก่ ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับประวัติศาสตร์จริง ๆ และเข้าใจถึงความสำคัญของเมืองนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อแสวงหาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ นักวิจัยได้ผลสรุป จากภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และภาคชุมชน ดังนี้

ภาครัฐ พบว่า ปัจจุบันการทำการตลาดและการประชาสัมพันธ์ของเมืองโบราณศรีเทพยังไม่เป็นที่รู้จักในระดับสากลเท่าที่ควร โดยอาจจะมีข้อจำกัดบางประการที่ส่งผลต่อการเข้าถึง

กลุ่มนักท่องเที่ยวใหม่ทำการตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่เมืองโบราณศรีเทพอาจไม่ทันสมัยพอเมื่อเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยที่ได้รับความนิยมอย่างสูง เช่น อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย หรือเมืองโบราณอยุธยาชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่เมืองโบราณ

ภาคเอกชน พบว่า ชุมชนท้องถิ่นได้ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือการส่งเสริมการตลาด เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวมาที่เมืองโบราณศรีเทพ เช่น การเข้าร่วมงานเทศกาลหรือการจัดการอบรมเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มทักษะของชาวบ้านในการให้บริการและการสร้างประสบการณ์ที่ดีสื่อสารถึงเอกลักษณ์

ภาควิชาการ พบว่า ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น การเปิดร้านค้าจำหน่ายสินค้าท้องถิ่นการให้บริการอาหารและที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นการนำเสนอวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยวควรใช้ช่องทางการตลาดสมัยใหม่ เช่น โซเชียลมีเดีย (Facebook, Instagram, YouTube) หรือเว็บไซต์ที่มีข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับเมืองโบราณศรีเทพ อาจยังไม่เต็มประสิทธิภาพ ยังไม่ได้ทำในระดับที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว

ภาคชุมชน พบว่า เมืองโบราณศรีเทพมีการทำการตลาดและการประชาสัมพันธ์ แต่ยังอยู่ในระดับที่ค่อนข้างจำกัดและยังไม่ครบถ้วนเท่าที่ควรต้องพัฒนาด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ เพราะการประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ มากกว่าชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น การเปิดร้านค้าจำหน่ายสินค้าท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อแสวงหาแนวทางในการวางแผนการอนุรักษ์เมืองโบราณศรีเทพ นักวิจัยได้ผลสรุป จากภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และภาคชุมชน ดังนี้

ภาครัฐ พบว่า เมืองโบราณศรีเทพได้กลายเป็นแหล่งมรดกโลกแห่งที่ 7 ของประเทศไทย ตอนนี้อยู่เริ่มพิจารณาจัดทำแผนแม่บทอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์และพื้นที่โดยรอบให้มีความชัดเจน ใช้งานได้อย่างบูรณาการขั้นตอนการเตรียมแผนและพัฒนานั้น มักจะต้องปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ให้พร้อมก่อนนำแหล่งมรดกใดๆ เข้าสู่ขั้นตอนการยื่นขอสถานะความเป็นมรดกโลก เพื่อให้การพัฒนาและวางแผนบริหารจัดการ

ภาคเอกชน พบว่า การอนุรักษ์ศรีเทพตามแนวทางที่รัฐและภาคเอกชนต้องต้องช่วยกันดูแลรักษา คือ โบราณสถานภายใต้องค์ความรู้ ชุมชนส่วนใหญ่ออกไปเพื่อขยายพื้นที่ของรัฐ แม้วิธีการอย่างเดิมนี้อาจเป็นแผนการอนุรักษ์ที่ง่ายและรวดเร็ว แต่ก็นับเป็นวิธีการจัดการอุทยานประวัติศาสตร์ที่ขาดความยั่งยืนในมิติความมั่นคงของมนุษย์

ภาควิชาการ พบว่า เมืองโบราณศรีเทพตั้งอยู่ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นหนึ่งในแหล่งโบราณคดีที่มีขนาดใหญ่อันดับต้นๆ ของประเทศไทย มีความเก่าแก่กว่าสุโขทัยและพนมรุ้งหลายร้อย

ปีประชาชนหลายรายซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่มาหลายชั่วอายุคนกลับไม่มีโฉนดที่ดิน เนื่องจากแนวเขตที่อยู่อาศัยและทำกินทับซ้อนกับแนวโบราณสถาน และเป็นพื้นที่ซึ่งยังไม่ได้มีการรังวัดจัดสรรที่ดินอยู่อาศัยและทำกิน จึงอาจเป็นอุปสรรคต่อการขดเชยอย่างยุติธรรม

ภาคชุมชน พบว่า นักท่องเที่ยวหรือหน่วยงานของรัฐ แต่ก็ถือเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงที่ถือครองที่ดินอาศัย และทำกินอยู่ในพื้นที่สนับสนุนให้ชาวบ้านในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมกับการอนุรักษ์อยู่เสมอ แม้ว่าจะไม่สามารถทำอะไรกับแหล่งที่มีแนวทางอนุรักษ์แบบเก่าที่คำนึงถึงแค่เพียงโครงสร้างได้มาก แต่การจัดขึ้นทะเบียนแหล่งใหม่นั้นเป็นโอกาสที่จะส่งเสริมให้เหล่านักวิชาการก้าวข้ามทัศนคติการอนุรักษ์แบบเดิม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 5 เพื่อศึกษาทุนทางประวัติศาสตร์ของเมืองโบราณศรีเทพ นักวิจัยได้ผลสรุป จากภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และภาคชุมชน ดังนี้

ภาครัฐ พบว่า อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพด.ศรีเทพ อ.ศรีเทพ จ.เพชรบูรณ์ อยู่ในบริเวณเขตที่สูงภาคกลาง เป็นจุดเชื่อมโยงเครือข่ายของการแลกเปลี่ยนสินค้า เส้นทางการค้าและวัฒนธรรมระหว่างพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีความสำคัญมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายต่อเนื่อง จนถึงวัฒนธรรมเขมรโบราณ (พุทธศตวรรษที่ 8-18) ประกอบไปด้วยสองส่วนสำคัญ

ภาคเอกชน พบว่า ทุนการอนุรักษ์พื้นที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับชุมชน แต่กลับตีความขอบเขตและการอนุรักษ์โบราณสถานในเชิงพื้นที่ที่กว้าง ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์ ซึ่งไม่ได้จัดทำการศึกษาบริบทของพื้นที่อำเภอศรีเทพและเมืองโบราณโดยละเอียด เนื่องจากอำเภอศรีเทพเป็นพื้นที่ซึ่งมีผู้อาศัยในปัจจุบันไม่หนาแน่น

ภาควิชาการ พบว่าทุนการอนุรักษ์พื้นที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับชุมชน ซึ่งไม่ได้จัดทำการศึกษาบริบทของพื้นที่อำเภอศรีเทพและเมืองโบราณโดยละเอียด เนื่องจากอำเภอศรีเทพเป็นพื้นที่ซึ่งมีผู้อาศัยในปัจจุบันไม่หนาแน่น ทำให้การพัฒนานโยบายการอนุรักษ์ขาดการคำนึงถึงความเป็นอยู่และผลกระทบต่อชุมชนซึ่งอยู่อาศัยมาต่อเนื่องกับพื้นที่ ไม่ได้มีการสำรวจการศึกษาอัตลักษณ์และความสำคัญของผู้คน ทำให้หลายชุมชนเก่าแก่ที่มีประวัติกลับไปหลายร้อยปีเป็นเพียงผู้มาอาศัย

ภาคชุมชน พบว่า การอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์ที่ออกโดยผู้มีอำนาจจากส่วนกลาง ยังมีผลกระทบต่อชาวบ้านบริเวณเมืองโบราณศรีเทพในแง่อื่นๆ อาทิ การห้ามชาวไร่ไม่ให้เพาะปลูกมันสำปะหลังและเลี้ยงวัวในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ที่ขาดความชัดเจน เพราะยังขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้บริหาร และขาดความสม่ำเสมอ

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลกกรณีศึกษาเมืองโบราณศรีเทพและโบราณสถานในสมัยทวารวดีที่เกี่ยวข้อง พบประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ได้ศึกษา ดังนี้

ผลสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวของเมืองโบราณศรีเทพว่า เมืองโบราณศรีเทพมีความสำคัญในฐานะที่เป็นเมืองที่เคยเป็นศูนย์กลางทางการค้าและการเมืองในยุคก่อนประวัติศาสตร์ มีการก่อสร้างและใช้ชีวิตของมนุษย์ในพื้นที่ตั้งแต่สมัยพุทธศตวรรษที่ 14-18 จนถึงศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะในช่วงที่อาณาจักรขอมรุ่งเรือง เมืองโบราณศรีเทพมีความสำคัญอย่างยิ่งในด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เนื่องจากเป็นที่ตั้งของวัดและสิ่งก่อสร้างทางศาสนา เช่น พระปรางค์ และวัดต่างๆ ที่ยังคงหลงเหลือจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายแห่ง เช่น วัดศรีเทพ วัดที่มีพระปรางค์ศรีเทพเป็นสัญลักษณ์สำคัญของเมืองโบราณศรีเทพซึ่งตั้งอยู่ในอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ เป็นโบราณสถานที่สำคัญที่สะท้อนถึงอารยธรรมทวารวดีและขอมโบราณ พระปรางค์ศรีเทพ พระปรางค์ศรีเทพเป็นพระปรางค์ที่มีลักษณะเฉพาะตัวรูปทรงสูงและโดดเด่น ซึ่งสะท้อนถึงอารยธรรมที่มีอิทธิพลจากเขมรโบราณและทวารวดี

ซากโบราณสถานอื่นๆ เมืองโบราณศรีเทพมีซากโบราณสถานหลายแห่งกระจายอยู่ในอุทยาน ทั้งสระน้ำที่ขุดขึ้นจากการก่อสร้างทางน้ำและซากของวัดและบ้านเรือนในยุคสมัยทวารวดี พิพิธภัณฑสถานศรีเทพ พิพิธภัณฑสถานจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้และโบราณวัตถุที่ขุดค้นพบจากพื้นที่เมืองโบราณศรีเทพ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่จัดเตรียมข้อมูลแผนที่และคำแนะนำเกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ภายในอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติรอบเมือง นอกจากโบราณสถานแล้วยังมีทัศนียภาพธรรมชาติที่สวยงามของภูเขาและป่าไม้รอบๆ เมืองโบราณที่เหมาะสมสำหรับการเดินป่าและสัมผัสกับธรรมชาติ ซึ่งว่า เมืองโบราณศรีเทพต้องมีการทำนุบำรุงรักษาและพัฒนาสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์อยู่เสมอให้เพื่อคงความสมบูรณ์และคุณค่าทางประวัติศาสตร์ไว้ และควรต้องจัดทำแผนเนื่องจากปัจจุบันเมืองโบราณศรีเทพได้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวมากขึ้น สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตามยุคสมัย แต่ยังคงรักษาความเป็นมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเอาไว้ การจัดการทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพยังต้องการการปรับปรุง เช่น การบริหารจัดการขยะและการลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่อาจทำลายโบราณสถานและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ แม้ว่าจะมีความพยายามในการส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่บางครั้งการพัฒนาพื้นที่ที่มีการก่อสร้างใหม่อาจส่งผลกระทบต่อแหล่งมรดกและสิ่งแวดล้อมโดยรอบนอกจากเมืองโบราณศรีเทพจะมีโบราณสถานแหล่งประวัติศาสตร์แล้ว ยังมีพิพิธภัณฑสถานเมืองโบราณศรีเทพที่เป็นพิพิธภัณฑสถานจัดแสดง

สิ่งของโบราณที่ค้นพบจากการขุดค้นในพื้นที่ รวมถึงอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในสมัยทวารวดี และวัตถุโบราณที่บ่งบอกถึงการค้าขายและวัฒนธรรมของเมืองโบราณ

เมืองโบราณศรีเทพมีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและเทศกาลต่าง ๆ เช่น งานประเพณี ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและประเพณีของคนในพื้นที่ ซึ่งช่วยให้ผู้เข้าชมได้รับประสบการณ์ ทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย เช่น การแสดงศิลปวัฒนธรรม การจัดแสดงดนตรีพื้นบ้าน การแสดงศิลปะ การต่อสู้ หรือการจำลองวิถีชีวิตของผู้คนในสมัยโบราณ ยังมีบางกรณีที่การพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ได้ มีการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมอย่างรอบคอบ อาจทำให้เกิดการพัฒนาที่ไม่เหมาะสมและทำให้เกิด ความเสียหายต่อแหล่งมรดกโลก การเสื่อมสภาพของโบราณสถาน การเข้าไปเยี่ยมชม โบราณสถานอย่างไม่ระมัดระวังจากนักท่องเที่ยวบางกลุ่มอาจทำให้เกิดการเสื่อมสภาพ และความเสียหายของโบราณสถาน เช่น การสัมผัสหรือขีดข่วนผนังปราสาทหิน หรือการทิ้งขยะ ในพื้นที่

สอดคล้องกับ สุธาสนี วิทยาภรณ์ (2021) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาศักยภาพ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ย่านเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษานโยบายด้านการท่องเที่ยวของย่านเมืองเก่า การมีส่วนร่วมใน การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ของคนในชุมชนย่านเมืองเก่า และแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของ ย่านเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต พบว่า 1) นโยบายการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของภาครัฐยังคงพัฒนาได้ไม่ ครบถ้วนโดย ภาครัฐควรทำความร่วมมือกับคนในชุมชนเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย 2) ชาวบ้านในชุมชนย่าน เมืองเก่ายังขาดความรู้และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ภาครัฐควรจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ด้าน การพัฒนาการท่องเที่ยวมาอบรมให้ความรู้กับชาวบ้าน อย่างสม่ำเสมอ 3) ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือ กับหน่วยงานท้องถิ่นและคนในชุมชน จะประกอบอาชีพค้าขายของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น เพื่อเป็นการกระจายรายได้และการมีส่วนร่วม ของคนในชุมชน และ 4) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก ด้านความสะดวกในการเดินทาง ด้านอาหาร และเครื่องดื่ม ด้านการบริการการท่องเที่ยว ด้านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของชุมชน และศักยภาพใน การจัดการด้านการท่องเที่ยว

ผลการแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ พบว่า การเดินทางมาท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพในปัจจุบันยังมีความสะดวกในระดับหนึ่ง แต่การพัฒนา ในด้านการขนส่งสาธารณะ และการ เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว อาจจะต้องมีการปรับปรุงและ เพิ่มเติมเพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวในอนาคต โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลท่องเที่ยวหรือ

ในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก นักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ใช้รถยนต์ส่วนตัวอาจต้องเผชิญกับความท้าทายในการเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ

การเดินทางไปเมืองโบราณศรีเทพโดยรถโดยสารประจำทางจากกรุงเทพฯ มีให้บริการ แต่การเดินทางอาจใช้เวลานานและบางครั้งไม่สะดวก เนื่องจากการเชื่อมต่อการเดินทางจากสถานีรถโดยสารในจังหวัดเพชรบูรณ์มายังแหล่งท่องเที่ยวยังมีข้อจำกัด ถนนทางเข้าเมืองโบราณศรีเทพมีคุณภาพดีพอสมควร แต่บางส่วนอาจมีสภาพที่ไม่ดีนักหรือมีการจราจรหนาแน่นในช่วงเทศกาลท่องเที่ยวหรือวันหยุด

เมืองโบราณศรีเทพเป็นเมืองที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ของไทยในช่วงยุคทวารวดี และยังคงหลงเหลือร่องรอยโบราณสถานที่มีคุณค่า เช่น กำแพงเมือง ปราสาทหิน และสิ่งก่อสร้างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองในอดีต นักท่องเที่ยวจะได้มีโอกาสสำรวจและสัมผัสกับความเป็นมาของพื้นที่ ซึ่งช่วยให้เข้าใจประวัติศาสตร์ของไทยในสมัยทวารวดีได้ลึกซึ้ง นอกจากนี้เมืองโบราณศรีเทพจะมีแหล่งโบราณสถานที่สำคัญและสวยงามแล้ว เมืองโบราณศรีเทพยังตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีทิวทัศน์ธรรมชาติที่สวยงาม โดยมีภูมิประเทศที่หลากหลายทั้งภูเขา ป่าไม้ และพื้นที่การเกษตรที่ทำให้บรรยากาศโดยรอบเมืองโบราณนี้เป็นจุดดึงดูดให้กับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการสัมผัสธรรมชาติ

ในปัจจุบันที่พักใกล้เมืองโบราณศรีเทพมีหลากหลายประเภทที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้แต่ความสะดวกสบายและมาตรฐานของที่พักในพื้นที่ยังคงมีข้อจำกัดในบางจุดที่พักใกล้เมืองโบราณศรีเทพในปัจจุบันสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของจำนวนและมาตรฐานของที่พัก โดยเฉพาะในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก นอกจากนี้ที่พักบางแห่งอาจต้องการการปรับปรุงทั้งในเรื่องความสะดวกและมาตรฐานบริการ เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอและสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้แก่ผู้มาเยือน

ร้านอาหารบางแห่งในพื้นที่เมืองโบราณศรีเทพอาจจะค่อนข้างจำกัดในด้านความหลากหลายของเมนูหรือความสะดวกสบายในบางกรณี เช่น ที่นั่งหรือการบริการอาจยังไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยวในช่วงที่มีคนเยอะ

บริเวณเมืองโบราณศรีเทพมีพื้นที่จอดรถให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัว แต่จำนวนที่จอดรถอาจยังไม่เพียงพอในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลหรือวันหยุดยาวบางพื้นที่อาจต้องใช้การจอดรถตามข้างถนนหรือจุดจอดรถที่ไม่ได้มีการจัดระเบียบที่ดีนัก ซึ่งอาจสร้างความไม่สะดวกให้กับนักท่องเที่ยวในบางช่วงเวลา

ในพื้นที่เมืองโบราณศรีเทพมีห้องน้ำสาธารณะให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว แต่บางแห่งอาจยังไม่สะอาดหรือไม่ได้รับการบำรุงรักษาอย่างสม่ำเสมอ บางครั้งจะมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสอนทำหัตถกรรมท้องถิ่น เช่น การทำเครื่องปั้นดินเผา หรือการทำอาหารพื้นบ้าน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว ในบางช่วงฤดูกาล เมืองศรีเทพ

จะมีการจัดงานประเพณีท้องถิ่นที่ให้ความรู้และความบันเทิง เช่น งานประเพณีปีใหม่ หรือเทศกาลเฉลิมฉลองต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมได้ สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการส่งของฝากหรือจดหมายกลับบ้าน

บริการไปรษณีย์สามารถเข้าถึงได้ในพื้นที่ใกล้เคียงของเมืองศรีเทพ โดยในจังหวัดเพชรบูรณ์เองมีที่ทำการไปรษณีย์หลายแห่งที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการได้ มีร้านสะดวกซื้อ เช่น 7-Eleven หรือร้านค้าที่ขายของจำเป็นทั่วไปในพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งสามารถหาซื้อสินค้าเบ็ดเตล็ด อาหารว่าง น้ำดื่ม และสิ่งของที่จำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวได้

ชาวบ้านในพื้นที่เมืองโบราณศรีเทพมีความยินดีที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างอบอุ่น และมักจะแสดงออกด้วยรอยยิ้มและคำทักทายอย่างสุภาพซึ่งทำให้บรรยากาศการท่องเที่ยวในพื้นที่นี้เป็นไปอย่างเป็นมิตรและไมตรีจิต คนในท้องถิ่นของเมืองโบราณศรีเทพมีความเป็นมิตรและมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

เมืองโบราณศรีเทพยังค่อนข้างขาดการบริการ Package Tour ที่รวมการบริการหลายอย่างในเมืองโบราณศรีเทพยังไม่พัฒนาเต็มที่

ในกรณีที่นักท่องเที่ยวประสบปัญหาหรือมีเหตุฉุกเฉิน คนในท้องถิ่นมักจะแสดงความช่วยเหลืออย่างจริงใจ เช่น การช่วยเหลือในการหายานพาหนะ การแนะนำที่พัก หรือการพานักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ที่ต้องการ ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกปลอดภัยและได้รับการดูแลจากคนในท้องถิ่น

สอดคล้องกับ พระมหาศุภชัย สุภชโย (2021) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเมืองโบราณเวียงสระ ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเมืองโบราณเวียงสระ ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเมืองโบราณเวียงสระ ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นการวิจัยแบบผสานวิธีโดย ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนเมืองโบราณ เวียงสระ จากข้อมูลของนักท่องเที่ยวปี 2561 มีจำนวน 444 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณของทาโรยามาเน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 222 คน ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนเมืองโบราณเวียงสระ ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยรวมอยู่ ในระดับมาก และ 2) แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเมืองโบราณเวียงสระ ตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานีพบว่า ควรพัฒนาศักยภาพด้านลักษณะทางกายภาพ และการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมถึงพัฒนาคุณภาพให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ที่มีมาตรฐานในการรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมได้ตลอดทั้งปี ในการให้บริการควรบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและวางแผนการทำงานไว้อย่างชัดเจน ควรมีการพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากยิ่งขึ้น โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสื่อต่าง ๆ ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มจากการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น การจำหน่ายสินค้า ประจำท้องถิ่น จุดถ่ายรูปในบริเวณโบราณสถาน เป็นต้น

ผลการแสวงหาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ พบว่า ปัจจุบัน การทำการตลาดและการประชาสัมพันธ์ของเมืองโบราณศรีเทพยังไม่เป็นที่รู้จักในระดับสากลเท่าที่ควร โดยอาจจะมีข้อจำกัดบางประการที่ส่งผลต่อการเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวใหม่ ๆ

การทำการตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่เมืองโบราณศรีเทพอาจไม่ทันสมัยพอเมื่อเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยที่ได้รับความนิยมอย่างสูง เช่น อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย หรือเมืองโบราณ อโยธยา แม้ว่าเมืองโบราณศรีเทพจะมีการใช้ช่องทางดิจิทัลบางส่วนในการประชาสัมพันธ์ แต่วิธีการทำการตลาดผ่านโซเชียลมีเดียและสื่อออนไลน์ยังคงค่อนข้างจำกัดหรือไม่เต็มประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะในเรื่องของการสร้างการรับรู้ในกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ

ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการช่วยอนุรักษ์โบราณสถานและแหล่งประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ที่อยู่ในเมืองโบราณศรีเทพ เช่น การร่วมมือกับหน่วยงานรัฐในการฟื้นฟูและบำรุงรักษาโบราณสถานให้คงอยู่ในสภาพที่ดี เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมได้อย่างปลอดภัยและเข้าใจถึงความสำคัญของสถานที่ การร่วมมือกันของชุมชนในการพัฒนาช่องทางการขายสินค้าท้องถิ่น เช่น งานหัตถกรรมหรืออาหารพื้นเมือง ชุมชนท้องถิ่นได้ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือการส่งเสริมการตลาด เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวมาที่เมืองโบราณศรีเทพ เช่น การเข้าร่วมงานเทศกาลหรือการจัดการอบรมเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มทักษะของชาวบ้านในการให้บริการและการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว

เมืองโบราณศรีเทพมีการทำการตลาดและการประชาสัมพันธ์ แต่ยังคงอยู่ในระดับที่ค่อนข้างจำกัดและยังไม่ครบถ้วนเท่าที่ควร ต้องพัฒนาด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์เพราะการประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์มากกว่า ชุมชนท้องถิ่นในเมืองโบราณศรีเทพมีส่วนร่วมในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะในการ อนุรักษ์โบราณสถาน การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน การให้บริการนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ

ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น การเปิดร้านค้าจำหน่ายสินค้าท้องถิ่น การให้บริการอาหารและที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นการนำเสนอวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

ท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น การเปิดร้านค้าจำหน่ายสินค้าท้องถิ่น การให้บริการอาหารและที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ซึ่งเป็นการนำเสนอวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยว

สอดคล้องกับ ศราวุธ นวกัณห์วรกุล (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อยาง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อยาง และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อยาง การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT) ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อยาง แล้วนำมาจับคู่วิเคราะห์ TOWS Matrix การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 17 คน จากหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และภาคประชาชน และการสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ จำนวน 8 คน จากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และนักวิชาการ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อยาง ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อยาง ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO) ได้แก่ การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีรูปแบบหลากหลาย มีคุณภาพ ได้มาตรฐานสากลและเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่ การพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมในหลากหลายมิติ และการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมืออาชีพ 2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเพื่อตอบ รับการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างภูมิภาค และการพัฒนาเครื่องมือสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อยาง 3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) ได้แก่ การสร้างความเชื่อมั่นด้าน ความมั่นคงและความปลอดภัย รวมทั้งการส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และ 4) กลยุทธ์เชิงรับ (WT) ได้แก่ การสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผ่านกระบวนการจัดการตามทฤษฎีการจัดการ PDCA โดย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

ผลแนวทางการวางแผนการอนุรักษ์เมืองโบราณศรีเทพ พบว่า เมืองโบราณศรีเทพได้กลายเป็นแหล่งมรดกโลกแห่งที่ 7 ของประเทศไทย ตอนนี้รัฐบาลเริ่มพิจารณาจัดทำแผนแม่บทอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์และพื้นที่โดยรอบให้มีความชัดเจน ใช้งานได้อย่างบูรณาการ ขั้นตอนการเตรียมแผนและพัฒนานั้น มักจะต้องปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ให้พร้อมก่อนนำแหล่งมรดกใด ๆ เข้าสู่ขั้นตอนการยื่นขอสถานะความเป็นมรดกโลก เพื่อให้การพัฒนาและวางแผนบริหารจัดการจำนวนนักท่องเที่ยวและผลกระทบต่อผู้อยู่อาศัยในพื้นที่มีผลกระทบในเชิงลบน้อยที่สุดการอนุรักษ์

ศรีเทพตามแนวทางที่รัฐและภาคเอกชนต้องต้องช่วยกันดูแลรักษา คือ โบราณสถานภายใต้ องค์ความรู้ การอนุรักษ์ย้ายชุมชนส่วนใหญ่ออกไปเพื่อขยายพื้นที่ของรัฐ แม้วิธีการอย่างเดิมนี้อาจเป็นแผนการอนุรักษ์ที่ง่ายและรวดเร็ว แต่นับเป็นวิธีการจัดการอุทยานประวัติศาสตร์ที่ขาดความยั่งยืนในมิติความมั่นคงของมนุษย์อุทยาน ไร้ผู้อยู่อาศัย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนเพียงอย่างเดียว

การจัดการพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมใหญ่ๆ ของไทยเป็นไปในรูปแบบนี้ตลอด 30 ปีที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย กำแพงเพชร หรือศรีสัชนาลัย ที่ล้วนไร้ผู้คนและการมีส่วนร่วมในการสานต่ออัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมการวางแผนแม่บทที่มีส่วนร่วมและให้ความสำคัญกับบทบาทการบริหารของท้องถิ่นจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะแผนแม่บทการอนุรักษ์ไม่ควรทำเพียงการคำนึงถึงโครงสร้างซากโบราณสถานบนดิน ได้ดิน หรืออาคารต่างๆ เท่านั้น แต่ต้องรวมผู้คนที่อาศัยอยู่รายล้อมบริเวณพื้นที่ของโบราณสถานด้วยนักท่องเที่ยวหรือหน่วยงานของรัฐ แต่ก็ถือเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงที่ถือครองที่ดินอาศัย และทำกิน อยู่ในพื้นที่สนับสนุนให้ชาวบ้านในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมกับการอนุรักษ์อยู่เสมอ แม้ว่าจะไม่สามารถทำอะไรกับแหล่งที่มีแนวทางอนุรักษ์แบบเก่าที่คำนึงถึงแค่เพียงโครงสร้างได้มาก แต่การจัดขึ้นทะเบียนแหล่งใหม่นั้นเป็นโอกาสที่จะส่งเสริมให้เหล่านักวิชาการก้าวข้ามทัศนคติการอนุรักษ์แบบเดิมประชาชนหลายรายซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่มาหลายชั่วอายุคนกลับไม่มีโฉนดที่ดิน เนื่องจากแนวเขตที่อยู่อาศัยและทำกินทับซ้อนกับแนวโบราณสถาน และเป็นพื้นที่ซึ่งยังไม่ได้มีการรังวัดจัดสรรที่ดินอยู่อาศัยและทำกิน จึงอาจเป็นอุปสรรคต่อการชดเชยอย่างยุติธรรม หากรัฐดำเนินนโยบายการอนุรักษ์โดยขยายพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์และโบราณสถานเพิ่มเติม คนกลุ่มนี้ต้องเผชิญความยากลำบากจากการขาดแคลนปัจจัยดำรงชีวิตอยู่แล้ว

สอดคล้องกับ เฉลิมพล ศรีทอง (2021) ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก และเมืองสร้างสรรค์โลก โดยชุมชนเมืองเก่าสุโขทัย สำหรับฐานวิถีชีวิตใหม่หลังสถานการณ์โควิด 19 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพและออกแบบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก และเมืองสร้างสรรค์โลก โดยชุมชนเมืองเก่าสุโขทัย สำหรับฐานวิถีชีวิตใหม่หลังสถานการณ์โควิด 19 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลทั้งแบบปฐมภูมิและทุติยภูมิ มีการสัมภาษณ์เชิงลึก เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงและลูกโซ่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม จำนวน 18 คน และวิจัยเชิงปริมาณใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม สุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลจากสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นสำรวจศักยภาพการท่องเที่ยวภายในชุมชน ดำเนินการประชุมกลุ่มย่อย และตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูลจากผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ

ภาคเอกชนด้านการท่องเที่ยว และผู้นำชุมชน จากนั้นจึงสรุปแนวทางการพัฒนาดังนี้ 1) ปรับปรุงโปรแกรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ 2) มีการสื่อสารการตลาดที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ 3) มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จุดเช็คอินเพื่ออำนวยความสะดวกและชี้แจงก่อนนำสู่กิจกรรม 4) พัฒนาทักษะเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากร และผู้ประกอบการภายในชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ทั้งมาตรฐานการบริการ ภาษา และการบริหารจัดการ 5) สร้างอัตลักษณ์ของสินค้าและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวชุมชนที่สื่อให้เห็นถึงเมืองเก่าสุโขทัย และ 6) ปรับปรุงป้ายสื่อความหมายภายในแหล่งท่องเที่ยว

ผลทุนทางประวัติศาสตร์ของเมืองโบราณศรีเทพ พบว่า อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ ต.ศรีเทพ อ.ศรีเทพ จ.เพชรบูรณ์ อยู่ในบริเวณเขตที่สูงภาคกลาง เป็นจุดเชื่อมโยงเครือข่ายของการแลกเปลี่ยนสินค้า เส้นทางการค้าและวัฒนธรรม ระหว่างพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความสำคัญมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายต่อเนื่อง จนถึงวัฒนธรรมเขมรโบราณ (พุทธศตวรรษที่ 8-18) อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพปัจจุบัน ประกอบไปด้วยสองส่วนสำคัญ คือ เมืองในและเมืองนอก เมืองโบราณศรีเทพ เป็นแหล่งมรดกวัฒนธรรมแบบต่อเนื่อง ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ ที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมทวารวดีในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12-16 อันเป็นช่วงที่สำคัญในประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบด้วย เมืองโบราณศรีเทพ โบราณสถานเขาค้างนอก และโบราณสถานถ้ำเขามอรัตน์ หลักฐานทางโบราณคดีและงานศิลปกรรมที่ปรากฏ สามารถแสดงให้เห็นถึงว่าเมืองโบราณศรีเทพ ได้มีการติดต่อรับอารยธรรมจากอินเดีย และแหล่งวัฒนธรรมทวารวดีแหล่งอื่น ๆ จนทำให้เมืองศรีเทพมีความเจริญรุ่งเรืองวัฒนธรรม และศิลปกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เนื่องจากมีการรับวัฒนธรรมถึง 3 ศาสนาด้วยกันนั่นก็คือ อินเดีย เขมร และทวารวดี ทุนการอนุรักษ์พื้นที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับชุมชนแต่กลับตีความขอบเขตและการอนุรักษ์โบราณสถานในเชิงพื้นที่ ทั้งร้างหรือเมืองเก่าไม่มีคนอยู่อาศัย ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่าพ.ศ. 2546 ซึ่งไม่ได้จัดทำการศึกษาบริบทของพื้นที่อำเภอศรีเทพ และเมืองโบราณโดยละเอียด เนื่องจากอำเภอศรีเทพเป็นพื้นที่ซึ่งมีผู้อยู่อาศัยในปัจจุบันไม่หนาแน่น จึงถูกจัดสรรเป็นเมืองเก่าที่ไม่มีผู้คนหรือมีผู้อยู่อาศัยน้อยมาก ทำให้การพัฒนานโยบายการอนุรักษ์ขาดการคำนึงถึงความเป็นอยู่และผลกระทบต่อชุมชนซึ่งอยู่อาศัยมาต่อเนื่องกับพื้นที่ ไม่ได้มีการสำรวจการศึกษาอัตลักษณ์และความสำคัญของผู้คน ทำให้หลายชุมชนเก่าแก่ที่มีประวัติกลับไปหลายร้อยปีเป็นเพียงผู้มาอาศัยใหม่มากกว่าพื้นที่ซึ่งมีวิวัฒนาการต่อเนื่อง ภาครัฐมีหน้าที่เพียงขยายแนวเขตอนุรักษ์โดยเปลี่ยนพื้นที่ให้เป็น ‘อุทยาน’ ไร้ผู้อยู่อาศัย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนเพียงอย่างเดียว

การจัดการพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมใหญ่ๆ ของไทยเป็นไปในรูปแบบนี้ตลอด 30 ปีที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย กำแพงเพชร หรือศรีสัชนาลัย ที่ล้วนไร้ผู้คนและการมีส่วนร่วมในการสานต่ออัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์ที่ออกโดยผู้มีอำนาจจากส่วนกลาง ยังมีผลกระทบต่อชาวบ้านบริเวณเมืองโบราณศรีเทพในแง่อื่น ๆ อาทิ การห้ามชาวไร่ไม่ให้เพาะปลูกมันสำปะหลังและเลี้ยงวัวในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ที่ขาดความชัดเจน เพราะยังขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้บริหาร และขาดความสม่ำเสมอ

สอดคล้องกับ ศิริณัฐ กิตติสุวรรณ (2560) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาเมืองเก่ารองรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยว: กรณีศึกษา ตำบลนาเกลือ อำเภอบางละมุง เมืองพัทยา เก็บข้อมูลจากกรณีศึกษาต่างชาติที่ประสบความสำเร็จในการฟื้นฟูชุมชนโดยอาศัยการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ และการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่เมืองเก่า ผลการวิจัยพบว่า ตำบลนาเกลือมีทรัพยากรในการท่องเที่ยวที่หลากหลายและเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากเมืองพัทยา เช่น วิถีชีวิตชุมชน อาคารเก่า หรือตลาดเก่า และชุมชนเริ่มมีการก่อตั้ง หน่วยงานเข้ามาบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนเอง ทำให้ชุมชนมีความพร้อมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยต้องสนับสนุนจุดเด่นหลักของพื้นที่ คือ ตลาดนาเกลือเพื่อให้เป็นแหล่งกิจกรรมที่สามารถกระจายนักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่ได้ ผ่านการฟื้นฟูสภาพตลาดให้เหมาะสมต่อการใช้งาน และพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และได้สัมผัสกับวิถีชีวิตชุมชน

SWOT และ TOWS Matrix

เรื่อง แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลก กรณีศึกษาเมืองโบราณศรีเทพ และโบราณสถานในสมัยทวารวดีที่เกี่ยวข้อง

ตาราง 6 วิเคราะห์ SWOT

ปัจจัย	รายละเอียด
จุดแข็ง (Strengths)	- มีคุณค่าเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดีสูง - ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก - ชุมชนท้องถิ่นมีอัตลักษณ์ - ทรัพยากรธรรมชาติแวดล้อมสวยงาม
จุดอ่อน (Weaknesses)	- ระบบคมนาคมยังไม่สะดวก - ประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง - ขาดแผนพัฒนาระยะยาว - ที่พักบางจุดไม่ได้มาตรฐาน
โอกาส (Opportunities)	- นักท่องเที่ยวสนใจวัฒนธรรมมากขึ้น - ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้รับความนิยม - มีการสนับสนุนจากภาครัฐ - ใช้สื่อดิจิทัลทำการตลาด
อุปสรรค (Threats)	- ปัญหาบุกรุกพื้นที่ - ความขัดแย้งชุมชนกับแนวอนุรักษ์ - นักท่องเที่ยวมากเกินไป - เศรษฐกิจและภัยพิบัติ

ตาราง 7 วิเคราะห์ TOWS Matrix

กลยุทธ์	รายละเอียด
SO (ใช้จุดแข็งเพื่อคว้าโอกาส)	- พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวร่วมวัฒนธรรม - กิจกรรมผจญภัยธรรมชาติ-ประวัติศาสตร์ - ใช้มรดกโลกประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียล
WO (ใช้โอกาสเพื่อแก้จุดอ่อน)	- พัฒนาระบบคมนาคม - อบรมผู้ประกอบการท้องถิ่น - การตลาดออนไลน์เจาะกลุ่มประวัติศาสตร์
ST (ใช้จุดแข็งเพื่อรับมืออุปสรรค)	- วางแผนจัดการนักท่องเที่ยวยั่งยืน - เครือข่ายดูแลโบราณสถานร่วมกัน - แนวทางใช้ที่ดินร่วมชุมชนกับรัฐ
WT (ลดจุดอ่อนหลีกเลี่ยงอุปสรรค)	- แผนแม่บทร่วมทุกฝ่าย - แนวอนุรักษ์ไม่ขัดชุมชน - สนับสนุนการย้ายพื้นที่ทำกินพร้อมชดเชย

**โครงการแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลก
กรณีศึกษาเมืองโบราณศรีเทพ และโบราณสถานในสมัยทวารวดีที่เกี่ยวข้อง**

1. โครงการเส้นทางศิลปศรีเทพ
 - พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงแหล่งโบราณสถานในเมืองศรีเทพและบริเวณใกล้เคียงกับกิจกรรมเชิงศิลปวัฒนธรรม เช่น หมู่บ้านช่างฝีมือ จุดสาธิตงานศิลปทวารวดี เป็นต้น
2. โครงการค่ายเยาวชน “รักษารากเหง้า”
 - จัดกิจกรรมค่ายเยาวชนในพื้นที่เมืองโบราณศรีเทพ ผสมผสานการเรียนรู้เรื่องประวัติศาสตร์กับกิจกรรมกลางแจ้ง และการสร้างสื่อร่วมกับเยาวชน
3. โครงการศรีเทพ 360°
 - ผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น Virtual Reality (VR), Augmented Reality (AR) วิดีโอสารคดี และคลิปสั้นบนแพลตฟอร์มโซเชียล เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่
4. โครงการศรีเทพเดินทางง่าย
 - ปรับปรุงระบบคมนาคม เช่น ถนนเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว จุดพักรถ ป้ายแนะนำเส้นทาง และพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะขนาดเล็กเชื่อมต่อภายในพื้นที่
5. โครงการศูนย์เรียนรู้บริการท่องเที่ยวทวารวดี
 - จัดอบรมให้แก่ผู้ประกอบการท้องถิ่นด้านการให้บริการ การสื่อสารภาษา การเล่าเรื่องทางประวัติศาสตร์ และการทำกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว
6. โครงการตลาดออนไลน์ “ของดีศรีเทพ”
 - สร้างช่องทางออนไลน์เพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน บริการท่องเที่ยว และจัดกิจกรรมการตลาดดิจิทัลเจาะกลุ่มเป้าหมายที่สนใจประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
7. โครงการแพลตฟอร์ม “เที่ยวศรีเทพต้องจอง”
 - จัดระบบจองล่วงหน้าและจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในจุดสำคัญ เพื่อควบคุมความหนาแน่น ป้องกันการสึกกร่อนของโบราณสถาน และวางระบบบริหารจัดการแบบยั่งยืน
8. โครงการเครือข่ายพิทักษ์เมืองเก่า
 - ส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการดูแลรักษาแหล่งโบราณสถาน ผ่านการตั้งกลุ่มอาสาสมัคร การจัดเวรเฝ้าระวัง และกิจกรรมรณรงค์ในโรงเรียนหรือวัดในท้องถิ่น

9. โครงการศูนย์ปรึกษาเรื่องการใช้ที่ดินร่วม
 - สร้างพื้นที่พุดคุยระหว่างชุมชนกับภาครัฐเพื่อออกแบบแนวทางการใช้ประโยชน์จากพื้นที่อย่างเหมาะสม ไม่ละเมิดพื้นที่อนุรักษ์ และลดความขัดแย้งในระยะยาว
10. โครงการแผนแม่บทเมืองมรดกศรีเทพ
 - จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาก่อสร้างที่ครอบคลุมระยะ 3-150 ปี โดยมีภาคีหลายภาคส่วนร่วมกันวางแผนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและชัดเจน
11. โครงการอนุรักษ์ร่วมใจ: Soft Conservation
 - ออกแบบแนวทางการอนุรักษ์ที่เปิดพื้นที่ให้ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ได้บางส่วนอย่างเหมาะสม เช่น การปลูกพืชเฉพาะที่ไม่กระทบโบราณสถาน หรือการใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกัน
12. โครงการถิ่นใหม่ชีวิตใหม่
 - พัฒนาพื้นที่รองรับการย้ายชุมชนที่อาศัยในเขตโบราณสถานอย่างไม่เหมาะสม พร้อมให้การชดเชยและการสร้างอาชีพใหม่เพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต

**แผนยุทธศาสตร์แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลก
กรณีศึกษาเมืองโบราณศรีเทพและโบราณสถานในสมัยทวารวดีที่เกี่ยวข้อง ระยะ 3-5 ปี**

วิสัยทัศน์ (Vision)

“เมืองโบราณศรีเทพ: แหล่งมรดกโลกที่ยั่งยืนด้วยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน”

พันธกิจ (Mission)

1. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีคุณภาพ
2. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว
3. ปกป้องและอนุรักษ์โบราณสถานด้วยแนวทางแบบมีส่วนร่วม
4. สร้างเศรษฐกิจฐานรากจากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กรอบกลยุทธ์หลัก (Strategic Themes)

1. การอนุรักษ์และส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage Preservation and Promotion)

วัตถุประสงค์:

- 1.1 ส่งเสริมการรักษาและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและโบราณสถานให้คงอยู่ตลอดไป
- 1.2 ยกกระดับการรับรู้ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมและการศึกษาผ่านเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการรองรับการท่องเที่ยว (Infrastructure and Tourism Facilities Development)

วัตถุประสงค์:

- 2.1 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น และสร้างประสบการณ์ที่ดีให้นักท่องเที่ยว
- 2.2 พัฒนาและปรับปรุงระบบคมนาคม สาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกให้ทันสมัยและเพียงพอต่อการให้บริการ

3. การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและการพัฒนาธุรกิจท้องถิ่น (Community Engagement and Local Business Development)

วัตถุประสงค์:

3.1 สร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาโครงการท่องเที่ยว

3.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการสร้างรายได้และสร้างความยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจท้องถิ่น

4. การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Management)

วัตถุประสงค์:

4.1 วางแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในระยะยาว

4.2 สร้างมาตรการในการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวและดูแลรักษาสภาพแวดล้อม

แผนปฏิบัติการระยะ 3-5 ปี

ตาราง 8 แผนปฏิบัติการ ปีที่ 1 (พ.ศ. 2568)

กลยุทธ์หลัก	โครงการหลัก	รายละเอียดกิจกรรม	หน่วยงานหลัก
ส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรม	โครงการเส้นทางศิลปศรีเทพ	- สำรวจและออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม - สร้างจุดเรียนรู้ เช่น หมู่บ้านหัตถกรรม/จุดเล่าเรื่องโบราณคดี - ปรับปรุงภูมิทัศน์เส้นทางนำร่อง	กรมศิลปากร / ททท. / อบต.
พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน	โครงการ “ศรีเทพเดินทางง่าย”	- สำรวจและปรับปรุงถนนทางเข้าเมืองโบราณ - ติดตั้งป้ายแนะนำเส้นทางและจุดพักรถ - วางแผนระบบขนส่งชุมชนต้นแบบ	กรมทางหลวง ขนบท / ททท. / อบจ.เพชรบูรณ์
	โครงการอบรมผู้ประกอบการท้องถิ่น	- อบรมเบื้องต้นเรื่องบริการท่องเที่ยวและมาตรฐานที่พัก - จัดเวิร์กช็อป Storytelling เรื่องศรีเทพ - ส่งเสริมแนวทางบริการแบบยั่งยืน	สำนักงานพัฒนาชุมชน / มหาวิทยาลัยในพื้นที่ / อบต.
วางรากฐานการจัดการอย่างยั่งยืน	โครงการวางระบบบริหารนักท่องเที่ยว	- ศึกษารูปแบบการจัดการนักท่องเที่ยวแบบจำกัดจำนวน - พัฒนาแบบจำลองระบบจองเข้าชมออนไลน์ - เริ่มประชาสัมพันธ์แนวคิดท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ	ททท. / อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ / หน่วยงานท้องถิ่น
การมีส่วนร่วมและแผนแม่บท	โครงการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาเมืองโบราณศรีเทพ	- ประชุมรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน - ร่วมกำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์และพื้นที่พัฒนา - จัดทำร่างแผนแม่บท 5 ปี พร้อมแผนปฏิบัติการ	กรมศิลปากร / สำนักงานวางแผนจังหวัด / อบต. / ภาคประชาชน

ตาราง 9 แผนปฏิบัติการ ปีที่ 2 (พ.ศ. 2569)

กลยุทธ์หลัก	โครงการหลัก	รายละเอียดกิจกรรม	หน่วยงานหลัก
ส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรม	โครงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “วิถีทวารวดี”	- เปิดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม - พัฒนาหมู่บ้านหัตถกรรมในท้องถิ่นเป็นจุดท่องเที่ยว - ส่งเสริมกิจกรรมการเล่าเรื่องผ่านสื่อดิจิทัล	ททท. / กรมศิลปากร / อบต.
พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน	โครงการพัฒนาสถานที่พักและบริการ	- ปรับปรุงที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ท่องเที่ยว - จัดฝึกอบรมเจ้าของที่พักให้มีมาตรฐานการบริการ	สำนักงานพัฒนาชุมชน / ททท.
	โครงการการตลาดออนไลน์ “ของดีศรีเทพ”	- เปิดตัวเว็บไซต์ตลาดออนไลน์สำหรับสินค้าและบริการท้องถิ่น - ส่งเสริมการตลาดผ่านโซเชียลมีเดีย	ททท. / กรมพัฒนาธุรกิจการค้า
การจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	โครงการจัดการนักท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	- เริ่มการจูงล่องหน้าผ่านระบบออนไลน์ - ตั้งจุดตรวจสอบจำนวนนักท่องเที่ยว	ททท. / อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ
การมีส่วนร่วมและการจัดการความขัดแย้ง	โครงการการประชุมผู้มีส่วนได้เสีย	- จัดการประชุมผู้มีส่วนได้เสียเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากชุมชน - พัฒนาระบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการพัฒนา	กรมศิลปากร / ททท. / อบต.

ตาราง 10 แผนปฏิบัติการ ปีที่ 3 (พ.ศ. 2570)

กลยุทธ์หลัก	โครงการหลัก	รายละเอียดกิจกรรม	หน่วยงานหลัก
ส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรม	โครงการ “ศิลปะและวัฒนธรรมศรีเทพ”	- จัดงานเทศกาลศิลปะและวัฒนธรรมทวารวดี - ส่งเสริมการแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	ททท. / กรมศิลปากร / อบต.
พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน	โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่รองรับนักท่องเที่ยว โครงการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน	- ปรับปรุงพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว - เสริมสร้างจุดบริการนักท่องเที่ยว - ส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวท้องถิ่นให้มีมาตรฐาน - สร้างโอกาสให้ชุมชนเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อพัฒนาธุรกิจ	ททท. / กรมศิลปากร / อบจ. / สำนักงานพัฒนาชุมชน
การจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	โครงการระบบจัดการแหล่งท่องเที่ยวและการดูแลรักษา	- สร้างระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ - พัฒนาแนวทางการรักษาความสะอาดและความปลอดภัย	ททท. / กรมอุทยานฯ
การมีส่วนร่วมและการจัดการความขัดแย้ง	โครงการพัฒนาทักษะการจัดการโบราณสถาน	- จัดอบรมเจ้าหน้าที่และชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์และดูแลโบราณสถาน	กรมศิลปากร / อบต.

ตาราง 11 แผนปฏิบัติการ ปีที่ 4 (พ.ศ. 2571)

กลยุทธ์หลัก	โครงการหลัก	รายละเอียดกิจกรรม	หน่วยงานหลัก
ส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรม	โครงการ “เทศกาลศิลปะทวารวดี”	- จัดงานประจำปีเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมทวารวดี	ททท. / กรมศิลปากร
พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน	โครงการพัฒนาพื้นที่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว	- พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มากขึ้น	ททท. / กรมทางหลวงชนบท
การจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	โครงการพัฒนาเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยว	- สร้างเครือข่ายร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและภาครัฐ	ททท. / กรมศิลปากร
การมีส่วนร่วมและการจัดการความขัดแย้ง	โครงการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา	- จัดเวิร์กช็อปและประชุมชุมชนเพื่อรับฟังความคิดเห็น	ททท. / อบต.

ตาราง 12 แผนปฏิบัติการ ปีที่ 5 (พ.ศ. 2572)

กลยุทธ์หลัก	โครงการหลัก	รายละเอียดกิจกรรม	หน่วยงานหลัก
ส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรม	โครงการท่องเที่ยว MICE	- ดึงดูดการจัดประชุม สัมมนา และ นิทรรศการในพื้นที่	ททท. / การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ
การจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามแนวทางยั่งยืน	- ส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และการจัดการความหนาแน่น	ททท. / อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ
การมีส่วนร่วมและการจัดการความขัดแย้ง	โครงการการปรับปรุงแผนการพัฒนา	ประเมินผลและปรับแผนการพัฒนาตามผลการดำเนินงาน	กรมศิลปากร / ททท.

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

1. เมืองโบราณศรีเทพเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกที่รู้จักในวงกว้าง
2. นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน
3. ชุมชนมีรายได้และมีบทบาทในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
4. โครงสร้างพื้นฐานและบริการท่องเที่ยวได้มาตรฐาน
5. เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน
6. จัดกิจกรรมวัฒนธรรมดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นประจำ

แผนการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นแหล่งโบราณคดีที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาติ การเดินทางท่องเที่ยวมายังพื้นที่ดังกล่าวจึงควรได้รับการวางแผนให้สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียง เพื่อเพิ่มคุณค่าในการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์ทางวัฒนธรรมอย่างครบถ้วน

ดังนั้น จึงสามารถกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวในรูปแบบ “เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ได้ ดังนี้:

ตาราง 13 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองโบราณศรีเทพและบริเวณใกล้เคียง

ลำดับ	สถานที่	จุดเด่นทางวัฒนธรรม	จังหวัด
จุดเริ่มต้น	เมืองโบราณศรีเทพ	แหล่งมรดกโลก ยุคทวารวดี– เขมร ศาสนสถานโบราณ	เพชรบูรณ์
1	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เพชรบูรณ์	จัดแสดงโบราณวัตถุจาก ศรีเทพและภูมิภาคทวารวดี	เพชรบูรณ์
2	โบราณสถานเขาคลิงนอก	แหล่งโบราณคดีร่วมสมัย ศรีเทพ นอกเมือง	เพชรบูรณ์
3	วัดพระธาตุผาซ่อนแก้ว	ศิลปกรรมร่วมสมัยที่ผสาน วัฒนธรรมล้านนา-ไทย	เขาค้อ เพชรบูรณ์
4	วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วรมหาวิหาร (วัดใหญ่)	ประดิษฐานพระพุทธรูปชินราช ศิลปะสุโขทัยงดงามที่สุดใน ไทย	พิษณุโลก
5	พิพิธภัณฑสถานบ้านจำทวี	แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมพื้นถิ่น เครื่องมือเกษตรของใช้โบราณ	พิษณุโลก
6	วัดนางพญา	เจดีย์เก่า พระเครื่องชื่อดัง “พระนางพญา” หนึ่งในเบญจ ภาคี	พิษณุโลก
7	วัดราชบูรณะ พิษณุโลก	วัดโบราณในสมัยอยุธยา เชื่อมโยงศิลปวัฒนธรรมเก่าแก่	พิษณุโลก

แผนการท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ เมื่อสัมผัสคุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี การเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติในพื้นที่ใกล้เคียงจะช่วยให้การเดินทางสมบูรณ์ยิ่งขึ้น นักท่องเที่ยวสามารถพักผ่อน สูดอากาศบริสุทธิ์ ชมวิวธรรมชาติ และเรียนรู้สิ่งแวดล้อมควบคู่กับ วัฒนธรรมได้

ดังนั้น จึงสามารถกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวใน “เส้นทางท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ” ได้ ดังนี้:

ตาราง 14 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติในพื้นที่ใกล้เคียงเมืองโบราณศรีเทพ

ลำดับ	สถานที่	จุดเด่นทางวัฒนธรรม	จังหวัด
จุดเริ่มต้น	เมืองโบราณศรีเทพ	แหล่งมรดกโลก ยุคทวารวดี-เขมร ศาสนสถานโบราณ	เพชรบูรณ์
1	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เพชรบูรณ์	จัดแสดงโบราณวัตถุจากศรีเทพ และภูมิภาคทวารวดี	เพชรบูรณ์
2	โบราณสถานเขาค้างนอก	แหล่งโบราณคดีร่วมสมัยศรีเทพ นอกเมือง	เพชรบูรณ์
3	อุทยานแห่งชาติตาหมอก	น้ำตกขนาดใหญ่ พื้นที่ป่าเขียวขจี เทรลธรรมชาติ	เพชรบูรณ์
4	เขาค้อ	ทะเลหมอก จุดชมวิวกู่เขาสวย อากาศเย็น	เพชรบูรณ์
5	ภูทับเบิก	จุดชมวิวกู่เขาสวยที่สวยงามที่สุดใน เพชรบูรณ์ ไร่กะหล่ำปลี	เพชรบูรณ์
6	อุทยานแห่งชาติน้ำหนาว	ผืนป่าเทือกเขาเพชรบูรณ์ หนาว ตลอดปี มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ	เพชรบูรณ์
7	น้ำตกศรีดิษฐ์	น้ำตกธรรมชาติขนาดใหญ่ ใกล้เขา ค้อ มีโบราณวัตถุสมัยคอมมิวนิสต์	เพชรบูรณ์

การวางแผนเดินทางมายัง เมืองโบราณศรีเทพ ควบคู่กับการร่วม เทศกาลสำคัญของจังหวัด เพชรบูรณ์ การเลือกช่วงเวลาที่มีการจัดงานประเพณีท้องถิ่นจะช่วยเพิ่มความหลากหลายและคุณค่าทางวัฒนธรรมให้แก่การท่องเที่ยวได้อย่างยิ่ง ไม่เพียงมุ่งเน้นการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และ โบราณคดี แต่ยังเติมเต็มด้วยบรรยากาศของงานบุญ ประเพณี วิถีชีวิต และความศรัทธาที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นอย่างชัดเจน

ตาราง 15 ช่วงเวลาที่เหมาะสมและเทศกาลเด่นของเพชรบูรณ์

เดือน	เทศกาล / กิจกรรม	รายละเอียด	เชื่อมโยงกับเมืองโบราณศรีเทพ
กุมภาพันธ์	งานบุญเบิกบ้าน ศรีเทพ (กิจกรรมท้องถิ่น)	บางปีจะจัดงานย้อนอดีตเมืองศรีเทพโดยชุมชน มีขบวนแห่การแสดง	ร่วมกิจกรรมท้องถิ่น พร้อมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ผ่านวิถีชุมชน
กรกฎาคม–สิงหาคม	เทศกาลดอกกระเจียวบาน (ป่าหินงาม-ชัยภูมิ) ใกล้ศรีเทพ	ชมดอกกระเจียวบานบนทุ่งธรรมชาติ สัมผัสธรรมชาติสวยงาม	เหมาะกับการจับคู่ทริป “ธรรมชาติ + โบราณสถาน”
กันยายน	ประเพณีอุ้มพระดำน้ำ (เมืองเพชรบูรณ์)	งานประเพณีสำคัญทางศาสนา และวัฒนธรรม จัดช่วงขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ณ วัดไตรภูมิ และแม่น้ำป่าสัก	เดินทางต่อไปศรีเทพ (ห่าง~80 กม.) เพื่อเรียนรู้รากวัฒนธรรมโบราณที่สืบเนื่องกัน
พฤศจิกายน–มกราคม	ฤดูท่องเที่ยว เขาค้อ-ภูทับเบิก	ช่วงอากาศหนาว มีทะเลหมอก เหมาะแก่การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ	แนะนำเที่ยวเมืองศรีเทพ ช่วงเช้าแล้วขึ้นเขาค้อ-ภูทับเบิกต่อ

ภาพ 2 PARADIGM

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. นำผลการวิเคราะห์จากมุมมองของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคชุมชน ไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเมืองโบราณศรีเทพ โดยเฉพาะในด้านการอนุรักษ์ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการสร้างกลไกความร่วมมืออย่างมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

2. นำแนวคิด “H-E-R-I-T-A-G-E T-O-U-R” ไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการออกแบบและพัฒนาแผนการบริหารจัดการแหล่งมรดกโลกอย่างบูรณาการ ครอบคลุมทั้งมิติของประวัติศาสตร์ การให้ความรู้ การบูรณะ การบูรณาการ การใช้เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การทำงานเป็นทีม การมีหน่วยงานรับผิดชอบ ความเป็นเอกภาพ และการสร้างชื่อเสียงอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทของชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์และส่งเสริมแหล่งมรดกโลก โดยเฉพาะความคิด ความเชื่อ ความรู้ดั้งเดิม และศักยภาพของชุมชน ในการเป็นผู้จัดการแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม เพื่อสนับสนุนแนวทางการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน

2. ควรศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมในมิติต่าง ๆ เช่น ด้านกายภาพ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อประเมินความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (carrying capacity) และจัดทำแนวทางป้องกันหรือบรรเทาผลกระทบอย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2550). หนังสืออุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- กรมศิลปากร. (2563). อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ. สืบค้นเมื่อ จาก
<https://finearts.go.th/main/view/8207-อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). สถานการณ์ท่องเที่ยวปี 2561. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- จักรพันธ์ ปัญจะสุวรรณ. (2546). การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินติ้ง.
- ใจแก้ว แถมเงิน กมลพร นครชัยกุล และวรารัตน์ บุญแผ้ว. (2549). การพัฒนากลยุทธ์ การตลาดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัด อุบลราชธานี. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง บธ.ม, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- ฉันทิช วรรณถนอม. (2550). คุณลักษณะและประเภทของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- เฉลิม ศรีผดุง. (2560). การวางแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งชาติ.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2566). เปิดประวัติ เมืองโบราณศรีเทพ มรดกโลกแห่งใหม่ของไทย: กรุงเทพฯ.
- ธนิก เลิศชาญฤทธิ. (2554). การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550). แนวคิดแนวทางพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งชาติ.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เพรส แอนด์ ดีไซน์: กรุงเทพฯ.
- ภัทรพร วีระนาคินทร์. (2561). การจัดการสิ่งแวดล้อม: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รัถยานภิศ รัชตะวรรณ และคณะ. (2561). กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสุขภาวะ. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 11 (1), 231-238.
- วิตติกา ทางขึ้น. (2550). กลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานีในเชิงบูรณาการ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม, มหาวิทยาลัยนเรศวร, กรุงเทพฯ.
- วินิจ วีรยางกูร. (2532). กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวทะเลบัวแดง หนองหาน บ้านเดียม ตำบลเชียงแหว อำเภอกุมภวาปี. จังหวัดอุดรธานี: มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2535). แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- อย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งชาติ.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2546). การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพฯ: อีระพี ลัมและ ไซเท็กซ์.
- สายันต์ ไพรัชญกิจ. (2550). การจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีในงานพัฒนาชุมชน: โครงการหนังสือโบราณคดีชุมชน.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2552). ทรัพยากรการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- Goodwin, H. (2014). Cape Town declaration on responsible tourism. **Spletni vir**:< <https://responsibletourismpartnership.org/cape-town-declaration-on-responsible-tourism>, 5(8), 2020.
- SDG Move. (2565). การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (**Sustainable Tourism**). ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- TAT REVIEW MAGAZINE. (2561). บทความออนไลน์. **Tourism Authority of Thailand**: กรุงเทพฯ.
- Tregoe Benjamin B Zimmerman John W. (1980). Top management strategy: What it is and how to make it work. (**No Title**).
- World Tourism Organization. (1999). การตลาดการท่องเที่ยว: กระบวนการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว. Ministry of Hotels and Tourism.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	เบญจวรรณ รอดคล้ายชลี
วัน เดือน ปี เกิด	22 กุมภาพันธ์ 2542
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2564 ศศ.บ. (สาขาการโรงแรม) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กรุงเทพ, กรุงเทพมหานคร
ที่อยู่ปัจจุบัน	504 ซอยพระราม2 ที่50 ถนนพระราม2 แขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯ 10150
ผลงานตีพิมพ์	เบญจวรรณ รอดคล้ายชลี และ เสรี วงษ์มณฑา (2568). แนวทางใน การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลก กรณีศึกษา เมืองโบราณศรีเทพและโบราณสถานในสมัยทวารวดีที่เกี่ยวข้อง. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 7(2). อยู่ระหว่างการตีพิมพ์

